

प्राङ्निवेदनम्

एष माधराष्टरे युद्धेण अत्यपेक्षितमिति भाविस्मिन्वरं भारती-
नाम् । मन्त्रपात्रिभाषयोरनिसामिध्यादपि यत् परस्मैह्येभ्य
जज्ञेभ्य पात्रिग्रन्थरस्यवगाहनं दुष्करमिव प्रतिभानि तत् त्रिपि-
मदमरभाषमभिनव प्रयासः । यत्र नूतना अपि पाठभेदा विधेया
मनीया परं कालान्तरमीत्याहं प्रथमभागे धम्मपदादयत्र न तत्
लेखिणीयुः अश्विवेदिनाः पाठभेदाः । प्रायः Pali Text Society
वेभ्य उदना ।

एवं दिना अस्मत्समीहितं हृदि विगृह्यमेव स्यात् । तत्र भदन्तेन
न माताम्य प्रसारं मनुष्यजनमिति निश्चयनि—

सिक्खुवन्नेवायस्या
१४८० बुद्धाब्दे

राहुल साहूरायन.
आनन्दः बौद्धरायन
जगदीश बाल्यपद

सुत्त-सूची

	पिट्ठकू		पिट्ठकू
१-एककनिपातो	१	२२-सायो-मुत्त	१४
१-पाटिभोगखगो	१	२३-उभोअत्थ-मुत्त	१५
१-राग-मुत्त	१	२४-वेयुत्त पम्भन-मुत्त	१५
२-दत्त-मुत्त	१	२५-सम्पन्नान मुत्ताब्द-मुत्त	१६
३-मोह-मुत्त	२	२६-वान-मुत्त	१७
४-ओष-मुत्त	२	२७-मेत्तभाद-मुत्त	१८
५-मरुत्त-मुत्त	३	२-दुक्कनिपातो	२१
६-मान-मुत्त	३	१-पठभोगखगो	२१
७-सत्त-मुत्त	३	२८-इन्द्रिय-मुत्त	२१
८-मान-मुत्त	४	२९- " -मुत्त	२२
९-राग-मुत्त	४	३०-सपनीय-मुत्त	२२
१०-ओत्त-मुत्त	४	३१-अतपतोप-मुत्त	२३
२-दुत्तियखगो	६	३२-मील-मुत्त	२४
११-मोह-मुत्त	६	३३- " -मुत्त	२४
१२-ओष-मुत्त	६	३४-अनोत्तप्पी-मुत्त	२४
१३-मरुत्तो-मुत्त	७	३५-कुहवा-मुत्त	२५
१४-मोह-मुत्त	७	३६- " -मुत्त	२६
१५-सत्ता-मुत्त	८	३७-सदेवनिव-मुत्त	२७
१६-मील-मुत्त	८	२-दुत्तियखगो	२८
१७-वत्थापमितता-मुत्त	९	३८-विनक्त-मुत्त	२८
१८-सङ्गभेद-मुत्त	९	३९-देवता-मुत्त	३०
१९-सङ्गसमागी-मुत्त	१०	४०-विज्जा-मुत्त	३०
२०-बुद्धचित्त-मुत्त	११	४१-यज्जा-मुत्त	३१
३-तत्तियखगो	१३	४२-वम्म-मुत्त	३२
२१-चित्त-मुत्त	१३	४३-अज्ञान-मुत्त	३३

	पिटृदण्डो	पिटृदण्डो
४-चतुषःनिपातो	८६ १०६-ब्रह्म-मुत्त	६२
१००-ब्राह्मण-मुत्त	८६ १०७-बहुरकार-मुत्त	६३
१०१-चत्वारि-मुत्त	८७ १०८-कुहना-मुत्त	६४
१०२-जान-मुत्त	८८ १०९-गुरिता-मुत्त	६५
१०३-समण-मुत्त	८८ ११०-घर-मुत्त	६७
१०४-सीम-मुत्त	९० १११-सम्पन्न-मुत्त	६६
१०५-सण्डा-मुत्त	९२ ११२-लोक-मुत्त	१०१

इतिवृत्तकं

१-एकनिपातो

१-पाटिभोग-खगो

(१-राग-सुतां १।१।१)

बुल हेन भगवता बुलमरहता' नि मे सुत—“एकधम्मं^१ भिक्खवे ! पञ्चह^२ । अहं वो पाटिभोगो^३ अन्तागामिनाय । कतमं एकधम्मं ? लोभं भिक्खवे ! एकधम्मं पञ्चह ।

अहं वो पाटिभोगो अन्तागामिनायाणि । एतत्तथं भगवा अवोच, नत्थेत्त इति बुलबन्ति—

येन लोभेन लुब्धाने सत्ता गण्ठन्ति दुग्गणि ।

तं लोभं मम्मदग्ग्याय पञ्चहन्ति विपस्मिनो ।

पहाय न पुत्तावन्ति इमं लोभं बुदाचनन्ति ॥

अवन्ति आपो वुत्तो भगवता इति मे सुवन्ति ॥१॥

(२-दस-सुतां १।१।२)

बुल हेन भगवता बुलमरहता' नि मे सुत—“एकः धम्मं भिक्खवे ! पञ्चह^२ । अहं वो पाटिभोगो अन्तागामिनाय । कतमं एकधम्मं ? दोसो^४ भिक्खवे ! एकधम्मं

१. ^१एकधम्मं ^२पञ्चह^२ B. अन्तागामिनाय ^३पाटिभोगो ति पटिभू' A,

२. ^४दोसो=दोसो दोसो दोसन्ति अन्तागामिनाय अन्तागामिनाय अन्तागामिनाय । A

१।१।२]

[१

पत्रहृष । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाया'ति । एतमत्यं भगवा अवोच, तत्थेनं इति वुच्चति—

येन दोमेन दुट्ठासे सत्ता गच्छन्ति दुग्गति ।
त दोमं सम्मदञ्जाय पत्रहन्ति विपस्मिनो ।
पहाय न पुनायन्ति इमं लोकं कुदाचनन्ति ॥
अयस्मि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुनन्ति ॥२॥

(३—मोह-सुत्तं १।१।३)

वुत्त हेन भगवता वुत्तमरहता'ति मे सुत्तं—“एक्कधम्म भिक्खवे ! पत्रहृष । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाया । कतमं एक्कधम्म ? मोहं भिक्खवे ! एक्कधम्म पत्रहृष ।

अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाया'ति । एतमत्यं भगवा अवोच, तत्थेनं इति वुच्चति—

येन मोहेन मूढहासे सत्ता गच्छन्ति दुग्गति ।
तं मोहं सम्मदञ्जाय पत्रहन्ति विपस्मिनो ।
पहाय न पुनायन्ति इमं लोकं कुदाचनन्ति ॥
अयस्मि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुनन्ति ॥३॥

(४—कोप-सुत्तं १।१।४)

वुत्त हेन भगवता वुत्तमरहता'ति मे सुत्तं—“एक्कधम्म भिक्खवे ! पत्रहृष । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाया । कतमं एक्कधम्म ? कोपं भिक्खवे ! एक्कधम्म पत्रहृष । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाया'ति । एतमत्यं भगवा अवोच, तत्थेनं इति वुच्चति—

येन कोपो न कुदासे सत्ता गच्छन्ति दुग्गति ।
न कोपं सम्मदञ्जाय पत्रहन्ति विपस्मिनो ।
पहाय न पुनायन्ति इमं लोकं कुदाचनन्ति ॥
अयस्मि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुनन्ति ॥४॥

(५—मरुत-मुक्तं १।१।५)

मुक्तं हेन भगवता मुक्तमरुहता' नि मे मुक्तं एवमर्थं भिन्नवे । पत्रहय ।
अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाय । वत्तमं एवमर्थं ? मरुतं भिन्नवे । एव-
मर्थं पत्रहय । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाय' नि । एवमर्थं भगवा अशेष ।
तन्मेन इति बुद्धति—

येन यत्नेन मरुतागे सता मरुतानि दुपति ।
तं मरुतं सत्तमदञ्जाय पत्रहति विरिगिनी ।
पहाय न पुतायनि इमं लोहं बुदाचननि ।
अयमि अयो मुक्तो भगवता इति मे मुक्तनि ॥५॥

(६—मान-मुक्तं १।१।६)

मुक्तं हेन भगवता मुक्तमरुहता' नि मे मुक्तं—'एवमर्थं भिन्नवे । पत्रहय ।
अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाय । वत्तमं एवमर्थं ? मानं भिन्नवे । एवमर्थं
पत्रहय । अहं वो पाटिभोगो अनागामिनाय । एवमर्थं भगवा अशेष । तन्मेन
इति बुद्धति—

येन मानेन सतागे सता मरुतानि दुपति ।
तं मानं सत्तमदञ्जाय पत्रहति विरिगिनी ।
पहाय न पुतायनि इमं लोहं बुदाचननि ॥
अयमि अयो मुक्तो भगवता इति मे मुक्तनि ॥६॥

(७—सत्य-मुक्तं १।१।७)

मुक्तं हेन भगवता मुक्तमरुहता' नि मे मुक्तं—'सत्यं' भिन्नवे । अनभिज्ञान
अपरिज्ञानं तत्त्व विज्ञानं अविज्ञानं अज्ञानं अज्ञानं दुक्तमरुहताय । सत्यञ्च लो
भिन्नवे । अभिज्ञानं परिज्ञानं तत्त्व विज्ञानं विज्ञानं पत्रहं भव्यो* दुक्तमरुहताय' नि ।

५. १ C. D. E. P. Pa. इतिवु मानमुक्तं आत् पत्रहत्तु यत्तममुक्तं ।
अनुवर्ति B. M. & A.; १० मुक्तमरुहत्तु इतिवु इतिवु ।

७. १ सत्यञ्च, B.

* अज्ञानो, C.

एतमर्थं भगवा अवोच । तन्येनं इति वृत्तनि—

यो मय्यं मय्यतो जन्वा मय्ययेमु^१ न^२ रज्जनि^३ ।

म वे^४ मय्यं^५ परिज्जा^६ मो^७ मय्यदुस्सं^८ उपज्जगा^९ नि ॥

अयमि अयो वुतो भगवता इति मे मुनि ॥३॥

(८—मान-मुत्तं १११८)

वृत्तं हेन भगवता वृत्तमरहता^१ नि मे मुन—‘मानं भिक्षवे^२ । अनभिज्ञान
अपरिज्ञानं नत्थ चित्तं अविज्ञानं^३ अपज्जह् अमय्यो दुक्खस्वयाय । मानज्ज मो
भिक्षवे अभिज्ञानं परिज्ञान तथ चित्तं विज्ञानं पज्जह् मय्यो दुक्खस्वयापाति ।
एतमर्थं भगवा अवोच—तन्येनं इति वृत्तनि ।

मानुपेता अय पजा मानगत्था^४ मवे^५ रता ।

मान अपरिज्ञानला^६ आगन्तारो^७ पुनरमय ॥

मे च मानं पट्ठवान^८ विमुत्ता मानमज्जये^९ ।

ते मानगत्थाभिभूतो^{१०} सुखदुक्ख^{११} उपज्जगुणि^{१२} ॥

अयमि अयो वुतो भगवता इति मे मुनि ॥८॥

^१ सख्यमतेषु, P.Pa. ^२ न पुन, B. ^३ मज्जनि, E., शोपिनं—रज्जनि, D.
^४ मवे, M.; सवे, B.C.P. Pa.; सव्ये, D.E., अदुक्खा ध्यात्वाय (व्यत्तं,
एकमेव) मवि वे—सपञ्चीयं (स निपातमत्त) । ^५ सख्यं, B.C.P.Pa.; सख्यं,
M.D.E., D. पुस्तके शोपिनं—अख्यं । ^६ परिज्जा मो B. M. Pa.;
परिज्जायो, C.; परिज्जानो, D.E.; A. पुस्तके—सख्यपरिज्जा^७ नि सख्यं [?]
परिज्ञाननतो यथावृत्तस्य सख्यस्य परिज्जाभिमतमप्यनेन परिज्ञाननतो सो हि [?]
यथावृत्तो योगादप्यतो अरियो । ^८ दुक्खमुप, M. ^९ उपज्जगा, C.P.Pa.

८. ^{१०} गत्था, C. D. E. M.; ^{११} मय्य, P.Pa.; ^{१२} सत्था, B.
^{१३} भावि, B. ^{१४} मानं न परिज्ञानं, P.Pa. ^{१५} आगन्तारो, D.E.M.;
आगन्तारो C; आगन्तारो P.Pa.; आगन्तारो, B. ^{१६} पट्ठवान, D. E.;
पट्ठवान, B.; पट्ठवान, M.; पट्ठवान, C. Pa. A. (अदुक्खा ध्यात्वाय—
पट्ठित्वा) । ^{१७} मय्य D.E., D. पुस्तके शोप्यने—^{१८} सख्ये, मनुमंथये, C.
^{१९} गत्थाभिभूतो, M., ^{२०} गत्थाभिभूतो, C. P. Pa.; ^{२१} भूतो च, B.
^{२२} सत्थाभिभूतो मो D.E. D. पुस्तके शोप्यने—^{२३} भूता, सो—सपञ्चीयः ।
^{२४} दुक्खमुप, M. ^{२५} उपज्जगा, C.P.Pa.

(६ राम-शृङ्ग १०१६)

ବୁଦ୍ଧ ଯେ ଧ୍ୟାନର ସ୍ୱରାଜ୍ୟରା ତା ଯେ ଶୂନ୍ୟ—“କୌଣ ସିଦ୍ଧାନ୍ତେ ?
 ଧ୍ୟାନର ମନ୍ତ୍ର ବିଷୟ ଧ୍ୟାନର ଅନ୍ତରାଳ ଧ୍ୟାନର ଦୁର୍ଗନ୍ଧରା । ଧ୍ୟାନର
 ଧ୍ୟାନରା ? ଧ୍ୟାନର ପରିଚାଳନା ମନ୍ତ୍ର ବିଷୟ ବିଷୟର ପରାଧ୍ୟାନର ଦୁର୍ଗନ୍ଧରା
 ଧ୍ୟାନର ଧ୍ୟାନର ଧ୍ୟାନର । ଧ୍ୟାନର ଧ୍ୟାନର ଧ୍ୟାନର—

येन तथैव श्रुतामेव तावत्तन्मार्गं दुर्गमम् ।
 न तथैव तन्मार्गं तन्मार्गं पञ्चमं विदितम् ।
 तन्मार्गं न तु तन्मार्गं इदं तथैव श्रुतामेव ॥
 अतश्च तन्मार्गं इदं तथैव श्रुतामेव ॥१॥

(१० - श्रौत-सूत्रं १।१।१०)

बुद्धं हि भगवता बुद्धमात्मनापि मे मुनि—“दोहं विभक्तं—
 अविज्ञानं न च विम अविज्ञानं अविज्ञानं अविज्ञानं बुद्धमात्मनापि मे मुनि
 नो भिषगवे । अविज्ञानं पविज्ञानं न च विम विज्ञानं न च
 बुद्धमात्मनापि मे मुनि—“दोहं विभक्तं—

येन होगेन दुग्धमे गन्ता गन्धानि दुग्धानि ।
 तं होगे शम्भुदन्त्राय पत्रहानि विद्वान्मनो
 पत्राय न पुनार्यानि हसं लोके कुशवनन्ति ॥
 अस्याणि अन्धो दुग्धो भगवता दत्ति ये मुनयः ॥१०॥

पाटिभोग-बगो पट्टो

समस्तं हि धृष्टं हि

જાણ (૧) સૌજા (૨) જાણ સૌજા (૩)

$\hat{u}_1^2(x)$ and $\hat{u}_2^2(x)$ are the squares of the functions $\hat{u}_1(x)$ and $\hat{u}_2(x)$, respectively.

ਸਾਖੀ (੬) ਰਾਮ (੪) ਫੇਜ਼ਾਬ (੧੦) ਮੁਲਾਤੀ

ଅଧ୍ୟକ୍ଷମଣି ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖାଦିନ ।

१०. ^१ M. पुस्तक एव, M पुस्तके तु लोभः
पुस्तके ^२ बोध, M, पुस्तान्, B.C.; पुस्त-
^३ माल्यं यान्, C., यान्माल्य, D.E.; ^४ यत् १:
C.M.P.P.

३ - दुग्धिनः भगवते

१३१. वेत्ति दुग्धिनः ३।१)

दुग्धं हेतुं भगवता दुग्धमन्त्राय वि मे सु- 'दुग्धं भिन्नम् । अन्विष्टान्
अन्विष्टान् तस्य विमं अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय । वेत्ति दुग्धिनः
भिन्नम् । अन्विष्टान् अन्विष्टान् तस्य विमं अन्विष्टान् अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय
याति । अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् । अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय —

वेत्ति वेत्ति दुग्धमन्त्राय तस्य वेत्ति दुग्धमन्त्राय ॥

तं वेत्ति अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् विमं अन्विष्टान् ।

तस्य न पुनर्यत्ति इमं लोचं दुग्धमन्त्राय ॥

अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् वेत्ति वेत्ति ॥१॥

(१२.—वेत्ति-दुग्धिनः १।२।२)

दुग्धं हेतुं भगवता दुग्धमन्त्राय वि मे सु- 'दुग्धं भिन्नम् । अन्विष्टान्
अन्विष्टान् तस्य विमं अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय । वेत्ति दुग्धिनः
भिन्नम् । अन्विष्टान् अन्विष्टान् तस्य विमं अन्विष्टान् अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय
याति । अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् । अन्विष्टान् दुग्धमन्त्राय —

वेत्ति वेत्ति दुग्धमन्त्राय तस्य वेत्ति दुग्धमन्त्राय ॥

तं वेत्ति अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् विमं अन्विष्टान् ।

पहाय न पुनर्यत्ति इमं लोचं दुग्धमन्त्राय ॥

अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् अन्विष्टान् वेत्ति वेत्ति ॥२॥

११. ^१ लो — स्पष्टं D.E. Pa. (P. पुनर्यत्ति वेत्ति-दुग्धिनः)

^२ दुग्धमन्त्राय, P.Pa. ^३ ति B.

१२. ^४ दुग्धमन्त्राय, Pa.

(१३—मत्स्यो-मुक्तं १।२।३)

मुक्तं हेनं भगवता मुक्तमहता^१ नि मे मुनं—“मत्स्यं भिक्षवे । अनभिज्ञानं
अपरिज्ञानं तस्य चित्तं अविराज्यं अणजहं अभव्यो दुःखाभययाप । मत्स्यञ्च तौ
भिक्षवे । अभिज्ञानं परिज्ञानं तस्य चित्तं विराज्यं पञ्चहं भव्यो दुःखाभययापानि ।
एतत्पत्वं भगवा अवोच । तत्त्वेन हनि वृक्षनि—

येन मत्स्येन मत्स्यस्ये भक्ता मच्छन्ति दुःखानि^२ ।

तं मत्स्यं तस्मिदञ्जालं पञ्चहन्ति विपत्तिभ्यो ।

पहाय न पुनायन्ति इमं लोकां कुदाचनन्ति ॥

अयमपि अत्यो मुक्तो भगवता हनि मे मुननि ॥३॥

(१४—मोह-मुक्तं १।२।४)

मुक्तं हेनं भगवता मुक्तमहता^१ नि मे मुनं—“नाहं भिक्षवे । अज्ज्ञां तद-
नीवरणमपि^२ समनुपरागानि येन नीवरणेन^३ निवृत्ता यत्रा दीपरत्तं सन्धावन्ति
संगरन्ति यथाविहं^४ भिक्षवे । अ वि यत्रा नीवरणं^५ । अविज्ञानीकरणेन^६ हि^७
भिक्षवे निवृत्ता यत्रा दीपरत्तं सन्धावन्ति संगरन्तीनि । एतत्पत्वं भगवा अवोच ।
तत्त्वेन हनि वृक्षनि—

मत्स्यज्ज्ञो एषधम्मोपि^८ येनेव निवृत्ता यत्रा ।

संगरन्ति अहोरत्तं यथा^९ मोहेन आवृत्ता^{१०} ॥

ये च मोहं परहन्ति^{११} तमोत्तमं^{१२} पदात्तयुं ।

न ते पुन संगरन्ति हेतु^{१३} तेन न विज्जन्तीनि ॥

अयमपि अत्यो मुक्तो भगवता हनि मे मुननि ॥४॥

१३. ^१ दुःखानि, P.P.2.

१४. ^२ एषधम्मोपि^८, B.P.2. ^३ निव^३, B.P.2. ^४ यथाविह, B.P.P.2.

^५ निव^५, B.P.P.2. ^६ निव^६, B.P.2. ^७ हि—एषा D.E. दुःखज्ज्ञो

^८ च, D.E. ^९ यथा, D.E. ^{१०} आवृत्ता, P.P.2. ^{११} परहन्ति, D.E.

^{१२} तमोत्तमं B.C.; परहन्ति M.; परहन्ति, P.; परहन्ति, P.2.

^{१३} तमोत्तमं; तमोत्तमं, C. ^{१४} हेतुमूलकारणा अविज्ञा तेन न

विज्जन्ति तस्मिन् नतिव तपुनिष्ठमत्ता वि, A.

(१५—महा-मुनि १।२।१५)

बुनं हेनं भगवता बुनमग्गहा^१ति मे मुनि^२—“नाडं निक्खवे^३! वज्ज^४
एक्कमोअनणि^५ ममनुअम्मामि येनेव^६ योअनेन^७ मयूना^८ मत्ता दीअन
मग्गाअनि मंगरनि ययदिद^९ निक्खवे तग्हा—मोअन^{१०}! मग्गमोअनेन^{११}
निक्खवे! मयूना मत्ता दीअनं मग्गाअनि ममग्गहिनि^{१२}। एनमय मग्गा
अयोच, एयेने इति बुन्नि^{१३}—”

मग्गाहुनियो^{१४} पुरिमो दीअमदानं मंगरं।
इत्थमाअग्गोअमाव^{१५} मंगारं नातिवत्तनि^{१६} ॥
एवमा^{१७} दीअनं अग्गा^{१८} मग्गाहुक्खमम मग्गमं।
वीनवग्गी अनादानो मत्तो निक्खु पग्गिअनेनि^{१९} ॥
अयमि अयो बुनो भगवता इति मे मुनि^{२०} ॥५॥

(१६—मैत्र-मुनि १।२।१६)

बुनं हेनं भगवता बुनमग्गहा^१ति मे मुनि^२—“मैत्रग्ग^३ निक्खवे! निक्खुने
अणममानमग्ग^४ अनुत्तरं मंगक्खेन एत्थममानग्ग विअग्गो अज्जनिअ अज्जनि
वत्तिवा^५ न अज्जा एक्कमणि ममनुअम्मामि एअं अट्टाकार^६ ययदिद^७ निक्खवे!

१५. ^१ अज्जा^०, एयनं. B. ^२ मज्जोअनं, B.M. ^३ मैत्र, M.
^४ मज्जोअनं, B.M. ^५ मयूना, एक्कं न करो, D.E. ^६ ययदिदं,
^७ मज्जोअनं, B.M. B.C.P.Pa. ^८ एनं M. पुनत्त एव ^९ तग्गाहुनियो
मग्गागहायो (विष्टिअो हग्गदेये—महाते), A. ^{१०} इत्थमाव^०, C.A.
तथ इत्थिमायो मग्गमत्तं अज्जया अयो ततो अ वत्तिअ मत्तामा,
^{११} नातिवत्तनि न अतिवत्तनि, A. ^{१२} एअं, C.M.P.Pa.A.; एअं B.D.E.
^{१३} इग्गा, C.P.Pa. ^{१४} एनामो एव माधानां बुनरावृत्तिः (१५ सूत्रे)
^{१५} अयं^० M. पुनत्त एव

१६. ^१ वृत्तं^० M. एव ^२ निक्खग्ग, C.D.E. अयनं^०, B.D. ^३ E.P.
M. Aa; अणमग्ग^०, o. Pa.; अणममानग्ग, C.; अणम अणमग्गहिनि,
A., मानन अणमग्गावत्तयो एव मग्गावत्तिवत्तनीएने। धम्मपद २५५
(S.Childers, Dict.S.V. देखो). ^४ अज्जतो मग्गाने मग्गिअ
अज्जनि अग्गा, A. ^५ अट्टाकारं, C. ^६ ययदिदं, B.; ययदिदं, D.

योनिगो मनसिचारो । योनिगो भिन्नवे^१ । भिन्नगु भनमि^२ करोन्तो अकुमलं पत्रहृति
कुमल भावेनीति । एतमर्थं भगवा अवोच । तत्पेन इति वृष्णनि^३—

योनिगो मनसिचारो यन्मो मेतरग^४ भिन्नगुनो ।

नत्यञ्जो एवं बहूपचारो^५ उत्तमत्परग पनिषा ।

योनिगो पदह^६ भिन्नगु^७ त्वं दुःखग्नं पापुने नि^८

अयमि अयो कुतो भगवता इति मे मुनन्ति^९ ॥६॥

(१७—वत्स्याणमित्ता-मुतां ११२।७)

मुत्तं हेनं भगवता कुलमरहता^१ नि मे मुत्तं^२—‘मेतरग^३ भिन्नवे^४ । भिन्नगुनो
अपत्तिमानमरग अनुत्तरं योगस्तेनं पत्पवेमानरग विहृत्तो बाहिरं अष्टगलि
वरित्वा न अञ्जं एवमगमि समनुरत्तायि एवं बहूपचारं वषदिह^५ भिन्नवे
वत्स्याणमित्ता^६ । वत्स्याणमितो भिन्नवे^७ । भिन्नगु अकुमलं पत्रहृति कुमल
भावेनीति^८ । एतमर्थं भगवा अवोच । तत्पेन इति वृष्णनि^९—

वत्स्याणमितो यो भिन्नगु मर्णातिगो^{१०} तपाय्यो ।

वर^{११} मित्तानं वचनं तत्पञ्चानो पतिरगो^{१२} ।

पापुने अनुपुम्बेन गम्यनं योजनकमयनि ॥

अयमि अयो कुतो भगवता इति मे मुनन्ति^{१३} ॥७॥

(१८—संप्रभेद-मुतां ११२।८)

मुत्तं हेनं भगवता कुलमरहता^१ नि मे मुत्तं^२—‘एवमगो भिन्नवे^३ ।
लोके उपागममानो उपागमि बहूपचारिणः बहूपचारमुपाय^४ बहूपचारो जनगः^५

^१ C. मनमि. . . . एवा वंमि. त्यक्व ^२ एत्तं M. एव. ^३ व. वरग
म. B.; घ. तेत्तमग, D.E. ^४ बहूपचारो, M. ^५ वरग, D.E.
^६ भिन्नगु, I. भिन्नवे, D. ^७ पापुनीति, E., *मानि, D. ^८ अयं M. एव.
^९ १७. *मुत्तं M. एव. ^{१०} तेत्तमग, C.D.E. ^{११} वरगविह, B.P.
E. ^{१२} मित्त, P.P. ^{१३} भावेति, B. ^{१४} एत्तं M. एव. ^{१५} तपायिगो, M.
^{१६} वत्स्याणमि, C. ^{१७} वरि, M. ^{१८} अयं, M. एव.

^{१९} १८. *मुत्तं M. एव. ^{२०} बहूपचार अतिपाय बहूपचार अनुत्ताय, B.P.
P.; D.E. इमे दाया त्यक्ता. ^{२१} बहूपचारो जनग, B.C. (B) वरग
अचारो विविध.

अनन्तर अत्रिणः दुःखान् देवमनुस्मान् । वनयोः एवमयोः ? मन्त्रयोः । मन्त्र
यो एव भिक्षवे ! भिक्षो होति, ^२ अन्नमन्त्रो अन्नवन्त्रो नैव होति, अन्नमन्त्रो
परिधाया च परिक्रमा च होति ^३ अन्नमन्त्रो परिक्रमा च ^४ होति, अन्न
अन्नमन्त्रो नैव मन्त्रोदति, अन्नमन्त्रो अन्नमन्त्रो अन्नमन्त्रो होति । अन्नमन्त्रो
मन्त्रो अन्नो । अन्ते इति वृत्तिः ^५

आराधितो^१ मेरुद्विजो वनयोः मन्त्रयोः ।

वन्त्रमन्त्रो^२ अन्नमन्त्रो अन्नमन्त्रो मन्त्रो ।

मन्त्रो मन्त्रो^३ । भिक्षो^४ । वन्त्रो निरपन्त्रो^५ । वन्त्रोदति ॥

मन्त्रो अन्ते वृत्तिः मन्त्रो इति मे गुणः ॥८॥

(१६—मन्त्र-समाप्ति-मुत्तं ११२।६)

वृत्तिं हेतुं मन्त्राणां वृत्तिमन्त्राणां नि मे मुत्तं—“एवमन्त्रो भिक्षवे ! मन्त्रो
उपमन्त्रो उपमन्त्रो वृत्तिमन्त्रो वृत्तिमन्त्रो, वृत्तिं जनमन्त्रो अन्ते
मन्त्रो गुणाय देवमनुस्मान् । वनयोः एवमयोः ? मन्त्रो मन्त्रो^१ । मन्त्रो यो
एव भिक्षवे ! मन्त्रो नैव अन्नमन्त्रो मन्त्रो^२ होति, न च अन्नमन्त्रो
परिमन्त्रो होति, न च अन्नमन्त्रो परिक्रमा होति, ^३ न च अन्नमन्त्रो
परिवृत्तिः^४ होति तत्त्व अन्नमन्त्रो नैव मन्त्रोदति^५ । मन्त्रोदति^६ । मन्त्रो
मन्त्रो^७ होति । एतन्मन्त्रो मन्त्रो मन्त्रो, तन्त्रो इति वृत्तिः—

^१ वनयोः च, D.E.

^२ अन्त्रो परिमन्त्रो च ह° त्यक्तः P₂.

^३ परिमन्त्रो, B.

^४ च—त्यक्तः C.

^५ अन्नमन्त्रो,

C.E.M.; अन्नमन्त्रो, B.D.P.P₂.A. ^६ एव° M. एव ^७ मन्त्रो,

M.; अपारमि शेषेषु हस्तलेखेषु । ^८ वन्त्रमन्त्रो, B.C.M. (वन्त्रमन्त्रो,

सूत्रे ७९.); वन्त्रमन्त्रो, P.P₂; वन्त्रमन्त्रो D-E. ^९ योमन्त्रो विप्रमन्त्रो,

M.; यन्त्रो द्रष्टव्यं Journ.P.T.S., 1885, p. 4. ^{१०} सन्त्रमन्त्रो,

B. (सूत्रे १९). ^{११} मन्त्रो, D.E.P₂. ^{१२} निरपन्त्रो (?)

वृत्तिः—नैव, निरपन्त्रो ।

१९. निरपन्त्रो च P.P₂.

१९ ^{१३} सामन्त्रो, P.; अन्येषु सर्वेषु ह° ह° ^{१४} मन्त्रो, D.E.

^{१५} P₂. त्यक्तो—न च.....होति । ^{१६} परिवृत्तिः, B. ^{१७} मन्त्रोद°,

P₂. ^{१८} मन्त्रो, P.P₂. ^{१९} मन्त्रो, B.M.P.P₂.

मुक्ता^१ संप्रसक्त सामग्री^२ समगानञ्च^३ नृणाहो^४ ।
 समगारतो चम्पदो योगस्तेमा न धंसति ।
 संप्रं समगं^५ चत्वाव कर्णं समग्रिह् मोदनीनि ॥
 अयम्पि अत्यो मुक्तो भगवता इति मे मुक्तान्ति ॥९॥

(२०—दुष्टचित्त-मुक्तं १।२।१०)

मुक्तं हेनं भगवता मुक्तमरहता^१ नि मे मुक्तं—“इषाहं भिरगरे^२ ! एषच्च
 पुण्ड्रं पद्मचित्तं एवं चेतता चेतो परित्त्वं पञ्जानामि, इमग्रिह् चार्पं समये पुण्ड्रो
 चानं चरेय्य यथा भनं निमित्ततो एवं निरये^३ । तं किम् हेतु^४ ? चित्तजिहास
 भिरगरे ! पद्म^५ । चेतोत्तरोगेतु ततो पन^६ भिरगरे ! एवमिषेयच्ये सता
 चावराग भेदा परम्परा अयायं दुग्गति विनिर्वाण निरयं उपागम्भीनि^७ । एतमप्य
 भगवा अरोच । तत्पेन इति बुक्चनि—

पद्मचित्तं^८ आत्मान एषच्च इय पुण्ड्रं ।
 एतमप्यञ्च व्यापानि बुद्धो भिरगूनं सनिचे ॥
 इमग्रिह् चार्पं समये चानं चरित्वा^९ पुण्ड्रो ।
 निरयं उपागमेय्य चित्तजिहास पद्मिनि^{१०} ॥
 यथा हृदिता निमित्तमेय्य एवमेव तत्पारिषो ।
 चेतो पदोगेतु हि^{११} सता सञ्चलि दुग्गतिनि ॥
 अयम्पि अत्यो मुक्तो भगवता इति मे मुक्तान्ति ॥१०॥

वगो दुक्तियो ॥ २ ॥

^१ मुक्ताय, B. ^२ इ—सर्वत्र ^३ चम्पदो, C D I. M P. Pa., Aa,
^४ चानुगरो, B. ^५ संप्रं समगं, M; सत्यतमं, P. Pa; संप्रसक्तं,
 D. E.; संप्रसक्तानि, C.; ^६ ह, B.

२० ^१ निरये^२ नि, P. Pa. ^३ वन—सञ्चलते C. M. ^४ उपागमं,
 D. E. ^५ चित्तं तं, D. E. ^६ चरित्वा, C. D I. M;
 चरित्वा, B, चरित्वा, P. Pa. ^७ पद्मिनि, D. E. P.; उ,
 P. Pa.; पद्मिनि, B. C. M. ^८ हेतुहि, C. D I. M.; हि, P. Pa,
 हेतु नि, B.

संस्कृत—

मेरु (११) मेरु (१२) मेरु मेरु ।

(१३) मेरु (१४) मेरु (१५) मेरु मेरु (१६. १७) ।

मेरु (१८) मेरु (१९) मेरु

(२०) मेरु मेरु मेरु मेरु मेरु

—

^१ उद्गम, अत्यन्त उच्चैः हस्तलेखेषु । ^२ कोप—मर्दं ह०. ^३ मरुतानो, B.P.P₂; मरुतायो, M; मरुतानो, D.E. मरुतानो, C. ^४ मृद, B., मुहा, M, मुमा, C D.E.P P₂. ^५ काम, B.C.M.P P₂; कामर, D.E. ^६ लेख, D.E.M.; लेख P.P₂. ^७ भेदमोद, P.; ^८ मेद, P₂; ^९ मेघ, D.E.; ^{१०} मेघ, B.C.; ^{११} सामग्य, M. ^{१२} बुद्धवर्तीनि, D.E.M. P₂.

३—सतिषवर्गो

(२१—विरा-मुत्तं १।१।१)

मुत्तं हेनं भगवता मुत्तमरणा, नि मे मुत्तं—“इषाहं भिक्खवे ! एव
पत्तप्रवित्तं एवं वेतसा वेनो पत्तिच्च पत्तानामि, इमहि^१ चार्यं सम
चार्यं करेय्यं यथा भनं निक्खित्तो एवं सण्णे । तं विस्सं हेतु ? वि
भिक्खवे ! पत्तप्रं । वेनोपसाहेतुं तो वनं भिक्खवे ! एवमिधेवण्णे गत्ता
भेदा परम्परणा मुत्तानं सण्णं लोकं उपपज्जन्तीनि^२ । एतमायं भगवा
तात्थेतं इति बुज्जति—

पत्तप्रवित्तं आवाग एवण्णं इच्च पुण्णं ।
एतमायण्णं^३ व्याप्ताति बुद्धो भिक्खुनं वानिवे ॥
इमहि चार्यं समये चार्यं वविराच^४ पुण्णो ।
मुत्तानं^५ उपपज्जेय्यं^६ वित्तमिदं पत्तादिक् ॥
यथा हणित्वा निक्खिपेय्य एवमेव^७ तथाविधो ।
वेनो पत्ताहेतुं^८ हि तत्ता पण्डनि मुत्तानि^९ ॥
अयमिदं जत्तो बुद्धो भगवता इति मे मुत्तानि ॥१॥

२१. ^१इषाहं, M.

^२आयं (एवण्णो, व) D.E.P.₂

वविराच, B.P.P.₂.

^३उपपज्जं, D.E.

^४हेतुं C.M.; ^५हेतुं B.D.E.P.P.₂

^६मुत्तं C.D.E.M.

^७उपपज्जं, D.E.

^८वविराच, C.D.E.M.

^९मुत्तानि C.M.

^{१०}एवमेव, B.C.P.₂.

दानञ्च समपरियञ्च भेतचित्तञ्च^१ भावये ॥
एने धम्मे भावयित्वा तयो सुगममुद्दये^२ ।

अन्यापञ्च^३ सुतं लोहं पण्डितो जगज्जनीति ॥
अयंवि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुनन्ति ॥२॥

(२३—उमो धन्य-सुतं १११३)

वुत्तं हेतं भगवता वुत्तमरहता, नि मे सुतं—“एवधम्मो भिक्खवे ।
बहुलीकतो उमो अत्थे समधिगच्छ^४ निट्ठनि विट्ठमम्मिक्खञ्चेव अत्थं सत्परिणामि
कामो एवधम्मो^५ ? अण्णमासो वुगलेणु धम्मेषु । अयं सो भिक्खवे^६ । ए
भावितो बहुलीकतो उमो अत्थे समधिगच्छ^७ निट्ठनि विट्ठमम्मिक्खञ्चेव
सत्परिणामिक्खञ्चा^८ नि । एतं अत्थं भगवा अवोच, तत्थेन इति वुक्खनि—

अण्णमासं पातंगानि पुञ्जाविरियाणु^९ पण्डिता ।
अण्णमासो उमो अत्थे अधिगच्छा^{१०} नि पण्डितो ॥
दिट्ठे धम्मे च वो अत्थो वो चत्थो सत्परिणामिक्खो ।
अत्थाभिमतया^{११} धीरो पण्डितो नि ववुक्खनीति ॥
अयम् वि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुनन्ति ॥३॥

(२४—वेपुल्लपम्बत-सुतं १११४)

वुत्तं हेतं भगवता वुत्तमरहता^१ नि मे सुतं—“एवधुण्णज्जग भिक्खवे । धन्य

१ वेत्ता^२ B. ३ *समुद्दये, M ; *समुद्दये, P. व; सुत्ते समुद्दिते, D, ततो सुत्तासमुद्दिते, C; धो सुत्तासमुद्दिते, D ; समुद्दिते, I ; A. कैवल्य—
सुत्तासमुद्दिते (I) नि सुत्तानिमे से आनिमे सवत्तत्थि मे स सुत्तमेवा^३ नि दासोनि
अन्यापञ्च...., सुत्ते ९० अवि, वाचाडयनिद, समुद्दये—इति सुत्तम । एतादा
दासः तेनरटाहमावापा ८९—दानाविपुञ्जाविरियाणि सुत्तायाणि वाचा, ३०
अद्वगुत्तरं Part.I p.97
१३ *समधिगच्छ D. व
*समधिगच्छ, D.P.P.
*अत्ताभि, P.P.
*अज, H.M.
*भिक्खु, C
*विद्या, M

मन्त्राद्यो मन्त्रो मित्रा^१ एव मन्त्रा^२ अष्टिकालो^३ अष्टिपुत्रो^४ अष्टिरा
 यन्त्रं^५ वेपुल्लवम्भो^६, न वे महारतो^७ अस्य, मन्त्राज्ज^८ न दिनमेव
 एते अथ मन्त्रा अत्रोव, तथेति इति वृत्तति—

एकमेवेन कपोत पुष्पासमष्टिमज्जयो^१ ।

मित्रा यन्त्रामयो रात्रि इति वृत्तं मन्त्रेतिना^२ ॥

मो^३ गो पत्तं अन्त्रातो वेपुत्रो^४ यन्त्रो मन्त्रा ।

उत्तरो मित्राहृतम्^५ मन्त्रानं गिरिम्भजे ॥

यतो य^६ अत्रिमन्त्राति मन्त्राज्ज्याय परमति ॥

वृत्तं वृत्तममन्त्रां वृत्तमम य अत्रिमन्त्रा ।

अत्रि^७ अत्रिमन्त्रा^८ मन्त्रा वृत्तमममन्त्राति^९ ।

म^{१०} मन्त्राज्ज यन्त्र मन्त्राज्ज्याय पुष्पातो ॥

वृत्तममन्त्रातो गोति मन्त्रातोवन्त्रातो इति ।

अथ इति मन्त्रो वृत्तो मन्त्रा इति ये वृत्तति ॥४॥

(२६—मन्त्रानामुपनिषद्-पुरा १।३।२)

एवञ्च ^१मैत्रयीनाम्न ^२धुसावादिनाम्न ^३जन्तुनो ।
 विनिष्कपपरन्तोऽस्य मत्वि पापं अकारिष्यन्ति ^४ ॥
 अयं वि अग्नौ ब्रूतो भगवता इति मे सुवन्ति ॥५॥

(२६—दान-सुतं ३।६)

ब्रूत हेन भगवता ब्रूतमरहता, वि मे सुवन्ति—एवञ्चै भित्तवे सत्ता जानैय्यु
 दानमविभागम्न विपाकं यथाहं जानामि, न अदत्त्वा भुञ्जेय्यु, न च नेतं मच्छे-
 रमल वित्तं परिपादाय निदृष्टेय्यु ^१ यो वि नेम अस्य अरिमो ज्ञानोदो अरिम
 नञ्जलं, ^२ तनो वि न अमविभाजित्वा भुञ्जेय्यु, मये नेमं पटिप्पाहृता अस्तु ।
 परमा च शो भित्तवे सत्ता न ^३ एवं जानन्ति दानमविभागरस विपाक
 यथाहं जानामि, तस्मा अदत्त्वा भुञ्जन्ति मच्छेरमलञ्च नेतं वित्तं परिपादाय
 निदृशीनि । एनमत्वं भगवा अघोच, तत्त्वेन इति ब्रुवन्ति—

एवञ्चै सत्ता जानैय्यु यथा ब्रूत महेसिना ।
 विपाकं मविभागस्य यथा होति महत्फलं ॥
 विनेय्य ^४ मच्छेरमलं विप्यमघ्रेन वेनसा ।
 दग्धु ^५ कानेन अरियेसु यत्थ दिग्ग महत्फलं ॥
 अन्नञ्च दाया बहूतो ^६ दस्मिणेय्येसु दस्मिणं ।
 इतो बुभा मनुसत्ता सग्य गच्छन्ति दायवा ॥
 ते च सग्य ^७ गता उत्तप ^८ मोदन्ति कामकामिनो ।
 विपाकं मविभागस्य अनुमोन्ति अमच्छेरानि ॥
 अयं वि अग्नौ ब्रूतो भगवता इति मे सुवन्ति ॥६॥

^१एकं य°, C.D.E.

^२अभितस्तम्, P.P.2.

^३वाहस्य, B.P. P.2.A. अ

^४इत्येवम यदे. धम्म १७६

२६. ^५निदृष्टेयं, C., निदृष्टेय्यु, B

^६कञ्जलं, M

^७न., BC.

^८विनेय्यु, M; A. पुस्तके मच्छेरियं मत्तं अपनेत्वा

^९दग्धं, C.; दग्ध, B; A. पु० दग्धं (?) ददेय्यु

^{१०}पाहुनो D.E.

^{११}सग्यो, M.P.P.2.; सग्य, B.C; D.E.

^{१२}एते सग्यगता सत्ता, C.

अभिरुपयेत्वा भामने च तपने^१ च^२ विरोचति च । सेव्यमायि भिरुपदे^३ । रतिमा
 एवमममय ओमधिनारका भामने च तपने^४ च^५ विरोचति^६ च, एवमेव
 शो भिरुपदे^७ । यानि वानिचि ओपयिजानि^८ पुञ्जविदित्यवधूनि^९ सम्मानि
 तानि मेताय केनोविमुक्तिता वनं नाग्यन्ति^{१०} सोऽङ्गि, मेता येव तानि
 केनोविमुक्ति अभिरुपयेत्वा भामने च तपने^{११} च^{१२} विरोचति चेति^{१३} । एतमायं
 भगवा अशोच, तथेन इति वुञ्जति—

यो च^{१४} मेतं भावयति अन्तमान^{१५} पतिस्मत्तो^{१६} ।

तनु^{१७} मयोचना होनि पत्नयो^{१८} उपयिजयं^{१९} ॥

तन्मयि ये पाचयदुद्धितो^{२०} मेतायनि कुम्भो^{२१} तेन होनि ।

सम्भे च पाचे मज्जानुद्वय^{२२} पट्टम^{२३} त्रियो पक्वरोति वुञ्ज^{२४} ॥

दे^{२५} सप्तमक^{२६} पदवि^{२७} विदित्वा^{२८} राजीतयो^{२९} यजमानानुदित्या^{३०} ।

(अममेध^{३१} पुरितमेध^{३२} सम्भाषाम^{३३} वाचनेय^{३४} निरगल^{३५})

मेतस्य विमस्त सुभाविनरम^{३६} कन्मि ते नानुभवनि सोऽङ्गि^{३७} ॥

(चन्दनभा तारणाय^{३८} व^{३९} सम्भे)

^१ ओमधिनारका, B. C. ^२ तपया, P. त्यवय P. ^३ च त्यवय P. ; वातयो
 च विरोचति, B. ^४ ओमधिनारका, B. C. ^५ त्यवय C. ^६ मय, C. M. P. P. ^७
 तपया, P.; त्यवय P. ^८ च [वानि] ति, C. D. E. P. ^९ त्यवय D. E. P. ^{१०}
 अन्तमान, B. C. D. E. A. B. ^{११} पतिस्मत्तो, M.; पतिस्मत्तो, B. ^{१२}
 तनु, C.; तन्म, D. E. ^{१३} पत्नयो, C. ^{१४} यजमानानुद्वय, C.; पाचयदुद्धितो, B. ^{१५}
 कुम्भो D. E. ^{१६} चम्भ, B.; कन्मि, D. E. ^{१७} पट्टम, M. (च सप्तमेन)
 D; पट्टम, E.; पट्टम, C. P. P. ^{१८} पट्टम, B. ^{१९} यो, C. M. ^{२०} सप्त,
 B. C., सप्त, B. ^{२१} पदवि, C. D. E. ^{२२} विदित्वा, D. E. P. P. ^{२३}
 राजीतयो, E.; राजीतयो, D. M.; राजीतयो, P. ^{२४} राजीतयो, C. P.;
 राजीतयो, B. ^{२५} यजमानानुद्वय, P. P. ^{२६} ये यजमानानुद्वय, C.;
 अनुद्वयणा सर्वत्र हस्तिलेख A. अनुद्वयणा (तिष्ठ I) ति विचरितुं; अनुद्वयणा
 गू - वायुयते अट्टवयने ^{२७} सप्त, B. C. M. ^{२८} वृ, B.; पुरितमेध, C. ^{२९}
 सम्भा, C. ^{३०} वाच, C.; वाचा, B. M. P. P. ^{३१} I. C. ^{३२}
 सम्भा, D. E.; सम्भाषितम, C. ^{३३} च, B. C. E. M. ^{३४} चन्दनीरय
 वात पुराण अमेर इषामाति, अट्टवययायपुपलभ्यते । (अममेध... निरगल)
 सम्भये अमम-विजय, P. 211 J, P. 76.

यो न हन्ति न घातेति^१ न^२ जितानि^३ न^४ ज्ञानं
 मेत सौ^५ सख्यभूतेषु वेरं तस्मै न वेनवी ति ॥
 अयमि अत्यो वृत्तो भगवता इति मे मुत्तन्ति ॥३॥
 [उद्दान]^७
 चित्त(२१) ज्ञायि(२२) उभो अर्थे^८ (२३) पुञ्ज^९ वेपु
 सप्तज्ञानमुमावादो (२५) दानञ्च (२६) मेतभावञ्च
 सत्तिमानि च मुत्तानि पुग्गिमानि च बीमनि ॥^{११}
 एकधम्मेषु मुत्तन्ता सत्तवीमनि मद्गहा ॥
 एकनिपातो निद्रितो,
 द्वे धम्मे अनुक्कटि ॥^{१२}

^१ घातेति, D.; घाचेति, E.; नाघयतीति, C.
^२ चित्तानि, B.
^३ ज्ञानं, B.
^४ न च, P₁.
^५ ज्ञातये, B.
^६ न च, P P₂.
^७ उद्दानं (एवमर्थः मुत्त. २४), M.
^८ अर्था, M, अता, C.
^९ पुञ्ज (एवमर्थः मुत्त. २४), M.
^{१०} मेत^{१०}, C D L V,
^{११} सत्तिमानि, B.; मेत, P.P₂; भावञ्च, B. M.; भाव, C, भावा ४
^{१२} अनुक्कटि, M.; ०१, C.; अनुक्कटि, B, अनुक्कटि
 D. E.; अनुक्कटि, P₁. (P.?).

२—दुष्कनिगातो

१—पठमोद्यमो

(२८ — इन्द्रिय-मुक्त २।१।८)

कुतं हेन भगवता कुतमरुहा त्रि मे मुनि—“द्वीहि भिक्षवे । धम्मेहि स
मप्रागतो भिक्षु द्विडे^१ धम्मे दुस्त विहरति सविघातं स-उपायास^२
सपट्ठाहं वायस भेदा परम्परणा दुग्गतिं पाटिबद्धता । कतमेहि द्वीहि ?
इन्द्रियेणु अगुतडास्ताय च^३ भोजने अमत्तज्जुनाय च^४ । इमेहि भिक्षवे ।
द्वीहि धम्मेहि समप्रागतो भिक्षु द्विडे^५ धम्मे दुस्तं विहरति सविघातं स-
उपायासं सपट्ठाहं, वायस भेदा परम्परणा दुग्गतिं पाटिबद्धता^६ ।” एत-
मत्थं भगवा अबोध, तात्थेजं इति वुच्चति—

कस्तु^७ सोदञ्च धानञ्च विष्ठा वावो तथा मनो ।

एवानि यस्म द्वाप्तानि अगुत्तानि^८ ध^९ भिक्षुनो ॥

भोजनहि^{१०} अमत्तज्जु^{११} इन्द्रियेणु असंयुतो ।

कान्तुसं केणोत्तुसं दुस्तं गो^{१२} अधिगच्छति ॥

इहमानेन वायेन इहमानेन वेगसा ।

दिवा वा यदि वा रतिं^{१३} दुस्तं विहरति तादिसो^{१४} ति ॥

अपणि अत्थो कुतो भगवता इति मे मुनि ॥ १ ॥

^१ देव, B P.Pa., A. अ. * सउत्थ^{१०}, B.A. अ. * शयन B.
* अगुत्तडातो .. अमत्तज्जु, A अ., इति पाठान्तरं पुराके * देव, B
* भिक्षु, D.L. * च, B.D E. Aa.; अगुत्तानि च C. * भो^{११} च, C.
* *^{१२}, M.; * उ, B.C.D.L.; अण्वत्त^{१३}, P.Pa. * दुस्तं तो, C.,
दुस्ततो, B.; A. पुस्तके दुस्ततो न अमत्तज्जु यथा वेत्ततो मुत्त २७
॥ * रति, B.P.Pa.

(३० —मार्तण्ड मुनी २१११)

दुमः^{१६} हेन प्रमथता वृममरणा [० अ मुन— 'हं अ विमर' । दामा
तानीया^{१७} । अथवे ५^१ दप विमर' । लक्ष्मी प्रमरणा १०१
अथनमुगने अथनीयताया^{१८} अताया १०१५^{१९} अथनीयताया १०१५

२९ १६६, D; इष्टव्य मुन ४१

मुनानि, D I P P₂.

२९२०, B ४०अथवे, B. ४०अथवे, D E. ४०अथवे, B

७६६, D.E. ४०अथवे, B.C.M. ४०D I. ४०अथवेअथवेअथवेअथवे

१०५, C.M.; ४, B.D I.P.P₂. ११ ४०, M. ४०अथवेअथवेअथवे—४

१२मुनं मो, M.P.P₂ (४० मु० २८) एव अथवे—मुन, D I, मुनो, B (

१३अथवे, B.; ४०D.E. १४अथवे, B P P₂, ४०, D I

१५० रति, B.P.P₂.

३० ४०. अथमुनरविहाय, II.१.३.

१५अथवे, B M.P₂

१६० अथवेअथवे, B^०; अथवे, E.; ४०अथवे, D; अथवे अथवेअथवेअथवे, C

१७ ४०अथवे, C; ४०अथवे, E; ४०अथवे, B.M.; ४०अथवे, D.P.P₂.

व्यापनिरिति^१ तपति,^२ वनं मे पापनि रितपति^३ । इमे तौ भिरगदे^४ ।
हे भगवा नरनीरा^५ ॥ एवमथ भगवा अथोच, तथेत इति बुध्यति—

वायुध्वरितं^६ वाया वधीध्वरितानि^७ वा^८ ।
मनोध्वरितं^९ वरया यज्ज्ज्जो^{१०} वोगमज्जिज्ज^{११} ॥
अथवा वुम^{१२} वज्ज^{१३} वायानावुम^{१४} वहु^{१५} ।
वायम भेदा दुपज्जो^{१६} निरय मो^{१७} उरगज्जनीति^{१८} ॥
अरिपि अथो वुमो भवत्ता इति मे सुनि ॥३॥

(३१—अपानि-सूत २।१।४)

१ वुम हेनं भगवता वुममपानि मे सुन—‘हे मे भिरगदे । वयमा
अपानि^{१०} । वयमे हे ? इय भिरगदे । एकस्यो वतप्याणो हूति वतपु-
मनो वतभिरगानो, अपानपारी अतन्वज्जो^{११} अतन्वज्जिगो । तौ वनं मे
व्यापनिरिति मे तपति^{१२} । अथ मे पापनि रिति^{१३} तपति^{१४} । इमे
तौ भिरगदे । हे वयमा अपानि^{१५} नि । एवमथ भगवा अथोच, तथेत इति
बुध्यति—

वायुध्वरितं^{१६} हिवा वधीध्वरितानि^{१७} वा^{१८} ।
मनोध्वरितं^{१९} हिवा यज्ज्ज्जो^{२०} वोगमज्जिज्ज^{२१} ॥
अथवा वुम^{२२} वज्ज^{२३} वायानावुम^{२४} वहु^{२५} ।
वायम भेदा तपज्जो^{२६} निरय मो^{२७} उरगज्जनीति^{२८} ॥
अरिपि अथो वुमो भवत्ता इति मे सुनि ॥३॥

^१ एवमथे A2. ^२ तपति A2 (इत्यर्थे घञ्प्रत्यये, भाषा १७); तपति
सर्वत्र हञ्प्रत्ययेऽप्येव

^३ तपतिवा, B M.P.Pa. ^४ °दुधर°, B.

^५ व, M. ^६ °संहिन्, D E. ^७ वज्ज, B, C, M. ^८ तोपपज्जनीति, M.

३१ ^९ इ० अट्पुल्ल-विभाष, II. 1. 4. ^{१०} अतपतिवा, B M.Pa.

^{११} °त्वहो, C.; °त्वहो, E.; °तुहो, B P.; °तुहो, D.M.Pa.

^{१२} तपति—विमु तपति सर्वत्र हञ्प्रत्यये इ० सु० इ० A. न व्यासपायत इदं सुतं

^{१३} ए तपति B P.Pa. ^{१४} अतपतिवा, B.M.Pa. ^{१५} व, B.M.

^{१६} °संहिन्, M.; वं यज्जो वोगमज्जित्, D.E. ^{१७} अवत्ता अनुमत्त,

B.D.E P.Pa. ^{१८} वज्जे, C.

(३२—सीन-सुत्तं २।१।३)

वुत्तं हेतुं भगवता वुत्तमरहता ति मे सुत्तं—“दीहि भिक्षवे^१ ! धम्मं हि मम प्रागणो पुण्णो ययामत्तं निक्खित्तो एव सग्गो^२ । कतमेहि दीहि ? तात्तेन च सीत्तेन पाविस्सय च दिट्ठिया । इमेहि गो भिक्षवे ! दीहि धम्मं हि मम प्रागणो पुण्णो ययामत्तं निक्खित्तो एव सग्गो^३ ति । एतमत्थं भगवा अरोच, तत्थेन इति वुच्चति—

तात्तेन च सीत्तेन पाविस्सय च दिट्ठिया ।

एतेहि दीहि धम्मं हि यो मम प्रागणो नरो ।

कायस्स भेदा सुप्पञ्जो नित्यं गो^४ उपाग्गवज्जीति ॥

अयमपि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुत्तं ॥१॥

(३३—सील-सुत्तं २।१।६)

वुत्तं हेतुं भगवता वुत्तमरहता ति मे सुत्तं—“दीहि भिक्षवे^१ ! धम्मं हि मम प्रागणो पुण्णो ययामत्तं निक्खित्तो एव सग्गो^२ । कतमेहि दीहि ? भट्ठेन च सीत्तेन भट्ठिक्काय च दिट्ठिया । इमेहि गो भिक्षवे ! दीहि धम्मं हि मम प्रागणो पुण्णो ययामत्तं निक्खित्तो एव सग्गो^३ ति । एतमत्थं भगवा अवोच, तत्थेन इति वुच्चति—

भट्ठेन च सीत्तेन भट्ठिक्काय च दिट्ठिया ।

एतेहि दीहि धम्मं हि यो मम प्रागणो नरो ।

कायस्स भेदा सुप्पञ्जो सग्ग गो उपाग्गवज्जीति ॥

अयमपि अत्थो वुत्तो भगवता इति मे सुत्तं ॥६॥

(३४—अनोत्तप्पी-सुत्तं २।६।७)

वुत्तं हेतुं भगवता वुत्तमरहता ति मे सुत्तं—“अनात्तापी^४ भिक्षवे ! भिक्षु अनोत्तप्पी^५ अभव्वो सम्बोधाय अभव्वो निव्वानाय अभव्वो अनुत्तरस्स

३२-^१ इ०. अट्ठगुत्तर-निकाय, III, १०; १५३.

^२ इति त्यज्यते. C.

सोपपञ्जतीति, M.

३३-^३ सग्गो ति, C.

३४-^५ °ई, M.; °इ, B.C.P.Pa.; अल्लसिप्पि, D.E.

° °ई,

C.; °इ, B.D.E.P.Pa.; अनोत्तापि, M.

योगस्वमेवम अभिगमाय । आतापी^१ मो^२ भिक्वदे^३ । भिक्वु ओतापी^४ भव्यो सम्बोपय भव्यो निव्वानाय भव्यो अनुमग्गम योगस्वमेवम अभिगमा-
या^५ । एनमत्थं भगवा अबोव, तत्थेन^६ इति बुक्कवि—

अनातापी^७ अनोत्तपी^८ कुमीरो हनेवीरियो^९ ।

मो धीनमिद्वक्करो अट्टीरियो^{१०} अनादरो ।

अभव्यो ताडिगो भिक्वु पुट्टु^{११} । सम्बोधिमुत्तमं^{१२} ॥

मो व मरिमा^{१३} निरको शावी^{१४} आतापी^{१५} । ओतापी^{१६} व अयमगो ।

संयोजनं आनिज्जगय तत्था इधेव सम्बोधिमुत्तमं^{१७} पुगे^{१८} नि ।

अयमि अत्थो वृत्तो भयवता इति मे सुत्तानि ॥३॥

(३६—बृहता-सुतां २।१।८)

बुत्तं हेनं भयवता बुत्तमग्गमाय मे सुत्तं—‘अयिदं भिक्वदे^१ । अट्टाव^२ इय
बुत्ता^३ ।^४ जनपुट्टनत्थं^५ ।^६ अनान्तनत्थं^७ ।^८ लाभसक्कवारिगान्तेरानिगमात्^९ ।^{१०}
इति मे जगो जानानु नि^{११} ।^{१२} अथ सो इह भिक्वदे^{१३} । अट्टाव^{१४} इय बुत्ता^{१५} मव-
रत्तत्थं^{१६} ।^{१७} पट्टानत्थत्था^{१८} ।^{१९} एनमत्थं भगवा अबोव, तत्थेन^{२०} इति बुक्कवि—

१^० ई, M ; २^० इ, अग्गेवु हत्त० ।^३ एवत्त C.P. ४^० ई, C , ५^० इ,
B.P.P. ; ओतापी, M , ६^० इ D.L. ७^० ई, M ; ८^० इ, अग्गेवु हत्त०
९^० ई, तत्थेन हत्त० न एवमि अनातापी M १०^० बीरियो, C.D. M ,
११^० बीरियो, B.P.P. १२^० अट्टीरियो, C ; अट्टीरियो, M , १३^० अट्टीरियो, B
D.E.P.P. १४^० पुट्टु, M , १५^० अग्गेवु हत्त०, इ० सुत्त० ७९, ८०, ११०
१६^० मरिमा, C १७^० शावी, M.A. , शान्तवापी, D.L. , १८^० इ, B.C.P.P.
१९^० ई, M., २०^० इ, अग्गेवु हत्त० २१^० ओतापी, M , ओतावि, अग्गेवु हत्त०
२२^० सम्बोधि मुत्तमं, B.

२५^० पुत्ता, P.P., वतीरि, C.

२६^० नक्क पु, B.C.

२७^० अनत्तप, M.P. P. Aa , न अनत्तप, D. I ; अथ तत्त, B
एवत्त, C.

२८^० M. P. P. Aa बुत्तमेवु, अग्गेवु हत्त० न लाभसक्क^{२९} ।

३०^० तत्थेन हत्त०, न तु M. Aa. —वाटानु—नेति^{३१} थं ।

३२^० एवत्तत्थेन, D.E. ; तत्थेनत्थेन, P., तत्थेनत्थेन, P.

मन्त्रार्थं पञ्चानर्थं ब्रह्मचर्यं अनीतिहं^१ ।
 अदेसयी^२ सो भगवा निध्यानोगपगामिन ॥
 एम मगो महत्तेहि^३ अनुयातो महेमिनो^४ ।
 ये ये^५ न पटिपञ्चलि यथा बुद्धेन देमिन ।
 दुक्कस्मन्तं वरिस्मान्ति मन्धुमामनवाग्निनो^६ ॥
 अयस्मि अण्यो वुत्तो भगवन्ना इति मे सुत्तन्ति ॥८॥

(३६—कुहना-सुत्तं २।१।६)

“वुत्तं हेनं भगवन्ना वुत्तमग्गहा^७ति मे सुत्तं—”नपिदं भिक्खवे । ब्रह्मचर्यं
 वुग्गमि^८ जनकुहनर्थं^९ जनदानर्थं^{१०} लाभमसक्क^{११}मिन्नोत्तामिगण्य^{१२} ॥ इति मे
 जनो जानानु^{१३}ति^{१४} । अयं सो इदं भिक्खवे^{१५} । ब्रह्मचर्यं वुग्गमि^{१६} अभिञ्जान्य-
 त्त्वेव^{१७} परिञ्जान्य^{१८}ति^{१९} । एतमर्थं भगवा अचोच, नत्थेन इति वुक्कन्ति—
 अभिञ्जान्यं परिञ्जान्यं ब्रह्मचर्यं अनीतिहं^{२०} ।
 अदेसयी^{२१} सो भगवा निध्यानोगपगामिन ॥
 ऐम मगो महत्तेहि^{२२} अनुयातो महेमिनो^{२३} ।
 ये ये न पटिपञ्चलि यथा बुद्धेन देमिन ।
 दुक्कस्मन्तं वरिस्मान्ति मन्धुमामनवाग्निनो^{२४} ॥
 अयस्मि अण्यो वुत्तो भगवन्ना इति मे सुत्तन्ति ॥९॥

^१ अनीतिहं, C. M ; अनीतिहं, B ; अनीतिहं, E, अनीतिमं, D.;
 अनिहितम् P.Pa ; ३० Journ. P.T.S. 1886. P. 111.

^२ अदेसयी, C. D E ; ^३ इ. B M P. Pa.

^४ महत्तेहि, C D. E. Pa ; ^५ त्थेहि, P ; महत्तेहीनि (?) महा आनुत्तेहि,
 A.; महत्तेहि, B.M ^६ सित्ता, P Pa.; महेसिहि, D E. ^७ पि, D E.

३६ ^८ इ० सुत्त ३५ ^९ वुत्तति, P Pa. ^{१०} न च बुद्धे, B C. ^{११} जनलप्प°,
 M.; ^{१२} जनलप्प°, D.E.P ; न च लप्प°, B C. ^{१३} लाभमसक्क°, M ; न
 लाभ°, D E.P.Pa ; न च लाभ°, B.C. ^{१४} इति मं°, M.; न इति मं°,
 सर्वत्र अन्य हस्त. ^{१५} अत्तञ्जोव, C ^{१६} अत्तञ्जान्ति, C ^{१७} अनिहित,
 P.Pa. ^{१८} इ, C.E.; ^{१९} इ, अत्तेपु हस्त. ^{२०} त्थेहि, P.; महत्तेभि,
 B.M. ^{२१} महेसिहि, D E.

(१७—मौननियन्तर्त्ता २१४१०)

कुल ह्ये^१ भद्रव्या कुलपरहृण^२ वि^३ के^४ कुल—^५ इति धिस्त्रये^६ । धामेहि^७ ममसा-
 द्यो^८ विष्णु^९ नि^{१०} '४' । धामे^{११} कुलमोदनम^{१२} बह्वो^{१३} विहरि^{१४}, योनिमो^{१५} आरदो^{१६}
 हो^{१७} । आसक्त^{१८} सदा^{१९} । धामेहि^{२०} इति^{२१} । सवेजनीदेव^{२२} शाने^{२३} सवेजनेन^{२४} मवे-
 दम^{२५} । य^{२६} योनिमो^{२७} दधानेन^{२८} । इमेहि^{२९} सो^{३०} धिस्त्रये^{३१} । इति^{३२} धामेहि^{३३} ममसाद-
 यो^{३४} विष्णु^{३५} नि^{३६} '४' । धामे^{३७} कुलमोदनम^{३८} बह्वो^{३९} विहरि^{४०}, योनिमो^{४१} आरदो^{४२} हो^{४३}
 आसक्त^{४४} सदा^{४५} । एतत्^{४६} भद्रव्या^{४७} अयो^{४८}, तत्ते^{४९} इति^{५०} कुलपरि—

सवेजनीदेव^{५१} शाने^{५२} सविजयेदेव^{५३} । पवित्रो^{५४} ।

आपत्ती^{५५} । विरक्तो^{५६} विष्णु^{५७} पञ्चाय^{५८} सधवेस्ता^{५९} ॥

एव^{६०} विहारी^{६१} । आपत्ती^{६२} । तत्तु^{६३} तत्तु^{६४} ।

वेजोत्तम^{६५} । धनुषो^{६६} । तत्तु^{६७} तत्तु^{६८} ।

अन्वि^{६९} अन्वि^{७०} कुलो^{७१} भद्रव्या^{७२} इति^{७३} के^{७४} कुलनि^{७५} ॥१०॥

वयो^{७६} वयो^{७७} ।

तत्तु^{७८} ।

इति^{७९} । (२५, ३१) । इति^{८०} । (२५, ३१) ।

वयो^{८१} । (२५) । इति^{८२} । (२५, ३१) ।

१७. १ 'वेव' R.D.E.P.P. २ योनिमो C.; योनिम, M.; योनि-
 ममसा, B.; योनीममसा, D.L. (योनिम्^३ द्वितीयवारं योनिमो^४ चाम^५ P.P.).
 ३ सदा^६ वि^७ R.C.P. ४ 'इमे' R.C.M.P. ५ A. सवेजनेन-
 मवे^६ । सदा^७ मवे^८, तत्ते^९ हृण^{१०} न^{११} तु^{१२} A. M. १३ 'इमे' R.C.P.P.;
 सवेजनीदेव^{१४}, M. १५ 'वेव' R.D.E.P.P. १६ सविजयेदेव—विष्णु
 सविजयेदेव, M.; सवेजरे^{१७} A. A. सवेजने—सविजयेदेव, सवेज^{१८} योनि,
 सविजये^{१९} । इति^{२०} आसक्त^{२१} विहरि^{२२}—सवेजयेदेव, D.L.; सवेजयेदेव
 च, P.P.; सवेजयेदेव^{२३} C.; सवेजने^{२४} च^{२५} R.; सवेजयेदेव^{२६} सविजयेदेव, सदा^{२७}
 सवेजयेदेव^{२८} । २९ 'इ' M.; ३० 'इ', अन्वि^{३१} हृण^{३२} ३३ सवेजयेदेव^{३४},
 P.; ३५ वेजोत्तम^{३६}, D. ३७ सवेजयेदेव, D.E. ३८ सविजयेदेव, M.;
 B.C. P.; सवेजयेदेव^{३९} उदा^{४०}; सवेजयेदेव^{४१} र; D.E. P. सवेजयेदेव—इति
 वेजयेदेव^{४२} । ४३ सवेजयेदेव (?) वेजयेदेव M. ४४ सवेजयेदेव, D.L. ४५ सवेजयेदेव,
 R.P.; ४६ 'इ', M. ४७ वेव, C.D.E. ४८ सवेज C.P.

२—दुतियवग्गो

(३८—विक्क-सुत्तं २।२।१)

वुत्त हेन भगवन्ना वुत्तमरहता' नि मे मुत्त । तथागतं भिक्खवे । अग्रहत्त^१
 मग्गामम्बुद्ध द्वे विक्कका^२ बट्टल^३ समुदाचरन्ति, एमो च विक्कको पविक्केतो^४
 च^५ । अग्ग्यावज्झारामो^६ भिक्खवे । तथागतो अग्ग्यावज्झरतो^७ तमेन
 भिक्खवे ! तथागतं अग्ग्यावज्झारामं अग्ग्यावज्झरत्त^८ एमे'व' विक्कको बट्टन्^९
 समुदाचरन्ति—'इमायाहं इरिमाय न विञ्चि व्यावापेमि^{१०} तत्त^{११} वा यावर
 वा' नि । पविक्केकारामो^{१२} भिक्खवे । तथागतो पविक्केकरतो^{१३} । तमेन भिक्खवे !
 तथागतं पविक्केकारामं पविक्केकरत्त^{१४} एमेव^{१५} विक्कको बट्टन् समुदाचरन्ति—
 'यं अकुमलं तं पहीनन्ति । तस्मानि ह^{१६} भिक्खवे ! तुम्हे' पि^{१७} अग्ग्यावज्झा-
 रामा विहरप अग्ग्यावज्झरन्ता^{१८} । तेमवो^{१९} भिक्खवे ! तुम्हाक अग्ग्यावज्झा-
 रामान^{२०} विहरन्^{२१} अग्ग्यावज्झरन्तान^{२२} एमेव विक्कको बट्टन् समुदाचरि-
 स्सन्ति^{२३}—'इमाय मय^{२४} इरिमाय न विञ्चि व्यावापेम^{२५} तत्त^{२६} वा यावर

वा'ति । पवित्रेवाद्यामा^१ भिन्नये^२ । विहरत्^३ पवित्रेकरता^४ । तेरां
 वो^५ भिन्नये^६ । मुग्धा^७ पवित्रेवाद्यामानं विहरत्^८ पवित्रेकरतानं एवेव^९
 विनयतो बटुलं समुदाहरिस्तानि^{१०}—किं^{११} अनुमत् किं^{१२} अप्यहीनं किं
 पञ्चामा'ति । एतमप्य भगवा अवोच, तत्प्रेन इति बुध्यति—

तथागतं बुद्धममद्माहितं^{१३} दुवे विनयता समुदाहरन्ति नं ।

सोमो विनयतो पट्मो उदीरितो ततो^{१४} विवेको दुतियो पचागितो ॥

तमोनुद पारयत्^{१५} महेति^{१६} त^{१७} पतिपत्तं वमिम^{१८} अनागव ।

विस्मन्तर^{१९} तत्पत्तये विमुल त वे मुनि^{२०} अन्तिमदेहचारि^{२१} ॥

मान अह^{२२} भूमि^{२३} अराय पारयु^{२४} ॥

मेले यथा पम्पमुद्धिनि द्विभो^{२५} यथा वि पत्ते जननं समन्ततो ।

तपूनमं यम्ममय^{२६} मुमेयो^{२७} पामादमारुद्ध^{२८} समन्तपत्तु^{२९} ।

सोरावनिष्ण^{३०} जनन^{३१} अनेपमोको अवेत्तानि^{३२} ज्ञानिअराभिभूतानि ॥

अदग्नि अयो वुत्तो भगवन्ता इति मे सुतानि ॥१॥

^१ अराया, C.F.

^२ त्यक्तः B.

^३ आरत्त, P P2.

^४ लो, B.

^५ त्यक्तः C.M.

^६ एवेवेव, C.

^७ करि-

स्तानीति, C.P2;

^८ करीति, B.

^९ किं, त्यक्तः B.C.D E.

^{१०} किं, त्यक्तः B C.

^{११} बुद्धस्तमहं ताहितं, D E.; बुद्धस्तमहं, P C.

^{१२} वाडे प्रमाह

^{१३} तथा, P.; त्यक्तः B P2.

^{१४} पारयत्, B.

^{१५} महेति, M; महेति, अवेवेव हं Mss.

^{१६} तं, D.E.

^{१७} वमिमं, D.E.

^{१८} विमलं, C.; वेत्तन्तं, B.M.A2; वेत्तन्तं, P.P2.

^{१९} मुनि, M.; मुनि, D.P2; भूमि, B; मुनी, C.; मुनी, E.; मुनि, P.

^{२०} चारि, D.F. M.; B चारि, B.C.P.P2.

^{२१} आरत्, P P2.; आरत्त (?) A2.; आरत्त, D.E.

^{२२} बूह, D.E.

^{२३} पारयु, C.M.; ०गु, B;

^{२४} तं, D E.; पारयुति, P.; पारयति, P2.

^{२५} एवेवेव पारयत्तं मुले ४६.

^{२६} मेले, C.D.E.

^{२७} ०छित्तो, B. P.P2.

^{२८} यम्ममय, C. मुमेय, B M.D.

^{२९} आरुद्ध, B.

^{३०} ०चत्तु, B E.M.; चत्तु, C.

^{३१} ०विमलं, D.E.

^{३२} जननमेव, D.E.M.P.P2; जननं अवेत्तं सोको, C. तनीया

^{३३} अवेत्तति, D.E. ताया (मेले यथा) बुद्धयते ब्रह्मणंयुत्तं १.७.

२—दुत्तियधणो

(३८—कित्क-मुत्तं २।२।१)

वुत्त हेनं भगवता वुत्तमग्गत्ता^१ नि मे मुत्त। तथागत भिक्खवे^२ अग्गत्तं^३
मग्गामम्भुद्ध द्वे विनक्का^४ बट्ट^५ समुदावरणि, तेमो च विनक्को पविक्के^६
व^७। अग्गावज्झारामो^८ भिक्खवे^९। तथागतो अग्गावज्झरत्तो^{१०} एमं^{११} विनक्को बट्ट
समुदावरित—‘इमायाह इरियाय न विञ्चि व्यावायेमि^{१२} तम्^{१३} वा यावर
वा’ नि। पविक्केवारामो^{१४} भिक्खवे^{१५}। तथागतो पविक्केवरत्तो^{१६}। तमेनं भिक्खवे^{१७}।
तथागत पविक्केवाराम पविक्केवरत्त^{१८} एमं^{१९} विनक्को बट्टं समुदावरित—
‘य अकुमड त पहीनन्ति। तम्मामि ह^{२०} भिक्खवे^{२१}। तुम्हे’ पि^{२२} अग्गावज्झा-
रामा विहरथ अग्गावज्झरत्ता^{२३}। तेमयो^{२४} भिक्खवे^{२५}। तुम्हाक अग्गावज्झा-
रामान^{२६} विहरत्त^{२७} अग्गावज्झरत्तान^{२८} एमं^{२९} विनक्को बट्टं समुदावरि-
स्सन्ति^{३०}—‘इमाय मय^{३१} इरियाय न विञ्चि व्यावायेम^{३२} तम्^{३३} वा यावर

३८ ^१ अग्गत्तं, B.; अग्गत्तं तं C. ^२ विनक्कवट्टत्ता, C. ^३ पविक्के
च विनक्को D.E. ^४ M. सर्वदा—अग्गावज्झं; अग्गेयुत्तु सर्वदा—अग्गा-
वज्झं। ^५ भारतो, B.C.P. ^६ भारतं, B.P.; त्यक्तः C.
^७ एमो P. (Pa. त्यक्तः तमेनं समुदावरित). ^८ व्यावायेमि,
Pa.; व्यावा.... (अनुद्धः) P.; व्यावायेम, B. ^९ तम्, B.C.
^{१०} अरामो, C.P. ^{११} भारते, P. पुस्तकस्य सर्वत्र, Pa. पुस्तकस्य
चट्टे P. (प्रमादपाटा न वत्ताः) ^{१२} भारतं, B. ^{१३} एमो, Pa.
^{१४} तीहि, D.E.Pa. ^{१५} पि, D.E.M.P a.; हि, B.C. ^{१६} अरामं,
^{१७} भारता, B.P.Pa. ^{१८} A.—तत्थ यो नि निपातपत्तं; सो, B. C.
^{१९} विहरति, D.E. ^{२०} भारतं, B.P.Pa. ^{२१} चरतीति, B.Pa;
^{२२} चरिषेति, P. ^{२३} इमायाहं, D. E.; त्यक्त Pa. ^{२४} व्यावायेमि,
D.E.; व्यावायेम, B.C.P. (Pa. अनुद्धः). ^{२५} तम्, B.; तं, C.

वा'रि । पवित्रेचारात्मा^१ भिक्षगरे ! विहरण^२ पवित्रेकरता^३ । तेमं
 यो^४ भिक्षगरे ! तुम्हाकं पवित्रेचारात्मानं विहरणं^५ पवित्रेकरतानं एतेव^६
 शिरसो वट्टुनं समुदाचरितमनि^७—'रि^८ अटुमलं रि^९ अप्पहीनं रि^{१०}
 पञ्चहामा'रि । एतमर्थं भयवा अवोच, तत्थेत इति वुञ्चति—

तथागतं वुड्ढमसग्गमाहिं^{१०} दुवे विपश्चं समुदाचरन्ति मं ।

मेमो विरसो पठमो उदीरितो ततो^{११} विरेको दुवियो पवासितो ॥

तथोनुद पारण^{१२} महेसि^{१३} त^{१४} पत्तिरत्तं वमिमं^{१५} अनामदं ।

विरगन्त^{१६} तण्णये विमुत्तं त वे मुनि^{१७} अन्तिमदेहधारि^{१८} ॥

मान जह^{१९} वूमि^{२०} जराज पारयु^{२१} ॥

मेमे यथा पम्भनमुड्डिनि द्विगो^{२२} यथा वि परमे जतनं समन्ततो ।

तमूगमं चम्ममय^{२३} गुमेयो^{२४} पासादमारुद्ध^{२५} ममन्तपक्खु^{२६} ।

मोशारिण्ण^{२७} जतनं^{२८} अनेगोरो अवेशगनि^{२९} जानिजराभिभूतन्ति ॥

अयंणि अरपो वुत्तो भयवणा इति मे मुनन्ति ॥१॥

१ °अत्तामा, C.E.

२ त्यक्त्वा, B.

३ °आरता, P.P₂.

४ लो, B.

५ त्यक्त्वा C.M.

६ एवमेव, C.

७ °वरि-

स्तातीनि, C.P₂;

८ °वरणीति, B.

९ रि, त्यक्तः B.C.D.E.

१० रि, त्यक्त्वा B.C.

११ वुड्ढसग्गं साहिं, D.E.; वुड्ढसग्गमाहिं,

P.C. पाटे प्रमाण

१२ तथा, P.; त्यक्त्वा: B.P₂.

१३ पारण°, B.

१४ महेसि, M.; महेसि, अन्येषु ह° Mss.

१५ मं, D.E.

१६ वतीमं,

D.E. १७ विरगन्त°, C.; वेरगन्त°, B M.A₂; वेरगन्त°, P.P₂.

१८ मुनि, M; मुनि, D.P₂; मुनि, B; मुनी, C; मुनी, E.; मुनि, P.

१९ °वारि, D.E. M; B. वारि, II C.P.P₂.

२० वार°, P.P₂; वारज्ज

(?) A₂; वारज्ज, D.E. २१ जह, D.E. २२ पारयु, C.M.; °यु, B;

°त, D.E.; पारज्जुति, P.; वारज्जयति, P₂. एतदेव वारज्जं भुत्ते ४६.

२३ सेलो, C.D.E. २४ °दितो, B. P.P₂.

२५ चम्मवरं, C. गुमेय, B M.D. २६ आरुद्ध, B

२७ °वरण, B.E.M; वरण, C. २८ °विण्ण,

D.E. २९ जतनमये°, D.E.M P.P₂; जतनं यदेवं सोरो, C. तृतीया

३० अपेस्तति, D.E. याथा (तेले यथा) वुड्ढते वड्ढतयुत्तं 1.9.

(३६—देसना-मुनिं २।२।३)

वृत्तं हेतं भगवता वृत्तमरुता नि मे मुनि—“तयागतम् निष्पत्ते । अरुता
सम्मानम्बुद्धम् ३ घम्मेदेमना परिग्रायेन भवन्ति । वचना ३ ? पा
पापकतो^१ घम्मेया-नि^२ अथ पटमा घम्मेदेमना । पापं पारकतो^३ दिग्वा
तन्य निष्पत्तेय विरज्यय^४ विमुत्तवा^५ नि अर्थं इतिना घम्मेदेमना । तयागतम्
भिक्षवे^६ अरुता सम्मानम्बुद्धम् टमा ३ घम्मेदेमना परिग्रायेन भवन्तीति ।
एतमथ भगवा अवोच, तथेति इति वृत्तति—

तयागतम्बुद्धम् मच्चभूतानुवृत्तिनो ।

परिग्राय^७ वचनं पम्प^८ ३ च घम्मा पकामिता ॥

पापक पम्पय चेकं^९ तथ्य चापि विरज्यय

ततो विरत्तचित्ताये^७ दुक्कम्मन् वरिम्मया^{१०}—ति ॥

अयमि अथो वृत्तो भगवता इति मे मुनि ॥२॥

(४०—विज्जा-मुनिं २।२।३)

वृत्तं हेतं भगवता वृत्तमरुता नि मे मुनि—“अविज्जा भिक्षवे ! पुब्बङ्गमा^१
अवुत्तानं घम्मानं समारतिना, अन्वदेव^{१०} अहिरीको अतोत्तप । विज्जा च लो
भिक्षवे ! पुब्बङ्गमा वुत्तानं घम्मानं समारतिना, अन्वदेव हिरोत्तपनि ।
एतमथ भगवा अवोच, तथेति इति वृत्तति—

या वाविमा दुग्गनिपो अस्मि लोके परम्हि च ।

अविज्जामूलका सुद्धा इच्छालोभममम्मसा^{११} ॥

यतो च होति पाणिच्छो अहिरीको^{१२} अनादरो ।

३९. ^१ पापको, D.E. ^२ घम्मेयम् B. ^३ त्यसः D.E.

^४ परिग्रायेन, P.P. ^५ पम्प C.P.P. M.A.; घम्प, D.E.; घम्प, B.

^६ चेक, M.; चेक, P. P. ^७ टमा, D.E.; चेक, B.C. ^८ विरत्तचित्ताय

D.E.; तथेतिरत्तचित्ताये, P. ^९ तत्वेवरत्तं, P. ^{१०} वरिम्मया, B. प्रथम

गाथा या पूर्वार्द्धं देवनामंयुतेति

४०. ^{१०} घमानं D.E. ^{११} E. Muller The Pali Gramm,

p. 63. ^{१२} इच्छालोभममम्मसा, D.E. ^{१३} अहिरीको, C; अहिरीको,

M.; अहिरीको, B.D.E.P.

नानो पानं पयस्वति अनायं तेन^१ दग्धादि ॥

सम्मा हा दग्ध^२ लोभग्ध^३ अविग्धग्ध^४ विराग्ध^५ ।

विग्ध उपादय^६ भिक्खु सवसा दुग्धनिरो अहेति ॥

अदग्धि अयो वुत्तो भगवता^७ ति मे शुद्धनि ॥३॥

पञ्चमपादय ३१४

(४१—पञ्चांगुलं २१२४)

वुत्तं हेन भगवता वुत्तमरहता^८ ति मे शुत्तं^९ 'ते भिक्खवे^{१०} । तत्ता शुत्तहिनीना
ये अरियाय पञ्जाय परिहीना, ते दिट्ठे वेव^{११} धम्मे दुक्क दिट्ठरत्ति^{१२}, सविपान
सउपायत्तं सपरिह्णाहं, वायसमं भेदा परम्परणा दुग्धनि^{१३} पाटिबद्धा । ते
भिक्खवे^{१४} सत्ता अपरिहीना^{१५} ये अरियाय पञ्जाय, अपरिहीना, ते दिट्ठे वेव^{१६}
धम्मे शुत्तं दिट्ठरत्ति, अविपानं अनुपायत्तं अपरिह्णाहं, वायसमं^{१७} भेदा परम्परणा
शुद्धनि^{१८} पाटिबद्धा ति । एवमग्रे भगवा अवोच, तत्थेनं इति वुक्खति —

पञ्जाय परिह्णेन^{१९} परम लोभं मदेवकं ।

निविट्ठं नामकपरिय इदं वुक्खति^{२०} मज्झति ॥

पञ्जा हि सेट्ठा^{२१} लोभस्सि यायं निम्बेयतामिनी^{२२} ।

या च सम्मा^{२३} पञ्चानाति आतिमक्खरिक्खयं ॥

तेनं देवा^{२४} मनुग्गा च^{२५} मम्बुदानं सनीमत्तं^{२६} ।

^१अपायन्तेन, B.C.M.

^२वग्धा, C.; दग्धग्ध, D.E.Λ2.

^३लोभग्ध, D.E.

^४अविग्धग्ध, C.P.Pa.

^५विरागिध, D.C.

^६उपादय, M; उपादियं C.

४१. ^१दिट्ठे M.; इ० शुत्त० २९ इति. ^२B च—योग्यते. ^३० ति

B; शुद्धनि, D.E. ^४परिहीना, B. ^५वायसमं.....दुक्खति—

त्यस्य D.E. ^६शुद्धनि, B. ^७परिहीनेन, C.; ० हिनेन, P.Pa.

^८दुक्खति, C. ^९सेट्ठ, C.; सेट्ठ, B. ^{१०}इ० D.E.M.; ० इ० B.C.P.Pa.

^{११}M.A. पुत्तवयो; M पुत्तवेउत्ति—याय सम्मा; A. पुत्तवे—या च,

सम्मा अविपरीतं जानाति; C. या च यस्मा; अन्येषु हस्त० सा च यस्मा ।

^{१२}वेव, D.E.Pa.

^{१३}वा, B; वि, P.; मनुत्तावग्ध, Pa.

^{१४}सति०, B.P.Pa.

(४३—अज्ञात-सुतं २।२।९)

‘सुतं हेन भगवता सुतमरहता’नि मे सुतं—“अतिथ भिन्नगवे^१ भजानं अभूतं
अवनं अमद्युतं^२ । मो चे तं भिन्नगवे^३ अभविरमं^४ भजानं अभूतं अवतं अतगतं
मपिध जानरमं^५ भूतमं वतरमं सद्गतातरमं निस्तारणं पञ्जायेया’नि^६ । एतमस्य
भगवता अवीच, तस्येनं इति बुध्यन्ति—

जानं धूतं सप्तमुष्यं वतं सद्गतातरमदुर्बं^७ ।
अतामरणसद्गतां रोगनीजं^८ पमद्युतं ।
आहारनेतिप्यमर्बं^९ नालं तदभिनन्दिनु ॥
तारम निरमरणं नालं अतवावचरं^{१०} पुर्बं^{११} ।
अजानं असप्तमुष्यं अमोहं विरजं पदं^{१२} ।
निरोधो दुर्बलधम्यानं सद्गतातरममो सुतो’नि ॥
अयसि आधो सुतो भगवता इति मे सुतन्ति ॥३॥

(४४—धातु-सुतं २।२।७)

सुतं हेन भगवता सुतमरहता’नि मे सुतं—“दे’मा भिन्नगवे^१ निम्बानधातुयो ।
वतमा हं ? सउपादिनेता व^२ । निम्बानधातु अनुपादिनेता व^३ । निम्बानधातु ।
वतमा^४ भिन्नगवे ! सउपादिनेता निम्बानधातु^५ इय भिन्नगवे^६ भिन्नगु
अरहं हो’नि सीणासयो धुमिनवा वतवर्णीयो भीहितभारो अनुपपत्तमदयो^७ ।

४३. ^१ इति A. च D.E.P. Pa. (सग^१, D.E.), B.C.M. तिमं
सीणा पुनरुपधाति । ^२ अभविरमं, B. ^३ अतिथममजालत, D.E.
^४ पञ्जायतीति, M. ^५ अमद्युतं, C.; अमद्युतं, B.; ^६ मोहं, M.;
^७ निहं, C.; ^८ निहं, P. Pa. च A.; ^९ निहं, B.; शोपानिहं, D.E.
(पुष्पतया छाया अमुडा D.E.); A अस्तिरोपासीनं अवेदेमं रोगासीनं
पुलकवर्णि (?) , रोगनिह (?) ; इ० धम्म० ताव वा १४८ Cluld.
Dict S.V. निहं । ^१ आहारनेति^१, C., आहारनेति^२, B;
आहारनेतिप्यमर्बं, D.E. ^३ अतवावचरं, C. ^४ पदं, D.E.
^५ पदं, C.

४४. ^१ इत्यपते D.E.Pa. ^२ इत्यपते D.E. ^३ B.M.
इत्यपते—अ. ^४ अरहं B.

परिक्रमणमवमयोजनो मम्मदञ्ज्याविमुक्तो । म
अविघाताऽ मनाशमनात् तन्नुभानि, मुक्तु
रागद्वयो दोषरायो मोहादयो, अन् बुद्धिनि भिन्न
धानु । इतमा च भिन्नत्वे । अनुपादितेसा निव्वानप
अहं होनि लीणामवो बुद्धिनिवा वनत्तणीयो त्रो
परिक्रमणमवमयोजनो मम्मदञ्ज्याविमुक्तो । ताम इ
पितानि० अनभिनिन्दितानि भीनीमविम्मन्ति, १ अय
अनुपादितेसा निव्वानधानु । इमा सो भिन्नत्वे । द्वे निव्व
एतमत्थ भगवा अवोच, तन्त्वेन इति बुद्धिनि—
दुवे इमा० चक्रुमता पञ्चमिना निव्वानधानु ॥ अनिति
एवा हि धानु । ० इय विदुषम्मिहा सज्जादिमेसा भवन्ति
अनुपादितेसा पन तत्परायिहा । ॥ यद्दि निव्वन्ति भवा
ये एतदञ्ज्याय पद अमद्वन् विमुत्तविता । ॥ भवन्तेतिमद्व
ते । ॥ धम्मसाराधिगमाः ॥ त्वये रत्ता । ॥ पट्टमु । ॥ ते सच्चयवानि
अयमि अत्थो वुत्तो भगवता इति ये मुत्तानि ॥ ॥ ॥

(४६—पटिमल्लान-मुत्तं २।२।८)

वुत्त हेत भगवता वुत्तमरहता नि' ये मुत्त—“पटिमल्लानारामा नि
विहरप पटिमल्लानरता' अज्जत्त वेत्तोममयमनुपुत्ता० अनिराक्कञ्ज

१ संज्ञा, B.C.M. २ ० त्वा C.P. अविगत ० P P₂ १ ० इया
D.E.; वेवेति M.A. 2. ३ ० यो. C M P (P₂ रोयागकस्तयो) B.
A., लो B.; ४ ० त्वा D.E. ५ ० दुवे इमा, M.; द्वे इमा, B C P P₂; द्वेमा, D.E.
६ ० त्वा, D.E. ७ ० त्वा D.E. ८ ० त्वा D.E. ९ ० त्वा D.E.
१० ० ऊ, M; ११ ० उ अन्येषु हस्त. १२ ० ऊ, M. १३ ० इ पि कम्हि D.E.
१४ ० क्वानि, C. १५ ० विमुत्त M.A.; धम्म, B.C. P₂; १६ ० त्वा D.E.
१७ ० श्रुतः पाठ वेवात्त M.A.; १८ ० त्वा D.E. १९ ० त्वा D.E.
२० ० त्वा D.E. २१ ० त्वा D.E. २२ ० त्वा D.E.
२३ ० त्वा D.E. २४ ० त्वा D.E. २५ ० त्वा D.E.
२६ ० त्वा D.E. २७ ० त्वा D.E. २८ ० त्वा D.E.
२९ ० त्वा D.E. ३० ० त्वा D.E. ३१ ० त्वा D.E.
३२ ० त्वा D.E. ३३ ० त्वा D.E. ३४ ० त्वा D.E.
३५ ० त्वा D.E. ३६ ० त्वा D.E. ३७ ० त्वा D.E.
३८ ० त्वा D.E. ३९ ० त्वा D.E. ४० ० त्वा D.E.
४१ ० त्वा D.E. ४२ ० त्वा D.E. ४३ ० त्वा D.E.
४४ ० त्वा D.E. ४५ ० त्वा D.E. ४६ ० त्वा D.E.
४७ ० त्वा D.E. ४८ ० त्वा D.E. ४९ ० त्वा D.E.
५० ० त्वा D.E. ५१ ० त्वा D.E. ५२ ० त्वा D.E.
५३ ० त्वा D.E. ५४ ० त्वा D.E. ५५ ० त्वा D.E.
५६ ० त्वा D.E. ५७ ० त्वा D.E. ५८ ० त्वा D.E.
५९ ० त्वा D.E. ६० ० त्वा D.E. ६१ ० त्वा D.E.
६२ ० त्वा D.E. ६३ ० त्वा D.E. ६४ ० त्वा D.E.
६५ ० त्वा D.E. ६६ ० त्वा D.E. ६७ ० त्वा D.E.
६८ ० त्वा D.E. ६९ ० त्वा D.E. ७० ० त्वा D.E.
७१ ० त्वा D.E. ७२ ० त्वा D.E. ७३ ० त्वा D.E.
७४ ० त्वा D.E. ७५ ० त्वा D.E. ७६ ० त्वा D.E.
७७ ० त्वा D.E. ७८ ० त्वा D.E. ७९ ० त्वा D.E.
८० ० त्वा D.E. ८१ ० त्वा D.E. ८२ ० त्वा D.E.
८३ ० त्वा D.E. ८४ ० त्वा D.E. ८५ ० त्वा D.E.
८६ ० त्वा D.E. ८७ ० त्वा D.E. ८८ ० त्वा D.E.
८९ ० त्वा D.E. ९० ० त्वा D.E. ९१ ० त्वा D.E.
९२ ० त्वा D.E. ९३ ० त्वा D.E. ९४ ० त्वा D.E.
९५ ० त्वा D.E. ९६ ० त्वा D.E. ९७ ० त्वा D.E.
९८ ० त्वा D.E. ९९ ० त्वा D.E. १०० ० त्वा D.E.

तरमा हवे आगरिषं भजेष आनापी^१ भित्तु निरको माननाभी^२ ।
 सजोवनं जातिवराय छेत्वा इधेव सम्बोधि^३ मनुतरं पुनैति ॥
 अयमि अत्थो सुतो भगवता इति मे सुतनि ॥१०॥

(४८—अपाधिक-सुतं २१२।११)

सुतं हेतं भगवता सुतमरहा^१ ति मे सुतं—'हे मे भिक्षवे । अपादिका^२
 नेरविषा इत्यप्यहाय^३ । कने हे ? यो अग्रहाचारी^४ ब्रह्मचारी^५ पटिञ्जो,
 यो च परिपूर्णं परिमुञ्च ब्रह्मचरिणं चरन् अमूल्येन अग्रहचरिणेन अनुज्जेति ।
 इमे शो भिक्षवे । हे^६ अपादिका^७ नेरविषा इत्यप्यहाया^८ ति । एतमप्यं
 भगवा अशेष तापेन इति बुद्धयि—

अभूनादी निरयं ज्ञेति यो वापि^९ कत्वा न करोमि वाह^{१०} ।
 जभो^{११} ति ते वेच्य^{१२} । मया भवन्ति निहीनारम्भा मनुजा वराय ॥
 वासावच्छा बहुषो पापयन्मा अतञ्जना ।
 पापा पापेहि कम्मेहि निरयन्ते उपपञ्चरे ॥
 तेज्यो अयोगुजो^{१३} मुतो ततो^{१४} अग्निमितूपयो ।
 पञ्चे^{१५} भुञ्जेम्य दुस्मीलो रुदिरिणं अमञ्जानो 'नि' ॥
 अयमि अत्थो सुतो भगवता इति मे सुतनि ।

^१ °इ सर्वत्र ह°

^२ °इ, D.M.; °इ, अय्येव ह°

^३ °बोधि, B

^४ °इ, P.P₂; त्यक्तः B.C

^५ इत्यप्य°, D.E., इत्यप्य°, B.

त्यक्तः D.E.

^६ °इ, M; °इ, B.C.P.P₂;

^७ वापि, P.P₂. ^८ इति C—इति ति शो वाचा धम्मपदेऽपि १०६-८

^९ वाह, D.E. करोमि (मासित—न) तीह, C; न करोमिहि वाह, P.P₂;

यो वा वत पापयन्मं कत्वा माह एव करोमिहि वाह, F° (Tausboll),

धम्मपदं P.394.

^{११} वच्य, B.C.D.P₂.

^{१२} °मुतो, D.E.,

अयोगुजो, B. ^{१३} अत्थो, C. ^{१४} पञ्च, C. अस्या वाचा ९१ सुतोऽपि

तस्मा मदा^१ आत्मना समहितो आत्मनिर्वादिनः^२ ।
 मारं मनेन^३ अनिमित्तं^४ निष्करो^५ ।^६ भव^७ आदिमन्त्रस्य पाप्माणि^८ ।
 अग्निं अयो वृत्तो भवता इति मे मुनिः ॥२॥

(४७—आत्मनि-मुत्तं २१२।१०)

वृत्त हेतुं भवता वृत्तमरुताति मे मुनिः—“आगरो वंश्च^१ निष्करो^२ निष्क
 विहरेत्स्य मतो^३ सम्यक्तो समहितो दम्वितो^४ विजयतो^५ । तस्य कावचित्तो^६
 च वृत्तमेव चम्वेनु । आगरोश्च निष्करो^७ ! निष्कृतो विहृत्तो मुनस्य सम्यक्त
 समहितस्य दम्वितस्य^८ विजयस्य^९ । तस्य कावचित्तमितो वृत्तमेव चम्वेनु द्वि
 पत्तान अज्जातर एव पाटिकटव—द्वि^{१०} व चम्वे अज्जा, मति वा उतादिने^{११} ।
 मत्पाणिनाति । एतस्य भवता अर्थेव, तस्येति इति वृत्तति—

आगरो मृत्तमेव^{१२} । मे मुना ते दम्वित^{१३} ।

मुता^{१४} । आगरो मृत्तो^{१५} । नस्य आगरो भव ॥

यो आगरो च मतिना सम्यक्तो समहितो दम्वितो^{१६} । विजयतो^{१७} । व^{१८} ।

वातेन यो तस्मा चम्वे पतिर्वाभयता^{१९} । एको निष्कृतो^{२०} । विहृते त्वं यो ॥

^१ तस्मा एताम्, D.E. तस्मा, B. ^२ चम्वे, B.P. ^३ हे, D.E.P. ^४ भव, B.D.E. A.; भव, P.P. A.; भव, C; भव, M.; भव—इत्येवमुक्ताः पाठः

४७. ^५ चम्वे B.M.P. A. (च मतो मतिरुत्तयो, अम्वेति निदा भवेत्), च तस्य, C.P. A.; चम्वे, D.E. A. वृत्तमेव पाटिकटव—आगरो वा निष्क विहरेत्स्य—इति तु, आगरो . . . विहृत्तो—इत्येवमुक्ताः पाठः । विजयतो इत्यत्र पर A. अम्वेतिमम्वेति विहरेत्स्य वा । ^६ द्वि, C. ^७ चम्वितो, B.; समहितो पायोऽत्रवृत्तो, A. ^८ विजयतो, C.; विजयमे, D.E. ^९ कावचित्तमि, B.P. ^{१०} सम्वितस्य, C.; मतिना, B. ^{११} विजयस्य, C.; विजयस्य, D.E. ^{१२} मेता, B. ^{१३} मुनातेन, B.; आगरो मृत्तमेव, C. ^{१४} ते वृत्तं, M.P.P. A.; ते च वृत्तं, D.E.; ते मत्तं, B.C. (C. एताः—ते). ^{१५} वृत्त B.C. ^{१६} आगरो मृत्तो, D.E. आगरो, P.P. ^{१७} मति, P.; एताः P. ^{१८} विजय, P.; विजय, P.; विजय, C.; विजय, D.E. ^{१९} च एता D.E. ^{२०} पतिर्वाभय, C. ^{२१} एकोवि, B.C.; एकोवि, D.E.—द्विपत्तानाया इत्येवमुक्ताः । उरि पाठान् M.; B. वृत्तमेव—यो आगरो चम्वे—इत्येवमुक्ताः । चम्वे, वृत्त, अम्वे इत्येवमुक्ताः ।

तरमा हवे आगरियं भजेय आतापी^१ भिक्खु निक्खो मानन्ताभी^२ ।

सयोजनं आनिज्जराय छेत्वा हथेव सम्भोधि^३ मनुत्तरं पुणे'ति ॥

अयमपि अत्थो मुत्तो भगवणा इति मे सुगन्ति ॥१०॥

(४८—अपायिक-मुक्तं २।२।११)

मुत्त हेन भगवणा मुत्तवरहणा' ति मे सुगं—'हे'मे भिक्खवे^१ अपायिका^२
नेरविषा इदमप्यहाय^३ । वनमे हे^४ ? यो अहङ्गचारी^५ बह्वचारी^६ पटिञ्जो,
यो च परिपुष्णं परिमुद्ध बह्वचरियं चरन् अमूलकेन अहङ्गचरियेन अनुद्धसंति ।
इमे यो भिक्खवे^१ हे^४ अपायिका^२ नेरविषा इदमप्यहाया'^३ति । एतमायं
भगवा अवोच सत्थेन इति सुवचन—

अमूलवादी निरयं उपेति यो चापि^७ कत्वाण करोमि चाह^८ ।

उभो' ति ते पेक्ख^९ ।^{१०} तमा भवन्ति निहीनरम्मा मनुवा परत्थ ॥

नामावरण्टा बहुवो पापमग्गा असञ्जणा ।

पापा पापेहि कम्मोहि निरयन्ते उपपञ्जरे ॥

मेय्यो अयोगुद्धो^{११} भुत्तो तत्तो^{१२} अग्नियित्थमो ।

यञ्चे^{१३} भुञ्जेय्य दुग्धीलो रद्धिणः अमञ्जणो 'नि' ॥

अयमपि अत्थो मुत्तो भगवणा इति मे सुगन्ति ।

^१ °ह सर्वत्र ह० ^२ °ई, D.M.; °ह, अग्येषु ह० ^३ °बोधि, B

४८. ° अपायिका, M. ^४ इत्थं°, D.E.; इयमप्य°, B.

^५ °ह, P.P.2; त्यक्त्वा B.C. ^६ °ई, M.; °ह, B.C.P.P.2;

त्यक्त्वा D.E. ^७ इत्थं C.—इत्थं इति लो वाचा धम्मपदेऽपि ३०६-८

^८ चापि, P.P.2. ^९ न करोमि चाह, M; न करोमीति चाह, P.P.2;

°आह, D.E. करोमि (नास्ति—न) लोह, C.; न करोमिहि आह, B.; A.

यो वा एत पापकर्मं कत्वा चाहं एतं करोमीति आह; H० (Fausboll),

धम्मपदं p.394. ^{११} वक्ख, B.C.D.P.2. ^{१२} °गुप्तो, D.E.;

अयोगुद्धो, B. ^{१३} अत्थो, C. ^{१४} यञ्चे, C. अन्त्या वाचा २१ मुत्तेऽपि

त मे^१ भूषणमिच्छो^२ गो^३ बीरपश्ये^४ भवाभवे ।

भूषण विभवा विभवा^५ पागच्छति^६ पुनर्भवति ॥

अयमि भव्यो सुतो भगवता इति मे सुतानि ॥१२॥^७

दुष्टनिपानं निद्रितं ।

तत्पुनः—

गदेवनीयेन (१७) मे दत्तं ॥

विनया^८ (२८) देयता (२९) विजया^९ (४०) पञ्जा (४१) दाम्नेन
(४२) पञ्चमं ।

^१ तमे, M.; भवे, D.E.; A तमेति भिन्नमस्य । ^२ गो, A2;

^३ वितज्या गो, B.; ^४ वरियोगो, D.E. ^५ विगतपश्यो, D.E. ^६ पागच्छति,

C. ^७ भव्यं वाच्यं वेचर्ण M. ^८ वितक, D.E. ^९ वितज्या, B.

• 2000. 10. 10. •

•

•

•

•

•

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

• 2000. 10. 10. •

कालेन भयते वायु पराश्रित्वा^१ निरुपधि^२ ।
 उपधिपटिनिगम्य^३ सन्निवृत्त्वा^४ अनासयो ।
 देगेनि साम्यात्तद्भुजो भगोक्तं विरजं पदन्ति ॥
 अयमपि अयो वृत्तो भगवता इति मे सुनि ॥२॥

(५२—वेदना-मुक्तं ३।१।३)

वृत्तं हेन भगवता वृत्तमग्रहा^१ नि मे सुनि—“नित्यो हमा भिरसवे^२ वेदना ।
 वनमा^३ नित्यो^४ मुक्ता^५ वेदना दुक्ता^६ वेदना अदुक्ताममुक्ता^७ वेदना । हमा
 यो भिरावे^८ । नित्यो वेदना नि । एतन्मयं भगवा अवीक, तात्थेन इति
 वृत्तनि—

समाहितो सम्पन्नो सप्तो बुद्धस्य सावको ।
 वेदना च पञ्चानां वेदनानञ्च सम्पन्नं ॥
 यत्त^९ वेना^{१०} निरुजानि भगवत्त सयमायितं ।
 वेदनानं तमा भिरु निरुजानो^{११} परिनिम्बुतो नि ॥
 अयमपि अयो वृत्तो भगवता इति मे सुनि ॥३॥

(५३—वेदना-मुक्तं ३।१।४)

वृत्तं हेन भगवता वृत्तमग्रहा^१ नि मे सुनि—“नित्यो हमा भिरसवे^२ वेदना ।
 वनमा^३ नित्यो^४ मुक्ता^५ वेदना दुक्ता^६ वेदना अदुक्ताममुक्ता^७ वेदना ।^{१४}

^१ पराश्रित्वा, P.; वृत्त^२, B. Aa वृत्तमग्रहो; वृत्तमग्रहा, M.; परत^३,
 C.D.E. ^४ निरुपधि, D.E.M.; ^५ वि, B.C.P.Pa. ^६ उपधिपटि^७,
 M.; न पञ्चानां अन्वेष्टु इ० D.E. एवञ्च उपधि । ^८ अनासवे, B.;
 अनासवे, Pa. बुद्धस्य एता वाचा ७३ सुदेयि ^९ वनमे, C. ^{१०} मुक्त,
 B.D.E.P.Pa. ^{११} दुक्ता, B.D.E.P.; ^{१२} *त, Pa. ^{१३} यत्त,
 B.Pa. ^{१४} विना, C. ^{१५} निरुजानो, C.; निरुजानो (निरुजानो. A)
 इ० एते “hungry” in Child. Dict. एत वाचा इष्टव्या, ५४, ५६
 वृत्तयो

५३. ^{१४} वनमे, C. ^{१५} दुक्ता पु वा, C. ^{१६} वेदनां, M.

मुग्धा भिक्षवे ॥ वेदना दुरागो दृष्ट्या, दुराग वेदना सल्लवो दृष्ट्या,
अदुस्सममुग्धा वेदना अनिल्लवो दृष्ट्या । यतो सो^२ भिक्षवे ! भिक्षुनो मुग्धा^३
वेदना दुरागो दिट्ठा होति; दुराग^४ वेदना सल्लवो दिट्ठा होति, अदुस्सममुग्धा
वेदना अनिल्लवो दिट्ठा होति, अयं^५ बुच्चति भिक्षवे ! भिक्षु अरियो सम्मदगो^६,
अल्लोच्चि^७ तह^८ विवत्ति^९ तपोवन, सम्पामानाभिगमया^{१०} अल्लमयागि
दुराग्माणि । एतमथ भगवा अवोच, तत्थेवं इति बुच्चति—

यो मुग्गं दुरागो दत्ति^{११} दुरागदत्ति^{१२} सल्लवो ।
अदुस्सममुग्गं मल^{१३} अदत्ति न^{१४} अनिल्लवो ॥
न दे^{१५} सम्मदगो^{१६} भिक्षु यतो तथ विमुच्चति ।
अभिज्झासोमियो^{१७} मल्लो 'न दे^{१८} योगाणि^{१९} मूनीनि ॥
अग्निं अथो वुग्गो भगवा इति मे सुत्तं ॥४॥

(६४—एसना-मुत्तं ३।१।६)

वृत्त ७१ भगवा वृत्तगच्छाणि मे सुत्तं—'सिगो इमा भिक्षवे । एग्गा ।
कनया सिगो^१ कामगना भोगना वज्जसिग्गेना, । इमा ता भिक्षवे । सिगो
एग्गाणि । एतमथ भगवा अवोच, तत्थेवं इति बुच्चति—

१. एक्कं (२. यतो व ज्ञो, DI) 'मुग्ग, B ३. बुच्च, P₂.
अदत्तं, C ४. सम्पामुग्ग—मदृष्टे सम्मदगो, C.M.P.P₂, समद^२,
DI ५. अल्लोच्चि, C, अल्लोच्चि, DI, अल्लवि, B. ६. तथ,
C ७. विवत्ति, P विवत्ति, P₂ ८. समदगो सम्पाम^३, DI.
दृष्ट्या, P, अदत्ति, P₂, अद, DI ९. अदत्ति, P
अल्लम, P₂ १०. अदत्ति, M, अदत्ति, DI, अदत्ति, P
११. दे, DI, १२. B.C.I.P.P₂ १३. सम्मदगो, C १४. देविनो,
१५. न दे, B, १६. योगाणि, P.P₂ १७. समदगो, C १८. योगाणि, B.M.P., अदत्ति, P₂, अदत्ति, B,
P₂, १९. योगाणि, B.M.P., अदत्ति, P₂, अदत्ति, B,
DI, २०. अदत्ति, I, अदत्ति, C तपोवनं यतो अभिज्झा-
सोमयो वृत्तं, P₂ द्वितीयं नाम ३२, ८५
३२, DI]

ममाहिंनो ममगानो गतो बुद्धिः^१ गारा^२ ।
 आमवे च^३ गजानानि आगगानन्त^४ ममग^५ ॥
 यथ चेना निदन्तानि मगनन्त^६ मगामितं ।
 आगगान मया मित्तु निज्जगो^७ गगिनिज्जगो^८ नि ॥
 अयमि अत्थो बुतो भगवता इति मे मुतनि ॥३॥

(१७—आसन्न-सुत्तं ३।१।८)

बुत हेतुं भगवता बुत मग्गता नि मे मुत—“तरो” मे भिक्खवे ! आमगा ।
 कतमे तपो ? वामामवो भवागवो अविग्गामवो । इमे गो भिक्खवे ! तरो
 आमवा^१ नि । एतमप्य भगवा अबोच, तत्थेन इति बुज्जति—
 यस्म वामासवो लोणो अविग्गा च^२ विराजिता ।
 भवासवो^३ परिकवीणो विण्णुमूतो निक्काधि^४ ।
 धारेनि^५ अन्तिम देहं जेत्वा मार मवाहननि ॥
 अयमि अत्थो बुतो भगवता इति मे मुतनि ॥८॥

(१८—तण्हा-सुत्तं ३।१।९)

बुत हेतुं भगवता बुतमग्गता नि मे मुत—“तिसो इमा भिक्खवे ! तण्हा ।
 कतमा तिसो ? वामतण्हा भवतण्हा विमवण्हा । इमा^१ तो भिक्खवे ! तिसो
 तण्हा^२ नि । एतमप्य भगवा अबोच, तत्थेन इति बुज्जति—
 तण्हायोगेन सयुता रत्तविता भवामवे ।
 ते योगयुता मारस्म अयोगक्खेमिनो^३ जना ।
 सत्ता गच्छन्ति सत्तार जातिमरणगामिनो ॥

५९. १ सम्बुद्धतावको, C. २ चे, C.P.2. ३ आसन्नवानस, C.
 गच्छन्तस्स, P.2. ४ निज्जगो, C. एतद्गोपापार्थं ५२, ५४ सूत्रयोः
 P.; त्यक्तः P.2. ५ भवामवो, D.E. ६ निरुपधि, B.C.D.
 ; निरुपधि, P.2; निरुपधि, P. ७ धारेन्ति, B.
 C. १० इमा.....तण्हा ति त्यक्तः B.C.P.P.2. ११ क्लेशमियो,
 ज्ञेयमेवे B.

ये च तण्डं पट्टवन्तः^१ वीरवन्तः^२ भवामहे ।
 ते च^३ पारङ्गना^४ लोहे ये पला^५ भगवन्मन्त्रि ॥
 भवन्ति अथो कुतो भगवन्ता इति मे मुनिनि ॥९॥

(५६—मारथेय-मुक्तं ३।१।१०)

कुतं हेन भगवन्ता वृत्तमगन्ता^१ नि मे मुनि—“वीरि भिन्नवे^२ पारदेहि
 समप्राप्तो भिन्नान् अतिवक्त्रम्^३ मारथेय्यं आदिच्छो^४ च विरोचनि । वरदेहि
 तीहि^५ इच्छ भिन्नवे^६ भिन्नान् अगेमेन^७ वीरकन्धेन^८ समप्राप्तो होति, अगेमेन^९
 समाधिकन्धेन^{१०} समप्राप्तो होति, अगेमेन^{११} पट्टाकन्धेन^{१२} समप्राप्तो होति ।
 इमेहि लो भिन्नवे^{१३} वीरि पारदेहि^{१४} समप्राप्तो भिन्नान् अतिवक्त्रम्^{१५} मारथेय्यं
 आदिच्छो^{१६} च^{१७} विरोचनीनि । तन्मार्थं भगवा अवाच, मन्थन इति वृत्तनि—

वीरं समाधि पट्टा^१ च वक्त्रं तमे मुभाविता^२ ।
 अतिवक्त्रम्^३ मारथेय्यं आदिच्छो, च विरोचनी^४ ॥
 भवन्ति अथो कुतो भगवन्ता इति मे मुनिनि^५ ॥९॥

वृत्तो पट्टो

इति—

मुक्तान् १० (१०, ११) कचदेवता वृत्ते (१०, १३) वक्त्रं च^१ वृत्ते (१०, १३) कच ११
 वृत्ते (११, १०) ।

तन्मार्थं च (१२) कच आदिच्छो^१ (१३) वक्त्रम् अतिवक्त्रम्^२ १४ १५ १६ १७

- १ वृत्तान्, M P, वृत्तान्, D १ २ वीरकन्धेन^३, D १ १' १',
 वित्तमन्त्रं च भ^४, C.; वित्तमन्त्रं, B M. ३ भ. B. D १ १' १'.
 ४ पारङ्गना, B; पारङ्गना, D १ ५ लोहा, B (१' १'
 ६ १' अतिवक्त्रम्, P. P. ७ अतिवक्त्रम्, D १ ८ वक्त्रमन्त्रम्^९ D १
 ९ अतिवक्त्रम्, B P. P. १० कच, B. ११ कच^{१२}, D १ १२ कच^{१३} कच^{१४} (१'
 १५ अतिवक्त्रम्, P. P. १६ अतिवक्त्रम्—कचम् M. १७ वक्त्रमन्त्रम्, P, वक्त्रम् P.
 १८ कच, वक्त्रम् D १ १९ अतिवक्त्रं च, B २० पारथेय्यो, (१' लोहा^{२१} D १.
 २२ वृत्तमन्त्रम्, M; अतिवक्त्रम् वक्त्रम्— १९, वृत्तमन्त्रमन्त्रम् D १

अस्मिन्मज्झिमे गन्तो भवन्तीत्येव परिच्छेदः ।
 अस्मिन् आरिज्जात् योगवर्तिन मन्तव्यो ॥
 अस्मिन्मज्झिमे परिच्छेदात् अस्मिन्मज्झिमे न भवन्तीति ।
 पुनो विमोक्षो मनसा सन्निवृत्त्यर्थः ॥
 य वे^१ अस्मिन्मज्झिमे गन्तो भवन्तीत्येव गतो ।
 मज्झिमे वेरी वृत्त्यो मज्झिमे मोक्षो वेदमिति ॥
 भवन्ति अथो भवन्तीति मे मुनि- ॥४॥

(६४—दुक्खमि-मुत्तं ३।२।१४)

बुत्तं हेतुं भगवता बुत्तमरहता^१ नि मे मुनि^२ नीतिं^३ भानि भिक्खवे^४ “दुक्ख-
 रितानि । कथमानि तीणि ? कायदुक्खमि^५ वचीदुक्खमि^६ मनोदुक्खमि^७ । इमानि सा
 भिक्खवे ! तीणि^८ दुक्खमिनीति । एतन्मयं भगवा प्रबोध, मज्झिमे इति वृत्ति-
 कायदुक्खमिं कत्वा वचीदुक्खमिनि य ।
 मनोदुक्खमिं कत्वा मज्झिमे^९ सोपपज्जाती^{१०} ॥
 भवत्ता कुमरं^{११} वृत्तिं^{१२} कत्वाताकुमरं वृत्तिं ।
 कामस्य भेदा दुक्खमो निर्यमो^{१३} उपायवती नि^{१४} ॥
 अयमि अथो बुत्तो भगवता इति मे मुनि ॥५॥

(६५—सुचरित-सुत्तं ३।२।१५)

बुत्तं हेतुं भगवता बुत्तमरहता^१ नि मे मुनि—नीतिं^२ भानि भिक्खवे^३ सुचरि-
 तानि । कथमानि तीणि ? कायसुचरितं वचीसुचरितं मनोसुचरितं । इमानि सो^४

^१अपरि°, D.E.; अस्मिन्मज्झिमे परि°, C.Pa. ^२अस्मिन्मज्झिमे, C.M.;
 अस्मिन्मज्झिमे, Pa., अस्मिन्मज्झिमे, B.D.E.P. ^३मज्झिमे, B.; मज्झिमे, D.E.
^४आद्यं माया इत्येव also in the संग्रहनिर्णयवि (ed. Feer) 1.2, 18,
 केवलं द्वितीयस्य उत्तराद्धे भेदः । ^५स वे-किम् इ° Sutt. 63, हस्तलेखे
 सवे; अज्जे, C. ^६सज्जा, B. ^७सत्थं, B.; संत्था, C. ^८न उपेति,
 D.E.P.P2. ^९मज्झिमे D.E.; य अज्जा, Pa.; यं सज्जा, P.
^{१०}°संविहृतम्, D.; °संविहृतं, E. ^{११}कत्वा अकुस°, Pa. ^{१२}पमं, P.
^{१३}सोपपज्जातीति, M.; इ° ३३, ६५ सुत्त°.

भिरगवे ।। तीणि सुवत्तिानी'नि । एतत्त्वं भगवा अवोच, तात्थेयं इति
सुवत्ति—

वायुवत्ति^१ हिंसा^२ यवीवत्तिवत्तिनि^३ च ।
मनोवत्ति^४ हिंसा^५ यच्च^६ यच्च^७ होयत्तिज्ज^८ ॥
अवावा कुमत्तं^९ वम्म^{१०} वत्तान कुमत्तं वहुं ।
वायस भेदा सण्णज्जो सणं सो उपरम्भतीति ॥
अयणि अत्थो सुतो भगवा इति मे सुवत्ति ॥६॥

(६६—सोवेय्य-सुतं ११२।७)

सुतं हेनं भगवा सुतमरहता'नि मे सुतं । तीणि'भानि भिरगवे । सोवे-
य्यानि । वत्तमानि तीणि ? वायमोवेय्यं यवीमोवेय्यं मनोमोवेय्यं । इमानि सो
भिरगवे । तीणि सोवेय्यानी'नि । एतत्त्वं भगवा अवोच, तात्थेयं इति सुवत्ति—
वायमुक्कि^१ वावामुक्कि^२ वेणोमुक्कि^३ अनासवं ।
सुक्किमोवेय्यसम्पन्नं आहु सम्भरहायिनन्ति ।। ।
अयणि अत्थो सुतो भगवा इति मे सुवत्ति ॥७॥

(६७—मोनेय्य-सुतं ११२।८)

सुतं हेनं भगवा सुतमरहता'नि मे सुतं—'तीणि'भानि भिरगवे । मोने-
' । वत्तमानि तीणि ? वायमोनेय्यं यवीमोनेय्यं मनोमोनेय्यं । इमानि सो
वे । तीणि मोनेय्यानी'नि । एतत्त्वं भगवा अवोच, तात्थेयं इति
सुवत्ति—

१. स^१ भ^२, एवत्त B.D.E.P. २. * सुवर^३, P.P. ३. * गहेत्वा, C. ४. * गहेत्वा, P. ५. * सञ्ज, P. ६. * तद्वत्, D.E.
मम्^७, B.D. E.P.P. ८. * वम्म, D.E.
९. * सुक्कि, B.M.P.P. १०. * सुक्की, C.D.E. ११. * सुक्कीय, D.E.
नन्ति, B.; आहु सुक्कितां पणन्ति, P.P. १२. * एतत्त्वं, वेत्त M.; वे—इति D.E.
७

वायुमुनि^१ वायामुनि^१ मनोमुनिमनाम^१ ।
 मुनिमोनेयगम्य^२ आहु निगमनामनि^३ ॥
 अयमि अयो वृत्तो भगवता इति मे सुनि ॥८॥

(६८—रामद्रोसमोह-सुतं ३।२।६)

वृत्तं हेतुं भगवता वृत्तमरहता^१ इति मे सुनि—“यस्मि कस्मिन् भिक्षवे । रामो
 अप्यहीनो दोषो अप्यहीनो मोहो अप्यहीनो, अयं वृत्तिरिति भिक्षवे । अयो
 मारुत्तः^४ पट्टिमुत्तम्य मारुतायो^५, यथासामरुतायो न^६ तस्मिन् । यस्मि
 कस्मिन् भिक्षवे । रामो पहीनो दोषो पहीनो मोहो पहीनो, अयं वृत्तिरिति
 भिक्षवे । अयमो^७ मारुत्तः^४ ओमुत्तम्य^५ मारुतायो, न^६ यथासामरुतायो
 न^{१०} पाप्मनो^१ इति । एतमर्थं भगवा अवोच, तस्येति इति वृत्तिरिति—

यस्तु रामो न दोषो न अविद्या न विराजिता ।
 सै भाविततच्छान्ते^{११} वृत्तमून तपागतं ।
 मुहं वेरभयातीतं आहु सन्महायिननि ॥
 अयमि अयो वृत्तो भगवता इति मे सुनि ॥९॥

(६९—रामद्रोसमोह-सुतं ३।२।१०)

वृत्तं हेतुं भगवता वृत्तमरहता^१ इति मे सुनि—“यस्मि कस्मिन् भिक्षवे ।
 भिक्षुस्तु वा भिक्षुनिमा वा रामो अप्यहीनो दोषो अप्यहीनो मोहो अप्यहीनो,

^१ मुनि, D. E.; ^२ मुनि, B.M.P.Pa (वृत्तिमुनि, P.); मुनी, C.
^३ मनुमोनेयसम्पन्ना, D.E. ^४ निगमनाम, M.; निगमनाम, Aa.
 (अद्वानामगजलेन मुहुरि विस्तारिते वज्रहितपापमल, A.); निगमनाम, P.Pa;
 निगमिता, C.B.; B. पुस्तकेषु शोधित—निगमनाम; निगमनाम, D.E.

६८ ^४ मारुतास्तु, C.P.Pa. ^५ अवहो मारुत्त ओमुत्तम्य मारुतायो,
 D.E. (सुत्रस्योत्तरार्द्धमिव शब्दयोजना). ^६ न—त्यक्तः M. ^७ अवहो,
 D.E. ^८ अपट्टिमुत्तम्य, B. ^९ न—त्यक्तः D.E. ^{१०} न—त्यक्तः
 B.M. ^{११} भाविततत्त्वं, B.; ^{१२} शान्तं, P.Pa.

अथ बुद्धवि भिरावे ! म^१ अगारि^२ समुदं सज्जि^३ सवीवि सावट्टं^४ गगहं
सरक्कमं । परम वक्कवि बिरावे ! भिरगुग्ग वा भिरगुग्गि वा रागो
पहीनो दोगो पहीनो मोहो पहीनो, अथ बुद्धवि भिरावे ! अगारि^५ समुदं
सज्जि^६ सवीवि^७ सावट्टं गगहं सरक्कमं, तिण्णो पारंगतो^८ पत्ते तिठ्ठवि
वात्ताणो^९ नि । एवमत्थं भगवा अबोव, तत्थेनं इति बुद्धवि^{१०}—

परस रागो च दोगो च अबिग्गहा च विरमिता ।

सोमं^{११} समुदं गगहं सरक्कमं ऊमिमवं^{१२} सुत्तरं^{१३} मक्कपत्तारि^{१४} ॥

गङ्गातिजो^{१५} मक्कबुद्धो^{१६} निरुपि^{१७} पहाति दुक्कं अपुत्तमवाय^{१८} ॥

अत्यक्कपतो सो म्म पयानवेनि^{१९} अपोहदि^{२०} मक्कपुत्तवन्ति वूमीनि ॥

अयमि अत्थो वुत्तो अयक्का इति मे सुत्तनि ॥१०॥

द्वितीयो योगो

इत्थं

पुत्रं^{२१} (१०) मक्क^{२२} (११) पविट्ठिवा^{२३} (१२) मट्ठा (१३) पतिं वुत्ते
(१४, १५ पुत्रं) २४ (१६) ।

मदी^{२५} (१७) मम राग^{२६} वुत्ते (१८, १९) पुत्रं मक्कपादु वुत्तिमक्कमग्निं^{२७}

^१ म्म एवम् B.C.M.; A2. ^२ अगारि, B.; अतिरीति मतिण्णो, A.;
अगारी, D.E.; अवर, C.; अतिण्णो, M. ^३ सज्जि, M.C.; सज्जि,
P.B., (मक्क^४ B.C.), एवम् D.E.P2. ^४ सावट्टं, D.E. ^५ अगारि,
D.E.; अवर, C. ^६ सज्जि, M.C., सज्जि, P.P2.B., (मक्क^७ B.C.);
सज्जि, D.E. ^७ एवम् D.E. ^८ पारंगतो, C.D.E.P.P2. ^९ वट्ठा^{१०},
B.P.P2. ^{१०} एवमत्थं वेत्तं M. ^{११} सोमं, M. अथेवु ह०—सो इत्थं ॥
^{१२} ऊमि^{१३}, B.; ऊमि^{१४}, D.E.; सुमि^{१५}, M.; सज्जि^{१६}, C.; ऊमि^{१७},
P.P2.A2. ^{१३} सुत्तरं^{१४}, M., अथेवु ह०—सुत्तरं; दुक्कटं, B.
^{१४} मक्कपत्तारि, M. P.P2.; *तदि, B.; अक्कपत्तारि, D.E.; अतिरीति, C.
^{१५} गङ्गातिजो, B.; गङ्गातिजो, C. ^{१६} मक्कबुद्धो, C.; एवम् D.E.
^{१७} निरुपि, C.M. निरुपि^{१८}, B.D.E.; निरुपि^{१९}, P.P2. ^{१८} सपुत्तं, B.
^{१९}— C. ————— B.A. ————— १) B.M.P2., पाठान्तरे A.
^{२०} ————— " ————— " ————— " ^{२१} भिरगु, D.E.
^{२२} ————— " ————— " ————— " ^{२३} योमिन्—व
^{२४} ...व, ... " ————— " ^{२५} पुत्रं सव्वं ह०
^{२६} उत्तमनि, M.; अथेवु ह० एवम्—नि ।

अप्यमुषो^१ अपुञ्जकरो^२ अप्यस्मि इष जीविने^३ ।
 वायस भेदा दुपञ्जो निर्यसो^४ उपपञ्जनीनि^५ ॥
 अयमि अयो बुतो भगवता इति ये मुत्तन्ति ॥१॥

(७१—दिङ्-मुत्तं २११२)

मुत्तं हेनं भगवता बुत्तमरहता^१ इति ये मुत्तं^२ दिङ्ग मया भिक्खवे^३ 'सत्ता^४ वाय-
 मुचरितेन समप्रागणा बधीमुचरितेन समप्रागणा मनोमुचरितेन समप्रागणा
 अरियानं अनुपपादका सम्मादिङ्गिवा सम्मादिङ्गिबम्ममपादाना, ते वायस भेदा
 परम्परणा, मुत्तानि सानं लोके उपपन्ना^५ । तं सो पनाहं^६ भिक्खवे ! माञ्ज्जस^७
 समप्रागणा वा ब्राह्मणस^८ वा सुत्था वदामि—'दिङ्ग मया भिक्खवे ! सत्ता
 वायमुचरितेन समप्रागणा बधीमुचरितेन समप्रागणा मनोमुचरितेन समप्रागणा
 अरियानं अनुपपादका सम्मादिङ्गिवा सम्मादिङ्गिबम्ममपादाना, ते वायस भेदा
 परम्परणा मुत्तानि^९ सानं लोके उपपन्ना^{१०} । अरि च भिक्खवे^{११} । यदेव सामं^{१२}
 जातं^{१३} । सामं^{१४} दिङ्ग^{१५} सामं दिदिउं तदेवाहं वदामि—'दिङ्ग मया भिक्खवे मत्ता
 वायमुचरितेन समप्रागणा बधीमुचरितेन समप्रागणा मनोमुचरितेन समप्रागणा
 अरियानं अनुपपादका सम्मादिङ्गिवा सम्मादिङ्गिबम्ममपादाना, ते वायस भेदा
 परम्परणा मुत्तानि सानं लोके उपपन्ना^{१६} इति । एतत्तत्त्वं भगवता बधीव, तत्त्वेन
 इति बुक्खवि—

सम्मा मनं^{१७} वणिवाय^{१८} सम्मा वाचं अभासितं^{१९} ।

सम्मा बम्मनि वरवान वायेन इष पुत्तलो ॥

^१अप्यमुषापुञ्जक^२, M.; अप्यमुषाप^३, P.P.; अप्यमुषो पु^४, B.C.
 (पुञ्जकरो, B.) ^५लोपपञ्जनीनि, M.

७१. ^१सत्ता इत्यत्र वटं, वायस भेदा परम्परणा—इति दोषभास्युक्ता

^२उपपन्ना, C.D.E.; उपपन्ना इति, B. ^३सन्, B. ^४माञ्ज्जस,
 B. ^५ब्राह्मणस, B.P.P. ^६मुत्तानि, B. ^७उपपन्ना, C.D.E.

^८भिक्खवे त्यक्त्वा, B; अरि च यदेव भिक्खवे, C; अरि च हेव भि^९, D, E.

^{१०}सामञ्जसा, C.D.E.; सामञ्जसा^{११}, B. ^{१२}त्यक्त्वा D.E. ^{१३}उपपन्ना,
 D.E. ^{१४}सामं वनी^{१५}, C. ^{१६}अभासित, C.D.E. M P. P.;
 अभासित, B; इ० ७० मुत्तं

वृत्तुतो वृत्तुदरो वृत्तुमि उष वृत्तुते ।

वृत्तुमि वृत्तु वृत्तुमि १ वृत्तु वृत्तु वृत्तुमि २ ॥

वृत्तुमि वृत्तु वृत्तु वृत्तुमि इति मे वृत्तुमि ॥३॥

(७२.—निष्पत्ति-सूत्र ३.३.३.)

72. (Tik. III. 3) वृत्तु वृत्तु वृत्तुमि वृत्तुमि इति मे वृत्तुमि—^१निष्पत्ति
इति निष्पत्ति १ निष्पत्तिमि २ वृत्तुमि । वृत्तुमि इति ? वृत्तुमि निष्पत्ति
वृत्तुमि निष्पत्ति, वृत्तुमि निष्पत्ति वृत्तुमि वृत्तुमि ३, वृत्तुमि वृत्तुमि वृत्तुमि
वृत्तुमि ४ वृत्तुमि वृत्तुमि निष्पत्ति वृत्तुमि निष्पत्ति । वृत्तुमि निष्पत्ति निष्पत्ति
निष्पत्तिमि ५ वृत्तुमि इति । वृत्तुमि वृत्तुमि वृत्तुमि, वृत्तुमि इति वृत्तुमि—

वृत्तुमि वृत्तुमि ६ वृत्तुमि वृत्तुमि ७ वृत्तुमि ८ ।

वृत्तुमि वृत्तुमि वृत्तुमि वृत्तुमि ९ वृत्तुमि १० वृत्तुमि ११ ।

वृत्तुमि १२ वृत्तुमि १३ वृत्तुमि १४ वृत्तुमि १५ वृत्तुमि १६ ।

वृत्तुमि वृत्तुमि १७ वृत्तुमि १८ वृत्तुमि १९ वृत्तुमि २० वृत्तुमि २१ ।

वृत्तुमि वृत्तुमि वृत्तुमि इति मे वृत्तुमि ॥३॥ २१

१ वृत्तुमि, B. २ वृत्तुमि, P₂; वृत्तुमि, P.

७२ १ निष्पत्तिमि, B.M.P.P₂; निष्पत्तिमि नि निष्पत्तिमि वृत्तुमि
A., २ वृत्तुमि, C.; निष्पत्तिमि, D.E. (वृत्तुमि); निष्पत्तिमि, C.^३
D.E. ३ वृत्तुमि, P.P₂ ४ वृत्तुमि, D.E. ५ वृत्तुमि, B.C.

१ निष्पत्तिमि, D.; २ वृत्तुमि, E.; निष्पत्तिमि, C. ३ निष्पत्तिमि,
D.E. ४ वृत्तुमि, P.P₂ ५ वृत्तुमि, P.P₂ ६ वृत्तुमि, M.;

वृत्तुमि, A. (वृत्तुमि—वृत्तुमि); वृत्तुमि, P₂; वृत्तुमि, P.; वृत्तुमि—(वृत्तुमि),
D.E.; वृत्तुमि, B.C. १२ वृत्तुमि, M.; १३ वृत्तुमि, B.C. P₂;

वृत्तुमि, P. १४ वृत्तुमि, M. १५ वृत्तुमि, D.E.; वृत्तुमि, C.

१६ वृत्तुमि, C. P₂; वृत्तुमि

वृत्तुमि [वृत्तुमि] वृत्तुमि नि..... वृत्तुमि (?)—वृत्तुमि वृत्तुमि
वृत्तुमि ! वृत्तुमि [वृत्तुमि] वृत्तुमि वृत्तुमि, C. १७ वृत्तुमि,
B.C.P.P₂ १८ वृत्तुमि, D.E. १९ वृत्तुमि वृत्तुमि २० वृत्तुमि

७६-गुण-गुण [१।१।७]

गुण तेन भगवतः गुणमगता इति मे श्रुतिः । त्रीणि-मात्रे भिन्नानि गुणानि
वचनानां भेदः एकमेव पण्डितोः । वचनानि त्रीणि ? पण्डितः मे भगवत्पुत्रः ।
त्रीणि एकमेव पण्डितो, भोगः मे उपपन्नान्तरं । त्रीणि एकमेव पण्डितो, वचन
भेदा एवमगता श्रुतिः । भगवन् लोकं उपपन्नमासीत् । त्रीणि एकमेव पण्डितो ।
इत्यादि नरो भिन्नानि त्रीणि गुणानि वचनानां भेदः एकमेव पण्डितो इति ।
एतन्मर्थं भगवतः कथोक्तं, तन्मर्थं इति वृत्तवति ।

त्रीणि एकमेव भगवती । वचनानां नरो श्रुते ।
वचनं विनाशमश्नन् । देवः नान्ये पयोधरः ॥
कथारोचो इति मे पार्थ वचनमुत्तमेवति ।
नरियोः होति पार्थिवः कथारोचो वचनं कथरति ॥
कथरति वृत्ते वित्तं कथरति वृत्तेवति ॥
न केऽऽ नातिरक्तो होति नरुवाणोः ॥ इति ॥ तारिणो ॥
नेवमानो नेवमानं तन्मृदो तन्मृदुः ॥ परं
तरो वृत्तोः । वचनं वा कथरतिमुत्तमेवति ॥
उपपन्नमयाः । धीरोः । नैव पार्थगाः ॥ मिया ॥
पुत्रिगच्छं गुणमेव यो नरो उत्तमेवति ॥
गुणा इति पुत्रि वचनं एवं वाचनमेवना ॥
तन्मृदुः । वचनमेव यो नरो उत्तमेवति ॥
गुणा इति श्रुतिः । वचनं एवं धीरमेवना ॥
तन्मया वचनमुत्तमेव । कथरति तन्मयाः ॥ ततो ।

१ उपपन्नम्, B.F.M. २ श्रुतिः, P.; श्रुतिः, P. ३ उत्तमेव, C.E.
४ नाति, P.P. ५ वि, तर्क न नाति वृत्ते ६ वसति, B.C.
७ वित्तं, E.P.P. ८ व A (वचनार्थं भाग्यवति); वित्तं, D.; वित्तं,
B.C.M. ९ व मोहन, D.E. १० तन्मिया, D.E. ११ धारितश्चरः,
P.P.; १२ वृत्तं, M.; धारितश्चरः, C.; १३ नव, E.; १४ मय, D.
१५ के, B.C.M. १६ तन्मया, B.; सभावातो, D.E. १७ वि, B.C.M.
१८ तन्मया, B.; १९ कथी, C. २० रिक्तो रिक्तु २१ कथरतिविशेषः, D.E.
२२ उपपन्नम्, P.M.; उपपन्नमया, P.; २३ तिया, P.; उपपत्ते-
वतिता, C. २४ वारि (P), C. २५ श्रुतिः, B. २६ उपपन्नमया, B;
B.P.P. २७ तन्मया, B.M.P.P. २८ श्रुतिः, B. २९ तन्मया, M.P. व
केवन् M. व A.; तन्मया, P.; P. नाति वाचा श्रुतिमुत्तमेव
कथमुत्तमेव, C.; वचनमुत्तमेव श्रुतिमुत्तमेव D.E. ३० तन्मया, M.P. व
A.; तन्मया, B.D.E.; तन्मया, C.

न समणे न ब्राह्मणे न कृपणिदिके न वनिच्चके^१ ।
 सदान^२ सविमार्जेनि^३ अत्र पानञ्च भोजन ॥
 अत्र पानञ्च भोजनं ।
 त वे^४ अनुद्धिदमयो त्रि आहु नं पुरिसाधर्म^५ ॥
 एकञ्चान न दानि^६ एकञ्चानं पवेच्छति^७ ।
 त^८ वे^९ पदेमवल्लीति^{१०} आहु मेधाविनो जना ॥
 सुमित्तवाचो^{११} पुरितो सम्बभूवानुक्रमको ।
 मायोदमानो पकिरेनि देय देयानि माननि ॥
 यया नि^{१२} मेधो यनयित्वा^{१३} मज्जयित्वा^{१४} एवस्मति ।
 यत्त निग्रञ्च पूरेति अमिसन्दन्तो^{१५} वारिना^{१६} ॥
 एवमेव इय एवञ्चो पुग्गलो होति तादिसो ॥
 घस्मेन सहस्तिवान्^{१७} उद्धानाधिपत यनं ।
 तप्पेनि अन्नानेन सम्मा सत्ते वनिच्चके^{१८} नि ॥
 अयमि आत्पो कुतो मयवत्ता इति ये सुवन्ति ॥६॥

^१P.Pa. तपसा. तपेनजा: समणब्रह्मण^१, Pa., न समण ब्राह्मणे D.E.
 कृपणदिके, B; कृपणिदि कृपणिदिके, M. ^२सदान, B.; सदान, C.
 सदान, D.E.; ^३भार्जेनि, C.; ^४भार्जेति, M.; ^५भार्जेति, P.Pa.; भार्जेति,
 D.E.; ^६दानि, B; ^७वे, B.; नास्ति P.Pa. ^८नं तापय D.E.; पुरिसाधर्म,
 B.C. P.; Pa. अनुद्धम् ^९इत्यादि, D.E. ^{१०}पदेमवल्लीति, B.; ^{११}वेधवि, C;
^{१२}वेरति, Pa. ^{१३}एन, C.Pa. ^{१४}वे, B. ^{१५}वरस्तत्रस्मिनि, Pa.
^{१६}वाचो, B.M.A.; ^{१७}वेधो, C.; ^{१८}वानो, P.; सुमित्तवाचो, D.E.A.
 वादात्तरं—सुमित्तवाचो । ^{१९}मज्जयित्वा, C. ^{२०}वन्, C.
 वादात्तरं—सुमित्तवाचो । ^{२१}मज्जयित्वा, A; B. च C. नास्ति मज्ज, हिनु
 B ववचो, C. पठति, वेधो पठन् । ^{२२}वारिना, B.M.; व वारिना, C.; वरिवारि, D.E. ^{२३}सहस्तिवा, B;
 वरिवारि, P. ^{२४}सम्मा सत्ते, D.E.; सत्त्वमत्ते, P.Pa.; सत्त्वमत्ते, M;
 वनिच्चके, P.; वनिच्च, Pa. B अनुद्धं, वाट्ठयं तप्यं ^{२५}अन्^{२६}। तस्मा
 वनेति अन्नानेन । तस्मा नत्ते वनिच्चकेनि । नापात्रयं होमनमपुत्ते (ed. Iccr)

७६-गुण-गुण [१।१।७]

गुण नि भगवता गुणगणनं वि मे गुणं । नीति माति भिन्नते गुणानि
 पचयमानो नीति रकणंय पचिदो । कपमानि नीति ? पचया मे भागमागू वि
 नीति रकणंय पचिदो, नीति मे उपपत्तागू वि नीति रकणंय पचिदो, बापराग
 मेवा पचयमाना गुणंय ? भाग नीति उपपत्तिगमाधीति ? नीति रकणंय पचिदो ।
 रमानि को भिन्नते नीति गुणानि पचयमानो नीति रकणंय पचिदो वि ।
 एतत्तत्तं भदवा अवोच, तत्तेन हि कुर्वति ।

नीति रकणंय देवावी ? पचयमानो तयो गुणे ।
 एतत्तत्तं विगणभदव ? देव्य मने पचोत्तं ॥
 अवरोत्तो वि मे पचं वरोत्तमुत्तेरति ।
 तचितो ? होति पचस्मि अवरोत्तो पच वृत्ति ॥
 पचिनि कुर्वते भित्तं पचिनि पुनरेवति ॥
 त मे ॥ तादिसको होति गवकागो ॥ ११ ॥ तादिसो ॥
 तदयानो तेषमानं संगुत्तो गवत्तु ॥ १२ ॥
 गवो कुत्तो ॥ कर्त्तव्यं वा अतिमापुत्तिरति ॥ १३ ॥
 उपपत्तिगमा ॥ नीति ॥ मेव पचयमाना ॥ मिया ॥
 पुदिमत्ता कुलमेन को करो उपपत्ति ॥ १४ ॥
 गुणा वि पुदि पचस्मि एवं वापुत्तेवना ॥
 तपस्व ॥ पचमेन को करो उपपत्ति ॥ १५ ॥
 पुना वि मुरभि ॥ वापस्मि एवं नीतिगमेवना ॥
 तपसा पचयमाना ॥ वापसा मपत्ता ॥ तनो ।

१ उपपत्ति, B.E.M. २ गुणनि, P; गुणानि, P₂ ३ उपपत्ति, C.E.
 * नाति P.P₂. ४ वि, सर्वत्र न नाति गु E. ५ वसति, B.C.
 ६ वित्त, I. P. P₂. ७ A. (वचनार्थ भाष्यवित्त); वित्त, D.; वित्त,
 B.C.M. ८ व नीति, D.E. ९ तलियो, D.E. १० धारितश्चप,
 P.P₂; ११ कपन, M.; पचिनिगु, C.; १२ मप, E.; १३ मप, D.
 १४ व, B.C.M. १५ मपकायो, B; सभाषातो, D.E. १६ वि, B.C.M.
 १७ तपस्मि, B; १८ कमी, C. १९ विदो विम्व १० अपुत्तिलिप्यति, D.E.
 ११ उपपत्ति, P.M.; उपपत्तिगमा, P; १२ तिया, P₂; उपपत्ते-
 वतिता, C. १३ वारि (?), C. १४ गुणा, D.E. १५ उपपत्ते-
 B.P.P₂ १६ तप, B.M.P.P₂. १७ मुरभि, B. १८ वसतापुत्तसेव
 केवलं M. ७ A.; मालपुत्तसेव, P; P₂. नाति वापसा मलपुत्तसेव, B.;
 पचयमाना, C; पचयमाना मलपुत्तसेव D.E. १९ तपसा म.P. ७
 A.; संपादम्, B D.E.; तपसा, C.

चतुर्थोऽध्यायः

८०—क्षिप्र-सुतं [तिरु, ४।१]

सुतं हेन भगवता सुतमरुता नि ये मुत्त^१ । तयो ये भिगवे अणुमलवि-
त्ता^२ । ताये तयो ? अनवज्जातिगडिसंयुतो^३ विगारो, लाभतारारतिवो-
वपडिसंयुतो^४ विगारो, परानुवपारडिसंयुतो^५ विगारो । इये-तो भिगवे
तयो अणुमलविगारो^६ नि । एगमत्वं भगवा अवोच, तत्त्वेन इति वृज्जति^७ :

अनवज्जातिगडिसंयुतो^८ लाभतारारारवो ।

सहनदि^९ अमज्जेहि^{१०} आरागंयोनस्सया ॥

यो च पुत्ते पमु हित्वा^{११} विगारो^{१२} सङ्गहानि^{१३} च ।

अज्जो सो ताडियो^{१४} भिक्खु पुरहं^{१५} सङ्गोपिमुत्तमन्ति ॥१॥

८१—सङ्ग-सुतं [तिरु, ४।२]

दिद्वा मया भिक्खवे सत्ता सङ्गारेन अभिभूतं परियादिमविता वापरस भेदा
परम्परया अपायं दुग्गातिं विनिपातं निरयं उपपन्ना^{१६} ; दिद्वा मया भिक्खवे सत्ता

^१सुतं वेवत्ते M. ^२अणुमल वि, D.E. ^३सङ्गज्जतो, P.Pa ;

^४संजातो, D.E. ^५सङ्गज्जतो, P.Pa. ^६परानुवपारो, B.M.P. ;

^७ताय, Pa. ; ^८सङ्गज्जतो, P.Pa. ^९अणुमल वि, D.E.M.Pa. ^{१०}एतम्^{१०}

वेवत्तं M. ^{११}सङ्गज्जतो, D.P.Pa. ; ^{१२}ज्जो, C. ; ^{१३}ज्जो, E. ^{१४}सहनदि

D.E.M.P.Pa. ; ^{१५}जनि, B. ; ^{१६}समानन्ति, C. ^{१७}अमज्जेहि, C. ^{१८}पुत्त,

M. Aa ; ^{१९}यो च पमु भिक्खा, D.E. ^{२०}विगारो, D.E.M.P. ^{२१}सङ्ग-

हानि, B.C. ; ^{२२}सङ्गहानि, B.E. ; ^{२३}सङ्गाहं D. ; ^{२४}सङ्गहानि, P.Pa. ; ^{२५}संहारानि,

M.A. ; ^{२६}पारान्तरं, विष्णु Ms. अनुजे A जतेन (-“परिक्खारतिव”), विष्णु

गुग्गुरतरं सङ्ग-हानि. ^{२७}अमज्जेहिपित्तो C. ^{२८}पुरहं, M. ; ^{२९}पुरहं,

B.P.Pa. ; ^{३०}पुद्दं, C.D.E. ; ^{३१}उपपन्नां सुतं १४. ^{३२}उपपन्ना, D.E. सर्वमेव सुते

अग्राहारेण अभिभूता परिशिष्टविना वायस्य भेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः
 विनिपातं निरयं^१ उवाचा, दिष्टा मया भिक्षाये मया माराणेन च
 अग्राहारेण च तदुभयेन अभिभूता परिशिष्टविना वायस्य भेदा परम्परया
 आचारं दुर्गतिः विनिपातं निरयं उवाचा^२ । न गो वनाहं निरयं न
 अज्जास्य^३ ममगम्य वा ब्राह्मण्य^४ वा मुखा वनाभिः^५ दिष्टा मया भिक्षाये
 सता सत्कारेण अभिभूता परिशिष्टविना वायस्य भेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः
 विनिपातं निरयं उवाचा, दिष्टा मया भिक्षाये मया माराणेन अभिभूता परि-
 शिष्टविना वायस्य भेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः विनिपातं निरयं उवाचा;
 दिष्टा मया भिक्षाये सता माराणेन च तदुभयेन अभिभूता परिशि-
 ष्टविना वायस्य भेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः विनिपातं निरयं उवाचा
 अदिच भिक्षाये यदेव मे नामज्जाज्ज^६ नाम दिष्टं^७ माम् विदिन तदेवाहं ब्रूयानि
 दिष्टा मया भिक्षाये सता सत्कारेण अभिभूता परिशिष्टविना वायस्य भेदा
 परम्परया आचारं दुर्गतिः विनिपातं निरयं उवाचा; दिष्टा मया भिक्षाये सता
 असत्कारेण अभिभूता परिशिष्टविना वायस्य भेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः
 विनिपातं निरयं उवाचा, दिष्टा मया भिक्षाये मया सत्कारेण च अनाकारेण
 च तदुभयेन अभिभूता परिशिष्टविना वायस्यभेदा परम्परया आचारं दुर्गतिः
 विनिपातं निरयं उवाचा ति ।

यस्त सदापीयमानस्त^८ असत्कारेण धूमर ।
 समाधि न विकल्पति^९ अप्यनादविहारिणी ।० ॥

त ॥ तादिनं ॥ सानिक ॥
 दुसुनदिष्टिबिरस्तक ॥३॥
 उपादानस्तनापन^{१०} अहं सन्तुरिषो हतीति ॥२॥

^१P.P.2. नास्ति सर्वत्र^१ दुर्गति इह^२ निरिय, B.P.P.2. ब्रह्मन्त्र वेद-
 दुत्ते । ^३उवाचा नि, D.E.; C. नास्ति तूभये दिष्टा..... उवाचा । ^४नाज्ज-
 स्त, M. ^५ब्रूयानि, B.P.P.2. ^६M. नास्ति द्वितीये ब्रूयानि, B.P.P.2. ^७सत्कारेण, P.P.2. ^८सत्कारेण, P.P.2. ^९समाधिना वि, B.C.; विद्वज्जि, C.;
 समाधिना विद्वज्जि, P.P.2. ^{१०}असत्कारेण, P.; अप्यनाद, D.E.; अप्यनाद,
 P.2. ^{११}सत्कारेण, P.P.2. ^{१२}अनं, C. ^{१३}सत्कारेण, M.; सत्कारेण,
 C.P.P.2.; सत्कारेण, B. ^{१४}दुसुन दि, B.C.D.E.P.M., दिष्टिबिरस्तक,
 B.; दुसुन दि, P.2. ^{१५}उपादानस्तनापन, P.P.2. ^{१६}अहं सन्तुरिषो हतीति ॥२॥

८६-—महानुज (वि. १३)

ततो हे विष्णवे देहेषु देवगृहा निष्कारणि समया समर्थ उपादाय । वनये
 मयो? वसिष्ठः । विष्णवे वनये अविद्यमावयो वेदमयम् ओगरेत्वा^१ वातागनि
 वनयति अन्तःस्थाना अन्तःस्थाना आगतिम्^२ । पञ्चम्याद वेनति, तस्मिन् भिन्नये^३
 मये देहेषु देवगृहो निष्कारणि एवो अविद्यमावयो धामेन^४ नाडि मन्त्रागाम
 वेनेति । अथ भिन्नये वनये देहेषु देवगृहो निष्कारणि समया समर्थ उपादाय ।
 पुन च वर भिन्नये वसिष्ठ मये अविद्यमावयो समर्थ बोधिसिद्धिदा^५ धामा
 वावसावुदोन्मनुष्यो विहरति, तस्मिन् भिन्नये मये देहेषु देवगृहो निष्कारणि.
 एवो अविद्यमावयो धामेन^६ नाडि मन्त्रागामेति । अथ^७ भिन्नये वसिष्ठो देहेषु
 देवगृहो निष्कारणि समया समर्थ उपादाय । पुन च वर भिन्नये वसिष्ठ मये
 अविद्यमावयो आगमानं मया आगमं वेनोन्मिति पञ्चमाविमुनि^८ शिष्टैर धामे
 मयं अविद्यमा अविद्यमा उपादाय विहरति, तस्मिन् भिन्नये मये देहेषु
 देवगृहो निष्कारणि^९ एवो अविद्यमावयो विविनमन्त्रावयो, तमेव मन्त्रागमसीमं
 अधिविष्टि^{१०} मया वनयति । अथ भिन्नये तस्यो देहेषु देवगृहो निष्कारणि
 मया समर्थ उपादाय । इमे लो भिन्नये मयो देहेषु देवगृहा निष्कारणि समया
 समर्थ उपादाय^{११}ति ।

तिरथा^{१२} विविनमन्त्रावयं मन्त्रागममन्त्रावयं^{१३} ।

देवना वि समयागनि मन्त्रं वीनयारयं ॥

मयो हे वसिष्ठमन्त्रा^{१४} यो त्वं वसिष्ठमन्त्रा^{१५} ।

वेनान मन्त्रो मे^{१६} विमोक्तेन अनावर^{१७} ॥

^१ वसिष्ठ, B ^२ ओहायावेत्वा, B ^३ अनाम्, B P. 2. ^४ वि, वेन M. ^५ धामेन,
 C. ^६ A. वातागमरं 'वसिष्ठानं इष्ट' मुल १७ ^७ मयसि, D.E. ^८ नाडि
 B इष्ट १७ च पुनस्तपस्वति III. 1. ^९ विमय, P P. 2; ^{१०} विमय,
 C.; विमय, B. ^{११} इमे लो..... उपादाय, नाडि D.E.

^{१२} तिरथा च, P.P. 2. ^{१३} 'मन्त्रागममन्त्रावयं', D. ^{१४} 'उन्म', D E.;
 वसिष्ठमन्त्रा, B.

^{१५} मन्त्रा, M. च A.; मन्त्रावि, P.P. 2; मन्त्रा, C.; त्वं वसिष्ठमन्त्रा,
 B.; त्वं वसिष्ठमन्त्रा, D E. ^{१६} ओत्वा मनोभुनो मेने, M. ^{१७} अनावर,
 M.P. A. (अनरेहि आवरितं वसिष्ठो मेने अनावरनेयता). अनावर, C.D E.;
 अनावर, B. (गान्धर्व आनवर?).

इति तेन नमस्यन्ति देवा नममानम् ।
तज्जि नम्य नमस्यन्ति येन मन्नुगम् वरे इ ॥३॥

[ति ॥

८३—चामान-सुतं [ति. ५।४]

यदा भिक्षुने देशे देवाणां नमनस्यो होनि नञ्च^२ पुञ्चनिदिपानि
पापुयवनि । माता^३ मित्रानि, वयानि रित्रिग्यनि, वष्टेहि वे
मुन्चनि^४, काये^५ दुम्बणियं ओत्तमनि^६, महे देवो^७ देवामने ममि
रपतीनि^८ । तमेन^९ मित्राने देवा^{१०} चरनस्यो अथ देवमुगोनि इति
विदित्वा सीहि ववाहि अनुमोदनि । इतो भो मुगनि वष्ट, मुगनि वत्ता
मुलढलाम^{१२} सन, ^{१३} मुलढलाम^{१३} लभिग्वा मुगनिद्विगो भवाहीनि^{१४} । एवं
दुते अञ्जतरो भिक्षु भगवन् एनद्वोच । रिन्नु^{१५} भो भन्ने देवान मुगनिगवनद्व
सात^{१६}, किञ्च^{१७} भन्ने देवान मुलढलामगद्वसात^{१८}, कि पन भन्ने देवान मुगनि-
द्वितसद्वसात^{१९} ति^{२०} मनुस्मत् त्वो भिक्षुने^{२१} देवान मुगनिगवनगद्वसात^{२२} । यं
मनुस्सभूतो समानो तषागनणवेदिने भम्मविनये मद्द^{२३} पटिलमनि, इदं सो
मूलजाता पतिद्विता, दद्वहा अमहारिया समणेन वा बाह्मणेन^{२४} वा देवेन वा
मारो न वा ब्रह्मणा वा केनचि वा लोकस्मि^{२५}, इदं सो भिक्षुने^{२६} देवान
मुप्यनिद्वितसद्वसात^{२७} तत्ति ।
यदा देशे देवकाया चवति आयुसद्वनया^{२८} ।
तयो सदा निच्छरन्ति देवान अनुमोदत^{२९} ॥

- ^१ सत्तमानत्तं, C.; सत्ताम्^२, B. ^३ वञ्चवत्स, B.M.P.Pa. ^४ मातादि,
B.C. ^५ पुञ्चवत्ति, D.E.; अद्वकयाहलकेने । ^६ काय, D.E. ^७ अन्ति,
C.D.E. ^८ त्व० C. ^९ इति त्व० D.E. ^{१०} तमेन, B.; तमेन, P;
तमे, D.E.; कतमो, C.Pa. ^{११} अनुमोदेति, B.
C.M. ^{१२} नास्ति C.Pa.; मु मुगनि वत्ता सदा सानं, B. (नास्ति सानं).
^{१३} मुलढ ल^{१४}, B. ^{१५} भगवाहीति, B.; भवाहि, C. ^{१६} रि नु, B.M.
P.Pa. ^{१७} स^{१८}, C.D.E. ^{१९} किञ्च, M.; किञ्च, C.D.E.P.
P.; रिचि, B. ^{२०} भिक्षु, B.C.M.P. ^{२१} सद्, B.; सच्च, C.
^{२२} बाह्म, B.P.Pa. ^{२३} लोकस्मिन्ति,
B.C.M. ^{२४} अनुमोदयं, B.C.M.

वित्तकृत्यमानो वा^१ धम्मविक्कञ्जेव विक्कतेनि नो अपधम्मवित्तकं, तुन्ना
अभिनित्वज्जेवा^२ उणेक्कतो^३ विहरानि मत्तो मग्गमानो ति ।
धम्माराधो धम्मरतो धम्मं अनुविचिन्ता^४ ।
धम्मं अनुस्मरं भिक्खु सद्धम्मा न परिहायति^५ ॥
वरं^६ वा यदि वा तिट्ठं निमित्तो उदवा सय ।
अयत्तं समयं चित्तं सन्निमेवाधिगच्छतीति ॥ ३॥

८७—अन्वहार-मुत्तं [वि. ४।८]

तयो-मे भिक्खवे अकुसलविक्कता^७ अन्वहरणा अक्खन्नुकरणा अज्झानकरणे
पञ्जानिरोधिका^८ विपातपत्तिक्का अनिब्बानसवत्तनिका^९ । कतमे तपो? कतमि
तक्को भिक्खवे अन्वकरणो अक्खन्नुकरणो अज्झानकरणो पञ्जानिरोधको^{१०}
विपातपत्तिक्को अनिब्बानसवत्तनिको । व्यापादविक्कतो^{११} भिक्खवे अन्वकरणो
अक्खन्नुकरणो अज्झानकरणो पञ्जानिरोधिको^{१२} विपातपत्तिक्को अनिब्बानसव-
त्तनिको । विहिंसाविक्कतो भिक्खवे अन्वकरणो अक्खन्नुकरणो अज्झानकरणो
पञ्जानिरोधिको^{१३} विपातपत्तिक्को अनिब्बानसवत्तनिको । इमे सो भिक्खवे ततो
अकुसलविक्कता^{१४} अन्वहरणा अक्खन्नुकरणा अज्झानकरणे पञ्जानिरोधिका^{१५}
विपातपत्तिक्का अनिब्बानसवत्तनिका । तयो-मे भिक्खवे कुसलविक्कता^{१६}
अन्वहरणा अक्खन्नुकरणा अज्झानकरणे पञ्जानिरोधिका^{१७} विपातपत्तिक्का निब्बा-
नसवत्तनिका । कतमे तपो? नैकस्मविक्कतो^{१८} भिक्खवे अन्वकरणो अक्ख-
न्नुकरणो अज्झानकरणो पञ्जानिरोधिको^{१९} अविपातपत्तिक्को निब्बानसवत्तनिको ।
अव्यापादविक्कतो^{२०} भिक्खवे अन्वकरणो अक्खन्नुकरणो अज्झानकरणो पञ्जानिरोधिको
अविपातपत्तिक्को निब्बानसवत्तनिको । अविहिंसाविक्कतो भिक्खवे अन्वकरणो
अक्खन्नुकरणो अज्झानकरणो पञ्जानिरोधिको^{२१} अविपातपत्तिक्को

^१ वत, D E.P.P.2.

^२ अभिनित्वज्जेवा, B.M. P.P.2.; अमिरज्जेव,
C.; अभिनित्वज्जं, D. E.; A. अभिनित्वत्तेवा, व्याख्यानि..... अरत्ता ।

^३ उणेक्कतो, D. E.

^४ विनिणं, C.; विनलं, B

^५ परिहायीति, D.E.

^६ वरं, D.E.

गाथा यापुर्वादिं सुते ११०

^७ अज्झा, C.

^८ तत्रि व्यं ।

^९ अकुसला वं, D.

E.P.P.1.

^{१०} तज्जा, C.

^{११} तज्जा, B.C.

^{१२} इव,

P.P.1.

^{१३} कृमला वं, D.E.

^{१४} निक्खं, B.C.

^{१५} निक्खं, M.

निबन्धनवस्तुनिः। इमे सो भिक्खवे तयो बुगलविपणा^१ अन्त्यकरा^२
वस्तुकरा आचरणा वज्ज्यावुडिवा^३ अविषाणनितावा निम्मानसंवृत्त
विपति।

तयो भिक्खवे^४ बुगले विपत्तये^५ तयो पन अणुसते निराकरे^६ ।

स वे^७ विउत्तवानि^८ विचारतानि^९ समेति बुद्धि^{१०} रत्नं^{११} समूहं ।

स व^{१२} विपत्तुपसवेन^{१३} वेत्तसा इयेव सो सत्तिपदं समग्गमाति^{१४} ॥८॥

८८—मल-मुते [ति. ४१]

तयो-मे भिक्खवे अन्तरा मात्ता अन्तरा अमिता अन्तरा सपत्ता अन्तरा वधवा
निरा पञ्चत्थिवा^१। वग्गे तयो? लोभो भिक्खवे अन्तरा मलो अन्तरा अमितो
निरा सपत्तो अन्तरा वधवो अन्तरा पञ्चत्थिवो^२। दोसो भिक्खवे अन्तरा मलो
निरा अमितो अन्तरा सपत्तो अन्तरा वधवो अन्तरा पञ्चत्थिवो^३। मोहो भिक्खवे
निरा मलो अन्तरा अमितो अन्तरा सपत्तो अन्तरा वधवो अन्तरा पञ्चत्थिवो^४।
मे सो भिक्खवे तयो अन्तरा मात्ता अन्तरा अमिता अन्तरा सपत्ता अन्तरा
वधवा अन्तरा पञ्चत्थिवा नि ।

अन्त्यजननो लोभो लोभो विपत्तयरोपनो^१ ।

अपमत्तत्तो पाठं तं जनी आणवुग्गति ॥

मुट्ठो अत्थं न आणाति मुट्ठो अत्थं न वत्तति ।

अत्थं^२ तत्थं^३ तदा होति ये लोभो सहने नरं ॥

^१ बुत्तमा वु°, D.E. ^२ तज्जा°, C. ^३ विपत्तये, P. ^४ विपत्तये,
M.Aa. विपत्तये, B.C.D.E.P.Pa. ^५ विपत्तये, C. ^६ वे, B C.M.;
Om. Pa. ^७ विचारितानि, M.; विचारितानि, D.E.; विचारितानि,
B.C.P.Pa.; C. योग्यते ता; B Pa. add तानि, विपत्तयानि इति तवेव
हानः.; विपत्तय, विचार, विपत्तिनिर्ण, विचारितं संयुज्यते बहुवचनानुसं., c.
Grimblot, p. 46 (80 अट्टकणा P.T.S. 1886 p. 121) ^८ बुद्धीय,
M.; बुद्धि, D.E.P.; बुद्धिचिन्त, B.C.; बुद्धिचिन्त, Pa. ^९ वे, B C.M.
^{१०} विपत्तुप°, B.M.P.Pa.; विपत्तुप°, D.E.; B. adds व
^{११} तत्थं, B. ^{१२} विपत्तय°, M. ^{१३} अन्त्यजन, B.M.P.

परिनादिभित्तोः देवताः आगाधिनोः नेरयिनोः कण्डूतोः अनेरिष्ठोः । सति
तो वन उत्तरिहरणीयेः ओरमत्तनेनः विनेमाधिपमेनः च अन्तरा बोसात
रागदिः । इमेहिः तो भिषगवे तीहि असज्जमेहि अभिभूतो परियादिभ-
वितोः देवताः आगाधिनोः नेरयिनोः कण्डूतोः अनेरिष्ठो नि । एतमस्य
तथा अशेष, तत्प्रेतं इति कुम्भतिः ० :

वा जानु कोवि लोकाणि पाणिष्ठो जगज्जगत् ॥

तदमिताः ॥ नि जानाव पाणिष्ठानं यथा गरि ॥

पणिष्ठो नि तमज्जगत्तोः ॥ भाविष्ठो ॥ नि तमज्जगत्तोः ।

जलः ॥ वा मगता अन्तः ॥ देवताः नि मे सुप्त ॥

तो पमादपनुधिष्ठोः ॥ भागज्ज ॥ तं तथापत्तं ।

अवीचिनिर्दय पत्तोः ॥ अनुज्जर् भवानर्क ॥

अनुज्जर् हि यो ॥ कुम्भे ॥ पापजग्म्य अनुज्जगत् ॥

तमेव पापं कुम्भेति ॥ कुम्भितं भवानर्क ॥

तदुर्दः ॥ विसकुम्भेन ॥ यो मज्जमेव पदुकिणु ।

न हो ॥ तेन पदुकेव्य तग्मा ॥ हि उरधि ॥ यहा ॥

एवमेव ॥ तथापत्तं यो वादेन विहितति ॥

- ^१ अवाप्, C.D.E.P.P₂. ^२ अवाप्, C.D.P.P₂. ^३ तति, D.F.M.
निहि, B.P.P₂; तीहि, C. ^४ उत्तरम्, D.E. उत्तरिहरणीये, P.P₂.
^५ मत्तके, D.E. ^६ भिषगवे, C. ^७ आगाधि, D.F.Aa.; आगाधि,
C.; भागज्ज, B.; भागज्जति, M. ^८ इमे, B.C.M. ^९ अवाप्,
C.D.P₂. ^{१०} जगज्जति, M. ^{११} तज्जगत्तो, B. ^{१२} तमज्जगत्तो, P₂;
तामज्जगत्तो, B. ^{१३} अशेष, B.C. ^{१४} जानं, B.C. ^{१५} अन्तः, M;
महा, B.C.P.P₂ Aa. (व्याख्यायते अन्तो); अन्ता, D.E. ^{१६} पमादपनु,
D.E.P.P₂; पमाद, B.C.; अनुधिष्ठो, C.; पमादपनुधिष्ठो, M.Aa.
निष्पु A. पुत्तके पमादपनुधिष्ठ इति वाजपयं ^{१७} भागज्ज, B.C.Aa.;
भागज्ज, M.P.P₂; भागज्ज, D.E. ^{१८} कुम्भे, C. ^{१९} ते, C.
^{२०} कुम्भे, D.E.M.P. P₂; कुम्भे B.C.; कुम्भे, (?) नि कुम्भेव्य A.
^{२१} अनु- पत्तो, B.C. ^{२२} कुम्भेति, C. (कुम्भेति इति त्वावे); कुम्भेति,
P.P₂; कुम्भति, B.; कुम्भति, D.F.M. ^{२३} तज्जगत्, H.; तज्जगत्, C.
^{२४} वीत, M.; विसकुम्भेन, B.; वीतकुम्भेन, C. ^{२५} यो, C.
^{२६} भवानर्क (?) D.E.M. ^{२७} उरधि, C.D.F.M.; उर, B.P.P₂.
^{२८} यहा, B. ^{२९} एवमेव, M. ^{३०} विहितति, C.; विहितति, P.

पंचमो वग्गो

६०—एमाद-सुत्तं [तिक्क ५।१।

‘‘सुत्तं हेतुं भगवता सुत्तमग्गहानि वे मुत्तं । नरो वे भिक्खवे अग्गण-
सादाः । कस्समे तयो ? यावता भिक्खवे ‘सत्ता अग्गा’ वा विपसा वा
‘बहुपदा’ वा ‘बहुप्यदा’ वा कप्पिनो वा अक्कपिनो वा मच्चिनो वा अमच्चिनो
वा नेवमच्चिनासच्चिनो वा, तथागतो नेम अग्गमक्कसायनि ७ १ २ ३ अग्ग
सम्मासुद्धो । वे भिक्खवे कुट्टे पमसा अग्गे १ २ ३ पमसा १, अग्ग सो पन पमन्नात
वग्गो विपाको होनि । यावता भिक्खवे धम्म मयत्ता वा अमयत्ता वा विपाको नेम
अग्गमक्कसायनि, यदिदं मदनिम्महो । विपाकायत्ता आत्तममुपायो बहुपच्चोद्धो
त्तद्दक्कायो विपाको निरोधो निम्मान १ २ ३ वे भिक्खव विपाके धम्म पमन्ना अग्गेन
पमन्ना, अग्गे सो पन १ २ पमन्नात अग्गा १ २ विपाका १ २ ३ । यावता भिक्खव मया
वा गग्गा वा, तथागतसावकमयो । नेम अग्गमक्कसायनि, यदिदं वत्तादि १ २
पुत्तिपुत्तानि १ २ अदद पुत्तिपुत्ता, तस भगवतो सावकमया आहुनेय्यो १ २
पाहुणेय्यो १ २ दक्षिणेय्यो अग्गमक्कसायनि १ २ अन्तर पुत्तिपुत्ता १ २
सोत्तरसा १ २ वे भिक्खवे गग्गे पमन्ना अग्ग १ पमन्ना अग्गे सो पन १ २
पमन्नात १ २ अग्गे १ २ विपाको होनि । इम मा भिक्खव नयो अग्गपमादा १ २ नि ।
एवमर्थं भगवा अवीच, ताथेन इति पुत्तान

‘‘सुत्तं, एवमर्थं, अयमिदं, केवलं M अग्ग भिक्खु, नास्ति C
‘‘अवादा, P P₂ ‘‘दिप्, D I ‘‘बहुपदा, B M, नास्ति C
‘‘बहुपदा, B M ‘‘नास्ति B C M P P₂ ‘‘नास्ति D I
‘‘निम्महो, B C D I, बहुनिम्महो, P P₂ ‘‘विपाकानि,
B.M. ‘‘नास्ति C ‘‘अग्गे, C ‘‘तथागतस्य सावकं तपो, B
‘‘नास्ति B C ‘‘पुत्तानि, B ‘‘आहुत्, B I P₂ ‘‘पाहुत्,
C.D.M P ‘‘इधो, B.M. ‘‘इयो, P P₂ ‘‘पुत्तिपुत्ता B
‘‘सोत्तरसा नि, D I ‘‘नास्ति B ‘‘अग्गमक्, B C M
‘‘एवमर्थं, केवलं M

‘‘संपूर्णं सुखं अग्गु—विपाकं बहुपच्चिनात् ६४

पुद्गलपनसदृशस्यो मुद्गलसति^१ अगम्यमानो अगमाद्गिणो विभक्तचित्तो पाव-
निन्दितो । सेम्योऽपि भित्तवदे छवान्नातं उभयो पदितं यज्जे गृध्रगतं^२ नेव गामे
पद्ग^३ प^४ परति^५ न अरज्जे तत्पुपमाहं भित्तवदे इमं पुग्गलं ब्रह्मि, तिहि
भोगा^६ च परिहीनो सामञ्जसत्थञ्च न परिपूरेयीति ।

गिहिभोगा च परिहीनो सामञ्जसत्थञ्च दुग्गमो^७ ।

परिपंथमानो^८ परितेति^९ छवान्नातं च^{१०} मसत्ति ॥

सेम्यो अयोगुल्लो^{११} भूतो ततो अग्निमिगुपमो ।

यज्जे भुज्जेम्य दुग्गमिलो रद्वपिण्डं मसञ्जतोति ॥२॥

६२—संघाटि-मुक्तं [तिरि. ६।३]

मदघाटिकम्भो^१ चे^२ ति भित्तवदे

भित्तु^३ गहोका तिहिउओ^४ अनुकम्भो अगम पदे पावं भित्तवपमो सो च
होदि अविआणू^५ रामेगु निम्मगागमो^६ अगम्यविभो^७ पुद्गलपनसदृशस्यो
मुद्गलसति अगम्यमानो अगमाद्गिणो विभक्तचित्तो पावनिन्दितो, अथ सो सो
आरवा च^८ मल्लं अदञ्च लग्न । तं विरत हेतु ? पयं हि सो भित्तवदे भित्तु न
पयमि अगम अवरगमो^९ अ^{१०} अ^{११} वरगति । योजनगतो चे ति सो^{१२} भित्तवदे

^१मुद्गलसति, M. ^२गृध्र, B. गृध्र, P.P. ^३अरज्जे, C. ^४वरति,
C.P. ^५गिही, C.I.; वीहि, B. ^६दुग्गमो, A.; दुग्गमो, B.;
दुग्गमो, D.E. (अ एतेन लाई E.), दुग्गम, ., दुग्गमो, M., दुग्गम, P.;
^७मि, C. ^८परिपंथं, D.E.M.P.P.; परिपंथमानो वि विपयमानो,
A.; परिपंथं, B.; परिपंथं, C. ^९पमो, C.M.; परिपं, B.
^{१०}च, M.; च, C.D.E.; ^{११}लागञ्च, B.P. अथ/मुद्गं, अ पुग्गलं एव इव
मातिव ^{१२}भूतो, C.D.E. मुद्गो, P.; मुद्गो, B.M.P. -- इतिवा
माथा ४८ सुवेदि ^{१३}वे मातिव D.E. संघाटिकम्भञ्चे, C.

^{१४}भित्तुमो, B. ^{१५}विहिउओ तिहिउओ, C. एतं महाभाष्यं ४.३
Grindley, p. ३. ^{१६}सु, B.D.P.P., C. एतं ४९ सुअञ्च
तदेवात्तम् ^{१७}मिगु; B.P.P.; निम्मगागमो, C.D.E. अथ ६०
अथ, (E= सु= ११) ^{१८}च, B. ^{१९}न वरगत्, B. ^{२०}अ च D.E.
^{२१}अ, D.E.P.P.

६३—शशि-मुने (विह. १/४)

तयो मे भिन्नो भगी^१। वामे तयो^२ रागणि, दोषणि, मोहणि
इमे सो निष्कवे तयो भगीनि ।
रागणि^३ दहति^४। मच्छे^५ रमे^६। वामेयु मुञ्जने ।
दोषणि पन व्यापन्ने^७ नरे पापानिगतानि^८ ॥

- ^१ लू, E.; ^२ लू, अन्यत्र ह०
सर्वत्र व्य०, ^३ अपदु०, B.C.M.
M.; अहञ्च, B. ^४ निष्क०, B.C.P P2. D.E. विहाय
^५ नास्ति B. ^६ संवृतिद्विषयितो, B.C. ^७ अहञ्चान्न,
^८ भोजानुगो, D.E.; एतावातो, M.; एतामा, C. ^९ ब, B.D.E.M.
^{१०} पा. इह तृतीय गाथायाः चरमं वाक्यं, स्वयन्तेजन्तरिकाः ^{११} विहो, C.
^{१२} रहो उपनिवातो च, P.; रहो उपनिवातो च, B.C.; रहो वृषनिवातो,
M. (व-व योर्वा विना); रहो च निवातो च, D.E.; A. व्यापानि निवान्नापे
^{१३} रहो विषय । ^{१४} अनेता, B.C. ^{१५} तो, C.M.
निम्बुतो, B.C.P. ^{१६} अगिहो तो, B.M.; अविहो तो, C.P.
^{१७} अगो, M.; अन्यत्र ह० इ । ^{१८} रागस्ति यद्वि, C. ^{१९} मच्छो, B.C.
^{२०} रतो, B. C. ^{२१} D. E. विहायान्यत्र ह० व्य०; व्यापानो, B. C.
^{२२} पातिने, C; ^{२३} पातने, B; ^{२४} पातिके, P. P2.

सोढुगि पन सम्पूरहे^१ अरियपम्मे अकोविदे^२ ।
 एते अणी अजानन्ता^३ सक्कामाभिरुता पजा ॥
 ते पइउजनि^४ निरयं निरप्पानञ्च योनियो^५ ।
 अमुरं पेत्तिविसउच्च^६ अमुत्ता मारवन्धरा^७ ॥
 ये च^८ रत्ति दिवा मुत्ता सम्भासम्भुत्तासने ।
 ते निम्भापेत्ति रायगि^९ निच्चं अमुभसञ्चिनो ॥
 सोढुगि^{१०} पन मेत्ताप निम्भापेत्ति मरुत्तमा ।
 सोढुगि^{११} पन पञ्जाय^{१२} यायं^{१३} निम्भेपगाविनी^{१४} ॥
 ते निम्भापेत्ता निरवा रत्तिन्दिवमत्तन्दिता^{१५} ।
 भवेसं पत्तिनिम्भन्ति अरोत्तं पुत्तमम्भन्तुं^{१६} ॥
 अरियहता^{१७} वेदगुलो^{१८} मम्मरञ्जाय पण्डिता ।
 पाडिपकवमः^{१९} विज्जाय मागञ्चन्ति पुत्तमरन्ति ॥४॥

६४—अपवित्राद्य-सूत्रं (तिर. ६।६)

६६—काम-मुक्तं [तिरु. ६।१]

कामदोषमुक्तो^१ भिन्नये भवदागमुक्तो ज्ञानमा^२ ॥ १ ॥
 १५५. कामदोषविमज्जुक्तो^३ भिन्नये भवदाग ॥ ४१.१.१
 होति ज्ञानमा^४ दत्तमा^५, कामदोषविमज्जुक्तो^६ भिन्नये भवदाग ॥ ४१.१.१
 ज्ञानमा^७ भवदा^८ होति लीलातापो वि।

कामदोषेन तज्जुता^१ भवदोषेन कृष्यते।

ज्ञाना^२ गच्छन्ति संसारं कारिममज्जामिनो^३ ॥

ये च कामे परमवान्^४ ज्ञानमा भवदभ्यस्यते^५ ।

भवदोषेन तज्जुता^६ ज्ञानमाधीनं कृष्यते ॥

ये च लो बिल्लसगदा^७ लीलमानपुनश्चका^८ ।

ते के^९ चारोणा^{१०} लील ये वला ज्ञानवन्मयनि ॥ ४१ ॥

ज्ञानमाभ्यस्यते ।

६७—कव्याल-मुक्तं [तिरु. ६।२]

कव्यालसीमो भिन्नये भिन्न कव्यालपाथो कव्यालपञ्जो इममिं धम्म-
 विनये केवली^१ कृतिता उतमपुत्तलो विपुञ्चवि। कव्यञ्च भिन्नये भिन्न

१ ज्ञानमाधी, M; ज्ञानमाधि, B.C.D.P; कथो ज्ञानमि, P;
 ज्ञानमाधि, P₂ २ ज्ञानमा, केवलं M., तोयेवु ह० ज्ञानमा, A. अवि
 (ज्ञानमनमन्थो—इति कृति) ३ इत्यर्थ, C.P. ४ योगतज्जुक्तो, C.
 ५ योगविमज्जुक्तो, B.C.P. P₂, ६ ई, केवलं M.; तोयेवु ह० ई,
 ७ ज्ञानमा, केवलं M.; ज्ञानमा, B.; तोयेवु ह० ज्ञानमा ८ भवदाग,
 B, भवदोष, P. ९ भवद, C.; भवद, D.E.F.P₂. १० C.P.
 मज्जु-विवाये कथुं निपा ०१०१३ ११ तत्ता, B.P. १२ तोयेवु ह० विपु
 M. योगवदे-वि, 'वाग्विनी ति, B.P.P₂; 'वाग्विनी, C.D.I. १३ वृत्ता
 न, B.P; वृत्तान, D.E. १४ वृत्तान, B.C. १५ तद्वि ह० तद्वि।
 १६ विपुञ्चवि, C.M.A₂; विपु, B.; विपुञ्चवि, D.I.; लीलातताप,
 P १७ तो, P₂ १८ तो, P; क, C.D; के, B. १९ चारवु, P; चार
 वला, D.E. २० तत्ता, B.C.; ज्ञान, P₂. २१ केवलं, B.C.

६८—द्वन्द्व-सुत्तं [वि. ५।६]

१-अग्निं दिव्यं दत्तानि आभिसदानञ्च^१ समभदानं च, १-२२०
 निस्सं इवेन द्विं दत्तानं परिदं समभदानं । द्वे मे भिक्षवः सुविभागा ममि
 दत्तानि^२ च समभविषासो च, एतद्वयं भिक्षवः^३ अथं द्वे च १-२२०
 द्वे समभविषासो । द्वे मे भिक्षवः अनुत्पन्ना आभिसदा पुनरा^४ १-२२०
 २ दत्तानि निस्सं इवेन द्विं अनुत्पन्ना वादर समभविषासो च ।
 अन्तु दत्तं वरं अनुत्पन् वं भविष्या भवता च दत्तानि ।
 अग्निं^५ वेत्तमिदं^६ समभविषासो च १-२२०
 वे वेद आभिसि सुत्तानि पुनरं पत्तानि च १-२२०
 द्वे चो अग्निं वरं विमुत्तानि मे समभविषासो च १-२२०

६९ धम्म-सुत्तं वि. ५।७

सुत्तं द्वे भवता सुत्तानि च १-२२०
 आभिसं^१ पञ्चालोमि, आभिसं^२ १-२२०
 पापेन भविष्य आभिसं^३ १-२२०
 भिक्षवः भिक्षु अनुत्पन्निन पुनराभिसं^४ १-२२०
 अग्निं^५ द्वे च आभिसं^६ १-२२०
 आभिसं^७ द्वे च आभिसं^८ १-२२०
 आभिसं^९ द्वे च आभिसं^{१०} १-२२०

१-अभिसं, B C M 'आभिसं', B D E, च आभिसं, D I
 २-अभिसं, P 'आभिसं अनु', D I, आभिसं अनु, M, आभिसं अनु, B
 ३-अभिसं अनु, B 'अभिसं, P' अनु, P' P' 'अभिसं,
 अनुत्पन्, अनुत्पन्, केवलं M 'अभिसं अनु, अनुत्पन् अनु M अनु
 ४-अभिसं, M, न अनुत्पन्, B C P' P' अनुत्पन् अनु अनुत्पन् अनु
 ५-अभिसं, C P' P' अनुत्पन्, B 'अभिसं, C P' P' अनुत्पन्
 ६-अभिसं, B C P' P' अनुत्पन्, C, अनुत्पन्, B
 ७-अभिसं, P' P', अनुत्पन्, B C P' P' अनुत्पन्, अनुत्पन्, B
 ८-अभिसं, P' P', अनुत्पन्, B C P' P' अनुत्पन्, अनुत्पन्, B
 ९-अभिसं, P' P', अनुत्पन्, B C P' P' अनुत्पन्, अनुत्पन्, B
 १०-अभिसं, P' P', अनुत्पन्, B C P' P' अनुत्पन्, अनुत्पन्, B

नमो भगवते वासुदेवाय

10. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$ (10.1)

[illegible]

यो धम्मदागं अपत्तीः^{१३} अमच्छरीः^{१४} तथागतो सुप्रमत्तानुत्तरीः^{१५} ।

^१ वृत्तः, एतन्मार्गः, अग्रम्यि, वेदल M एतन्मार्ग भाषार्थ इ० सू० ९८

* अस्मि, C.D.E. * मिस्तत्रे भिक्खु, B.C.P P₂. * बहू°, B.P.P₂. * धाते, B.M.; दोयेवु ह° * पते। * भोरम, D. E.; B. भोरसा इत्यत्र परं पुता; वाच्य समूहायें इ० अम्मवापनमुत्त ed. Pischel, P.9 * निमिस्ता, D.E.-P₂. * आदिस्म°, P.P₂.

⁹ आभिस्स°, B.P.P₂. ¹⁰ नास्ति D.E. ¹¹ इमेदं वे, C.
¹² आभिस्स°, B. ¹³ नास्ति C. ¹⁴ आभिस्सन्°, B.; आभिस्स वन्°, P₁.
¹⁵ एनमत्तं, अयम्पि, हेवत्तं M. ¹⁶ अयजी, M.E.; अपजि, D.P₁; अस्तजि, P.; अस्तजी, C.; अस्तजि, B. ¹⁷ इ, B. P.P₂.
¹⁸ सम्भवतानुक्कम्पोवि, Aa.; M. पदचान् ११ °कम्पो, विन्नु शेयेन् १० °कम्पिनं सहंवि लिखितं B, ११ पदचान् तं, C. °कम्पिन।

१०२.—नानं-सुनं [वृ. ३]

नानातो^१ भित्तये नम्यतो आगमनं नरो नराणि, नो अगमो न
आगमो^२ । इति^३ भित्तये नम्यतो इ^४ नम्यतो आगमनं नरो
होति^५ इदं दुस्त्वानि भित्तये नानातो नम्यतो आगमनं नरो^६ होति^७,
अयं दुस्त्वानि^८ इति भित्तये नम्यतो आगमनं नरो होति, अयं
दुस्त्वानिरो^९ इति भित्तये नानातो नम्यतो आगमनं नरो होति, अयं दुस्त्वानिरो-
पागमिनी^{१०} पतिपत्^{११} इति^{१२} भित्तये नम्यतो आगमनं नरो होति । एते
नो भित्तये नम्यतो नम्यतो^{१३} आगमनं नरो होति^{१४} ।

मेमस्य भित्तमानस्य^{१५} उन्मुग्गानुगतिनो ।
सपत्ति पटमं ज्ञानं नरो अज्जा अनुत्तरा^{१६} ॥
ततो अज्जा विमुत्तस्य विमुत्तिज्जाण^{१७} मृतमं ।
उत्पत्ति सपे ज्ञानं क्षीणा^{१८} संयोजन^{१९} इति ॥
न (येविदं^{२०} कुमीतेन बालेन^{२१} विमानना^{२२} ।
निब्वानं अपिगन्तव्यं^{२३} सम्मगन्धमोचननि^{२४} ॥३॥

१०३.—समण-सुतं [वृ. ४]

ये हि केचि^{२५} निक्खवे समणा वा^{२६}

^१नो अपत्तं D E. Pa. ^२किञ्चि, B. C. D. E. ^३कि, M. P.;
कि, B; किञ्चि, D. E.; नास्ति C, Pa. ^४सपे ति, Pa. ^५सपे ति, Pa.
^६इ, C. D. E.; सोपेयु हं इ, ^७पतिप्, P. Pa. ^८तं, P.; नास्ति C. Pa.
^९सर्वत्र हं किन्तु M. पठति एवं पत्ततो इत्यतः प्राक् । ^{१०}होति, B. C. M.
^{११}भित्तमानस्य, C.; सपमानस्य Pa. ^{१२}अनुत्तरा, M. Pa; सोपेयु हं
अनुत्तरा । ^{१३}साद्धं, B. p; अन्यत्र हं एकेन अ ^{१४}क्षीण, C. D.;
क्षीणं, संयोजनं, M. आद्य गायत्र्या द्वयं इ० अङ्गुत्तरनिकाय ३:८४ ^{१५}तोचरं,
B. C. ^{१६}A. पाठः—अकारो परसन्धिकरो, इ० Ed. Muller, pali,
Gr. P. 63.; बालेन अपिज् B. C., बालेन मन्ता (?), D. E.
^{१७}पत्तव्यं, B. ^{१८}गन्धं, M.; सोपेयु हं गन्धं । ^{१९}काचि
B.; योहि को चि, C. ^{२०}नास्ति D. E.

ये च^१ दुर्गं गतान्ति अयो^२ दुर्गाग्न मग्नी ।
 यन्^३ च मग्नी दुर्गं अयेमं उगम्यसि ॥
 सन्त्य मागं गतान्ति दुर्गाग्नमगमिन्^४ ।
 येनो विमुक्तिमग्ना अयो^५ पञ्चातिमुनिषा ।
 भया^६ ते अन्तरिग्याव न ने जानिद्वन्ता नि^७ ॥

१०४—सील-मुत्तं^१ [अ० ५]

ये ते भिक्खवे भिक्खु सील मग्ना समाधि मग्ना पञ्चा मग्ना^२
 विमुत्तिसग्ना विमुत्तिज्ञानदम्भमग्ना^३ ओवादका विज्जाता^४ ।
 सन्दम्मका समादका^५ समुत्तेजका^६ मग्गमका^७ अन्धमक्कात्तरो^८ सद्ध-
 म्मस्स^९ दम्ममग्गहं^{१०} भिक्खवे तेसं भिक्खूनं बहूपाका^{११} वदामि, मवन्^{१२}
 म्गहं^{१३} भिक्खवे तेम भिक्खूनं बहूपाका वदामि, उपसद्धममग्गहं^{१४} भिक्खवे तेसं
 भिक्खूनं बहूपाका वदामि, पयिद्वममग्गहं^{१५} भिक्खवे तेम भिक्खूनं बहूपाका
 वदामि, अनुत्तरमग्गहं भिक्खवे तेमं भिक्खूनं बहूपाका वदामि, अनुपद्धममग्गहं
 भिक्खवे तेसं भिक्खूनं बहूपाका वदामि । तं तस्स हेतु? तयात्ते भिक्खवे

^१ नास्ति B. ^२ यनो, B.C.M.P.Pa. ^३ यत्त, B. ^४ दुक्कुरं, B.P.Pa.
^५ सत्तो, C. ^६ भग्ना, M.; अन्येषु ह० सद्धा । ^७ अरुणं, P.Pa.; B. चरनं
 गाया, इय डिः प्रथमः पादो त्यज्जुः ^८ B. एतत्तुव स्याद्येवा शेन द्र० पुणल-
 पञ्जाति, ४।२३ द्वितीयां शेन द्र० पुण ०३।१३

^९ नास्ति P.Pa. ^{१०} नास्ति B.C.P.Pa. ^{११} वदचान्—विज्जा^{१२},
 P.Pa. योजयतः अथवोपका, इति अथवोपका-स्थाने A. व्याख्या ^{१३} पिका
 B. ^{१४} जिहा, B. ^{१५} जिहा, B. ^{१६} सत्तममत्तका, C.; अलत्तममत्तका ।
 सद्धम्मस्स वं, B. ^{१७} सद्धस्स, C.; नास्ति D.E.; पदचान्—सद्धं P.Pa.
 योजयतः देहेतारो, A. व्याख्या ^{१८} यहं, यच्च यद् वारमिह, = अपिग्रहं, B.
 सर्वदा—अहं नास्ति P; C.D.E.M. प्रात्यये कर्मवचने सर्वदा अनुत्तवार;
 दस्तनं सहं, C. ^{१९} केवलं C. पाठः प्रायः सर्वदा बहूपं; अन्येषु ह० बहुं.
 D.E. सर्वदा बहूपाकं; C. च प्रथमशरं ^{२०} सत्तानं सत्तं, C.; समनं यहं
 D.E. ^{२१} वहान, C. ^{२२} पयिद्वं, B; पयिद्वं, C.; पुत्तके नास्ति
 Pa. पयिरं, अनुत्तं, अनुपं

१०१—तथा-सुतं [अ. १]

* चतारो-मे भिक्षवे गङ्गायाः पञ्च भिक्षुनो तथा उपास्यमाना उपास्यन्ति । कन्ये चतारो ? श्रीगङ्गे तु वा भिक्षवे^१ भिक्षुनो तथा उपास्यमाना उपास्यन्ति, शिष्टागनहेतु वा भिक्षवे^२ भिक्षुनो तथा उपास्यमाना उपास्यन्ति, तेनागनहेतु वा भिक्षवे भिक्षुनो तथा उपास्यमाना उपास्यन्ति, इतिभक्तमतेन^३ वा भिक्षवे भिक्षुनो तथा उपास्यमाना उपास्यन्ति, इमे सौ भिक्षवे चतारो तद्गुणाश्च यत्तु भिक्षुनो^४ तथा उपास्यमाना उपास्यन्तीति ।

तद्गुणानि यो गुरोरो दीयमाना^५ समरं^६ ।

इत्यभास्यपात्राणां समरं^७ नातिवर्तते ॥

एवमा^८ दीनं ज्ञत्वा तथा दुस्तथा^९ मन्त्रं ।

वीतमण्डो अनादानी सतो भिक्षु परिचरेति ॥१॥^{१०}

१०६—अथ-सुतं [अ. ७]

१० सप्तह्य कानि भिक्षवे तानि कुलानि येषं पुत्रान् माता पितरो अज्ञापादे पूजिता होन्ति । सपुत्रदेवतानि^१ भिक्षवे तानि कुलानि येषं पुत्रान् मातापितरो अज्ञापादे^२ पूजिता होन्ति । सपुत्राचरिषानि भिक्षवे तानि कुलानि येषं पुत्रान् माता पितरो अज्ञापादे पूजिता होन्ति^३ । साहनेय्यकानि^४ भिक्षवे तानि कुलानि

१ नास्ति D.E. २ इतिभक्तमतेन, C. ३ यं भिक्षवे तं, B.C.; Pa. एतस्य सूत्रस्य गद्यभागेऽतिसंक्षिप्तः पाठः । ४ सर्वत्र ह० Pa. पुस्तकं विहाय अज्ञान—इति पाठः । ५ समरं, P.Pa. ६ समरं, B. ७ एतं, D.E.

८ तणहं इ°, M.; तणहहेतु स्त, Pa. ९ ता एव गाथा १५ सूत्रे १० संपूर्णं सूत्रं दृश्यते अद्भुतरत्निकाय—निक० ३१, चतु० ६३ ख । निरुक्तिपात—पाठः समीचीनतमः गाथानुरूपत्वात् । अस्य सूत्रस्य द्वितीय (सपुत्रदेवतानि) अधिकम् ।

११ पुत्रं, अन्तरा स—, C. Pa.

१२ ० आपादेभ्यः, B. १३ अथा A.D.E. अन्येषु ह० नास्तीति तृतीयं वाक्यं (सपुत्राचरिषानि), यद्यपि पुत्राचरिषा—इति अपराद्धे अस्य सूत्रस्य सर्वत्र ह० योग्यते (पंचमः D.E., चतुर्थः शेषेषु ह०) पादनेय्यकानि (सपादने, M.; साविद्वे, P.) भिक्षवे तानि कुलानि येषं पुत्रान् ..न तु इवमिव एतत्सूत्रोत्तरार्थं नास्ति च A. १४ आहूतं, B.C.P.Pa.

देनं पुमानं याता विपरो अग्नागारे^१ पूजिता होति । बह्म नि^२ भिक्षवे
मातापितृनं^३ एनं अधिवचनं । पुम्बदेवता^४ नि भिक्षवे मातापितृनं^५ एनं
अधिवचनं । पुम्यापरिया नि^६ भिक्षवे मातापितृनं^७ एनं^८ अधिवचनं । आहुनेम्या
नि भिक्षवे मातापितृनं^९ एनं^{१०} अधिवचनं । तं निम्न हेतु^{११} बह्वचारा^{१२}
सोमस्त दत्तेनारो ति ।

बह्म नि मातापितरो पुम्यापरिया ति वृक्षदे^{१३} ।

आहुनेम्या च पुमानं पत्राय अनुत्पत्ता ॥

समा हि वे^{१४} अमरतेम्य सक्करेव्य^{१५} च^{१६} पण्डितो ।

अग्नेन अघो घनेन वायेन समनेन च ।

उष्णाननेन नृपनेन^{१७} पात्रानं धोक्नेन च ॥

ताम नं पारिचरित्याय मातापितृभ्यु पण्डितो ।

इयेव नं पसंसन्ति वैश्व समे पमोदतीनि^{१८} ॥७॥

१०७—बह्वचारा-सुक्तं [स्तु. ८]

बह्वचारा^१ भिक्षवे ब्राह्मणगृहपतिना^२ तुम्हाकं, वे वो^३ पञ्चपट्टिता
वीवरिण्यपातसेनासनमिलानपञ्चमधेमग्रपरिक्तादेहि । तुम्हे नि^४ भिक्षवे
बह्वचारा^५ ब्राह्मणगृहपतिनं^६, वे मेस^७ घम्यं देवेष आदिकस्याणं मज्जो-
कस्याणं पत्न्योगानकस्याणं, सात्यं^८ साम्यञ्जनं^९ केवलपरिपुणं परिपुणं
बह्वचरियं वक्तासेव^{१०} । एवमिदं भिक्षवे अञ्चमञ्जं गिरताय बह्वचरियं
वृत्तनि^{११} ओषस्तं तित्त्वरणत्पाय^{१२} समा दुक्यस्तं अन्तविदित्यायाति ।

^१ आगारेनु, B. ^२ बह्मणा नि, B. C.; बह्वचारा ति P. 2. ^३ निपुनं, D. E.

^४ वेयो, B. P. P. 2. ^५ एव एनं, B. ^६ चरियानीति, B. ^७ नास्ति B.

^८ पुम्बदेवता अधिवचनं Om C. ^९ बह्वचारा, B. M. P. P. 2.

^{१०} वृक्षदे—हृत्पः परं C. वाड—वे—B—व— ^{११} ते, D. E.

^{१२} सक्कार, B.; सक्करेव्या च, C.; एव्याच, D. E. ^{१३} हृत्पनेन, C. D. E.

हृत्पनेन, M. ^{१४} पमोदति, C.

^{१५} बह्वच, B. M. P. ^{१६} बह्वच, P. P. 2; बह्वच, B. ^{१७} वे, C.; B.

M. पुनकयो वो, ते—इतीव । ^{१८} हि, B. ^{१९} बह्वच, B. M. P. P. 2.

^{२०} बह्वच B. P. P. 2. ^{२१} मेस, C. ^{२२} सत्यं, M. P. ^{२३} साम्यं, B. M. P. P. 2.

^{२४} सोम, D. E. ^{२५} वृक्षनि P. ^{२६} ताव, B.

सागारा^१ अनागारा^२ च^३ उभौ अञ्जोञ्जानिम्बिता ।
 आराधयन्ति^४ सद्धर्मं योगक्षेममनुत्तर^५ ॥
 सागारेभु^६ च चीवरं पञ्चयं सपनायन ।
 अनागारा^७ पटिच्छन्ति परित्यज्यविनोदनं^८ ।
 मुगत^९ पन निस्माय गृह्णा^{१०} परमंविनो ।
 सद्गहना^{११} अरुहं अरिषपञ्चाय^{१२} सागिनो ॥
 इव धम्मं चरित्वान मग्न^{१३} मुगनिगापिनं ।
 नन्दिनो देवलोकस्मि मोदन्ति कामकामिनोनि ॥

१०८—कुहना-सुतं [चतु. ६]

य केचि भिक्षवे भिक्षुं कुहा यदा लपा तिष्ठन्ती^{१४} उभरा^{१५} अयमाहिता,
 न दे^{१६} ते भिक्षवे भिक्षुं मामका, अयगता^{१७} च ते भिक्षवे^{१८} भिक्षु^{१९} इमस्मि
 धम्मविनये बुद्धिं विकृद्भि^{२०} वेपुल्लं आयज्यन्ति । ये च सो^{२१} भिक्षवे भिक्षुं

^१सागारा B.C.D.E. ^२अनाग^३ C.M. ^४D.E.P.P₂. च, अनाग^५—
 इत्यनः प्राक्, ^६आराधयन्ति, C. ^७यथा D.E.M.A.; B.C.P.P₂.
 पाठः—योगक्षेत्रेमास पतिषा ।

^८सागार, B.; सागर, D.E. ^९अपरित्यज, B.; परित्यज्यन्तिविन^{१०}, D.E.; ^{११}अनग^{१२}, M.; अनागार, B.
 परित्यज्यविनोदनगति उनुपरित्यज्यादिपरित्यज्यगृह्णं विहरादि आश्रयनं, ^{१३}मुगतं,
 D.E.A₂. (P. P₂. पाठः सदिष्टः); मुगतं, M.; सद्धर्मं B.C.; पाठोऽनुद्वेग
 A. व्याख्यानि पुण्यं, तस्य चरमं वाक्य—सावरो हि इव पुण्यलो हि (?)
 अविष्येनो । ^{१४}परगृह्णा, P.P₂. ^{१५}सद्गहना D.E.; सद्गहानो, B.C.M.
 P.P₂.A₂. ^{१६}अरुहं, D.E.; धम्ममञ्जराय, B.; धम्मं, C.

^{१७}साग, C. ^{१८}निदगी, D.E.P.P₂. सीरीनि, A₂; निदगा, B.C.M.;
 तदगो इत्ययम प्रान, पाठ आवा च सुत्रः A. व्याख्यानं—एवंबुत्तेहि संय
 ?)—सहिमेहि वाचद्विलेमेहि तमत्रायता । ^{१९}उभरा, M. ^{२०}अच ते C.
 अयगता, C. ^{२१}नास्ति D.E. ^{२२}नास्ति B.C.P.P₂. ^{२३}विकृद्भि,
 M.P.P₂. (न तु B.P₂) । ^{२४}सो ते, D.E.P.P₂.

१०६—पुस्तक-सूचक (पृष्ठ १०)

१०६—पुरिम-सुतं [पठ १०]
 तेभ्यसा वि विष्णवे पुरिमो नदिया गोणेन आकुसुमं । विष्णुमानस्येन
 तमेन वक्रमुसा पुरिमो ॥ तीरे अतो रिक्ता एव वदेय किञ्चापि गो त्वं अन्तं
 पुरिम ॥ नदिया गोणेन आकुसुमं ॥ विष्णुमानस्येन ॥ अन्ति येन हेतु रत्न

'यथा B.C.M., इ० द्वितीया ताया, P' पाठ — अतएव
 अथवा अथवा; D1. पाठ निरुक्तं निरुद्धा नितया थी' भावयथा
 A न युक्त्यादयति युक्तयत्नं 'नाति B C
 'इमासा D1, इमासा BCMP, P2 नाति इमं अथवा
 यायु इति । 'ते च कल्पना च ते, P, न च ते, C, ते,
 च, B.M.; विन्तु B, पाठे च, इति इयन प्राप्, D 1
 इतिमज्जे ते अथवा (न पु— विन्तु अथवा) । 'विन्तु
 PP2. (न पु B PP2) 'निदिष्ट, 1- PP2, तिहनी, D
 B.C.M. 'अथवा, M 'न ते, युक्त्यादयति, नाति
 वेत्तं M, निरुद्धा, BCDIP (BP वारेण उ तह
 'निरुद्ध, D1 'विन्तु, D1 'अतएव, P
 युक्त्यादयति; नाति P2 'च B 'विन्तु वेत्तं M
 BCDEPP2 (BP, P2 उ वारेण तह)
 'अथवा, D, अथवा, P, अथवा, PP2, युक्त्या,
 PP2 'युक्त्या, P 'अथवा, B 'युक्त्या, PP
 'अथवा, D1 'अथवा, M.

त वेत्तु बुद्धिगच्छावस्थितो
 मोक्षस्तु वाग्यतो० वि बुद्ध्यापि ॥१०॥

११०—वा-सुत [पु. ११]

वाग्यो० वे० वि भिन्नदे भिन्नानु उपायानि वाग्यविषयो वा व्यापार-
 विषयो० वा विहिताविषयो वा; तज्जे भिन्नो० भिन्न अधिवायेति
 न-प्राप्त्यति० न विनोदेति न व्यनिकरोति न जनभावं गमेति, चर वि
 भिन्नदे भिन्न एवमुत्तो० अनायासी० अनोत्तमी० तानं समितं पुगीतो
 हीनविरियो वि बुद्ध्यापि । विनाम वे० वि० भिन्नदे भिन्नानु उपायानि
 वाग्यविषयो वा व्यापारविषयो वा विहिताविषयो वा; तज्जे भिन्नदे०
 भिन्न अधिवायेति न-प्राप्त्यति न विनोदेति न व्यनिकरोति न जनभावं गमेति,
 ज्ञो वि भिन्नदे भिन्न एवमुत्तो अनायासी अनो- तन्वी तानं समितं पुगीतो
 हीनविरियो वि बुद्ध्यापि ।—निमित्तम वे वि० भिन्नदे भिन्नानु उपायानि
 वाग्यविषयो वा व्यापारविषयो वा विहिताविषयो वा; तज्जे भिन्नदे०
 भिन्न अधिवायेति न-प्राप्त्यति न विनोदेति न व्यनिकरोति न जनभावं गमेति,
 निमित्तो वि० भिन्नदे भिन्न एवमुत्तो० अनायासी अनोत्तमी तानं समितं

१ बुद्धिः, M.P.; बुद्धिः, B.C.Pa.; बुद्धिः, E.; विन, D.; वाग्यो,
 P.Pa. २ वाग्यः, B. ३ बुद्ध्यापि, C.D.E.; P.Pa. पाठे वाग्यो ।
 *For चर D.E. पाठे—चर अस्मिन् सुवे ० वेवेचल M. ० व्यं,
 अस्मिन् परतने सुवे च वेचल D.E.; वेवेच ह० व्यं । १ वेचल M.
 ० न पत्र, D.E. ० व्यं वेचल D.E.; वेवेच ह० व्यं; M.
 पाठः सर्वदा—व्यनिकरोति । १० ह० अनायासता अहम् ११११ ॥ एव
 वि अतो, C. १२ अनायासी सर्वदा M.; वेवेच ह० सर्वदा ॥ एव
 सर्वदा M., डि० इव C.; *ह. B.C.; D.E.P.Pa. पाठः सर्वदा *तावि
 अस्मिन् परतने च सुवे
 १० वे, नास्ति M. ११ वि, नास्ति C. १२ वेचल M. १३ विलो, D.E.
 १४ एववि च, C. १५ C. नास्ति वाग्यः (तयागता ... बुद्ध्यापि

*ह० अहम् । निवा० चनु० ५१२, ३
 + ह० च सुवे अहम्—निवा० चनु० ११

कुमीनो हीनविरियोनि बुच्चति।—मयानस्य^१ चेति भिन्नत्वे भिस्तुनो जाग-
रस्य उष्यज्जति कामवितरको वा व्यापारवितरको वा विहितावितरको वा;
तज्जे भिन्नत्वे^२ भिस्तु नाधिरासेति न पञ्चहति न विनोदेति न व्याप्तिरुहोति
न अतभावं गमेति, सप्तानो वि भिन्नत्वे भिस्तु जागरो एवंभूतो अनात्मी
मनोत्तमी मत्तं समितं कुमीनो हीनविरियोनि बुच्चति।—चरतो चे^३ वि
भिन्नत्वे भिस्तुनो उष्यज्जति कामवितरको वा व्यापारवितरको वा विहितावि-
तरको वा, तज्जे भिन्नत्वे^४ भिस्तु नाधिरासेति पञ्चहति विनोदेति व्याप्ति-
रुहोति अतभावं गमेति, चरति भिन्नत्वे भिस्तु एवंभूतो आनामी ओत्तमी मत्तं
समितं आरुहविरियो वह्नित्तो^५ ति बुच्चति।—द्वितस्य मे वि^६ भिन्नत्वे
भिस्तुनो उष्यज्जति कामवितरको वा व्यापारवितरको वा विहितावितरको
वा, तज्जे भिन्नत्वे^७ भिस्तु नाधिरासेति पञ्चहति विनोदेति व्याप्तिरुहोति
अतभावं गमेति, द्वितो^८ वि भिन्नत्वे भिस्तु^९ एवंभूतो आनामी ओत्तमी
मत्तं समितं आरुहविरियो वह्नित्तो^{१०} ति बुच्चति।—तिस्रस्तस्य मे वि^{११}
भिन्नत्वे भिस्तुनो उष्यज्जति कामवितरको वा व्यापारवितरको वा विहितावितरको
वा, तज्जे भिन्नत्वे^{१२} भिस्तु नाधिरासेति पञ्चहति विनोदेति व्याप्तिरुहोति
अतभावं गमेति, तिस्रो वि भिन्नत्वे भिस्तु एवंभूतो आनामी ओत्तमी
मत्तं समितं आरुहविरियो वह्नित्तो^{१३} ति बुच्चति।—मयानस्य^{१४} चेति^{१५}
भिन्नत्वे भिस्तुनो जागरस्य^{१६} उष्यज्जति कामवितरको वा व्यापारवितरको वा
विहितावितरको वा, तज्जे^{१७} भिन्नत्वे^{१८} भिस्तु नाधिरासेति पञ्चहति विनो-
देति व्याप्तिरुहोति अतभावं गमेति, मयानो वि भिन्नत्वे भिस्तु जागरो एवंभूतो
अनात्मी आनामी मत्तं समितं आरुहविरियो वह्नित्तो^{१९} ति बुच्चति।

अथ वा यदि वा त्रिद्वि तिस्रस्तस्य उरस्य तथे^{२०}

वा त्रिदश विचरति तथे^{२१} मेद्वितीयेति ॥

कुमल^{२२} अथवा^{२३} वा आरुहविरियो वह्नित्तो^{२४}

अथवा अथवा भिस्तु अथवा^{२५} मयानस्य ॥

^१ के, केचन ३१ ^२ द्वितो, D I ^३ नाधिरासे, सर्वत्र H = महीन,^{*}

I C D F; अथवा, P P₂ ^४ त्वा, C. ^५ नाधिरासे C.

^६ अथवा D I P P₂ ^७ द्वितस्तस्य, C. ^८ द्वितस्तस्य अथवा सर्वत्र, C.

^९ त्वा C. ^{१०} अथवा P C. ^{११} नाधिरासे D I P P₂ ^{१२} अथवा (१), C.

^{१३} अथवा C. ^{१४} अथवा I I ^{१५} केचन ३१ ^{१६} H = कु. ६३ ^{१७} कुमल,

D I ^{१८} अथवा, D I P₂ ^{१९} अथवा, P P₂.

यो वरः वा योऽपि वा निमित्तो उरुवा नयः ।

विपत्तं नयति-वा विपत्तोरुपममे-रुपे ।

मयोः सोऽसाधितो भिन्नगुण-पुण्ड्रः नयति-विपत्तयनि ॥११॥

१११०—साम्प्रत-मुनि [पृ. १२]

साम्प्रतमीनां भिन्नमे विद्वत्, साम्प्रतानिमोक्तं वाचिमोक्ता तंवर-
मनुता विद्वत्, आचारमोक्तमनुता अनुमतो वरमे भयदगावी,
समादाय भिन्नमे ॥ निष्ठापने ॥—साम्प्रत गीर्णं भिन्नमे विद्वत्,
साम्प्रतानिमोक्तानं ॥ वाचिमोक्तानमनुता ॥ विद्वत्, आचारमोक्त-
मनुता ॥ अनुमतो वरमे भयदगावी ॥ समादाय तिष्ठतः ॥ निष्ठापने
विद्वत् ॥ भिन्नमे उरुवा ॥ वरपीय ॥ वरतो ॥ के वि ॥ भिन्नमे
भिन्नगुणो नमिमा विपत्ता होति, धीनमिदं विपत्तं
होति, उद्वेगपुनः विपत्तं होति, विविचिन्ता पहीना होति, आरब्धं

१ आरब्ध, C. २ त, M.; वाचि P. 2. D.E. वाठ.—यो वरं यदि वा
निष्ठं ३ समदि-स्वाय, D.E.M. (=वृत्तमेत्वा, A.) समतित्वाय, P.P. 2.;
साम्प्रतानिमोक्त, B.C. ४ वरमे, P.P. 2.; ५ वरमे, D.E.
६ ततो सो, D.E. ७ वरु, M.; सोयेव ह—पुण्ड्र (३°, D.E.),
८ पु० ३४, ७९, ८०

९ वाचि C.D.M.; साम्प्रतानिमोक्त तंवर, B.C.M.P.; तंवर
वाचयेन सह १० पु० १७ P. 2. प्रथमं द्वितीयं वाचं वा आख्या भिन्नं तंवर
एकीकृतं ११ व, P. 2. वाठ पुनः—भिन्नमे, आचार इयत् वर १२ वि,
B.C.P.; १३ विमो, D.E. १४ व, वेवत् M; १५ त, D; १६ ति, B.C.F.
P.P. 2.; समादाय निष्ठापने निष्ठापने—इत्याद्ये इत्यने (१० पु० १७ अष्टम
Index S.V. निष्ठापने), अतः निष्ठापति—इतिप्राय अनुक्तवाने, यथा वाच
१७ वाचि, D.M.; साम्प्रतानिमोक्तानं तंवर B.C. साम्प्रतानिमोक्तानं वर
P.M. १८ B.C. आद्ये इत्यने—भिन्नमे, आचार इत्यने वरम् १९ वि,
वेवत् M; २० विमो, D.E.P.; २१ वि, B.C. २२ तिष्ठति, B.C.
२३ विद्वत्, D.E.; यथा पु० ११०. २४ वि, M. २५ वरु, D.E. २६ वरु, D.E.P.
वेवत्—वि, B.C.; २७ पु० ११०.

* साम्प्रतमिदं पुनः—अष्टमं १० वरु १२

कुसीतो हीनविरियोनि वृञ्चति ।—मयानस्य^१ के पि भिक्खवे भिक्खुनो जाग-
 रस्स उण्यग्रनि कामविनक्तो वा व्यापादविनक्तो वा विहिमाविनक्तो वा;
 तज्जे भिक्खवे^२ भिक्खु नाधिवायेनि नण्यग्रहति न विनोदेति न व्यन्तिकरोति
 न अनमाव गमेति, मयानो पि भिक्खवे भिक्खु जागरो एवमूतो अनागारी
 अनोत्तप्पी सत्त समितं कुसीतो हीनविरियोनि वृञ्चति ।—वरतो के^३ पि
 भिक्खवे भिक्खुनो उण्यग्रनि कामविनक्तो वा व्यापादविनक्तो वा विहिमवि-
 त्तो वा; तज्जे भिक्खवे^४ भिक्खु नाधिवायेनि^५ पण्हति विनोदेति व्यन्ति-
 करोति अनमाव गमेति, वर पि भिक्खवे भिक्खु एवमूतो अनागारी ओत्तप्पी सत्त
 समितं आरद्धविरियो पहित्तो^६ ति वृञ्चति ।—अस्स के पि^७ भिक्खवे
 भिक्खुनो उण्यग्रनि कामविनक्तो वा व्यापादविनक्तो वा विहिमाविनक्तो
 वा, तज्जे भिक्खवे^८ भिक्खु नाधिवायेनि पण्हति विनोदेति व्यन्तिकरोति
 अनमाव गमेति, अतो^९ पि भिक्खवे भिक्खु^{१०} एवमूतो जागारी ओत्तप्पी
 सत्त समित आरद्धविरियो पहित्तो^{११} ति वृञ्चति ।—निमित्तस्स के पि^{१२}
 भिक्खवे भिक्खुनो उण्यग्रनि कामविनक्तो वा व्यापादविनक्तो वा विहिमाविनक्तो
 वा; तज्जे भिक्खवे^{१३} भिक्खु नाधिवायेनि पण्हति विनोदेति व्यन्तिकरोति
 अनमाव गमेति, निमित्तो पि भिक्खवे भिक्खु एव मूतो आगारी ओत्तप्पी
 सत्त समित आरद्धविरियो पहित्तो^{१४} ति वृञ्चति ।—मयानस्य^{१५} के पि^{१६}
 भिक्खवे भिक्खुनो जागरस्स^{१७} उण्यग्रनि कामविनक्तो वा व्यापादविनक्तो वा
 विहिमाविनक्तो वा; तज्जे^{१८} भिक्खवे^{१९} भिक्खु नाधिवायेनि पण्हति विनो-
 देति व्यन्तिकरोति अनमाव गमेति, मयानो पि भिक्खवे भिक्खु जागरो एवमूतो
 अनागारी ओत्तप्पी सत्त समित आरद्धविरियो पहित्तो ति वृञ्चतीति ।
 वरं वा यदि वा निट्^{२०} निमित्तो उवाच सयं ।^{२१}
 यो विनक्क विनक्केति वागकं गेहनिमित्तं ॥
 कुमणं^{२२} पटिपत्तो^{२३} सो मोहवन्धेणु मून्टो ।
 अममो तादिसो भिक्खु पट्ट^{२४} तम्बोधिमुणयं ॥

^१ के, केवलं M.^२ नितो, D.E.^३ नाधिक्, सर्वत्र ह० गरीय,

B.C. D.E.; अनपिक्, P.P.

^४ नात्ति D.E.P.P.^५ निमित्तो, C.^६ नात्ति C.^७ नात्ति, C.^८ नात्ति B.C.^९ नात्ति D.E.P.P.^{१०} जागरो एव म० C.^{११} नात्ति C.^{१२} नात्ति B.^{१३} केवलं M.^{१४} ए० ग० ८६^{१५} नात्ति, D.E.P.^{१६} कुमण, P.P.^{१७} पटिपत्तो, P.P.^{१८} मोहवन्धेणु^{१९} नात्ति, D.E.P.^{२०} नात्ति, D.E.P.^{२१} नात्ति, D.E.P.^{२२} नात्ति, D.E.P.

यो वरं वा योऽनिर्द्धं वा निगिप्रो उदवा सर्वं ।

विनाऽस्यगिर्वानऽविनयसोऽगमेऽरुः ।

अयोऽगोऽसादिनो भिन्नं पृद्धं सम्बोधितमन्ति ॥११॥

१११*—सम्पन्न-मुक्तं [चतु. १२]

सम्पन्नमीना भिन्नये विहरण, सम्पन्नपानिमोक्तं पानिमोक्ता सवर-
मनुना विहरण, आचारमोक्षणसम्पन्नं अनुमतेषु वज्रेषु भयदस्तावीः,
समादाय गिरणये गिरणये—सम्पन्न सीमानं भिन्नये विहरण,
सम्पन्नपानिमोक्तानं ॥ पानिमोक्तानं वरं वरानं ॥ विहरणं, आचारलोपर-
सम्पन्नं ॥ अनुमतेषु वज्रेषु भयदस्तावीनं ॥ समादाय गिरणये ॥ सिकतापदे
विहरणं ॥ भिन्नये उत्तरि ॥ वरणीयं ?—वरतो ॥ के नि ॥ भिन्नये
भिन्नयोऽभिगता विगता होनि, व्यापदो विगता होति, धीनिमिदं विगतं
होनि, उदञ्चकुम्भं विगतं होनि, विविक्तिञ्च पहीना होनि, आरुदं

१. आरु, C. १त, M.; नाति P. 2. D.E. वरः—यो वरं यदि वा
निर्द्धं १. अर्थावस्थान, D.E.M. (=वृत्तमेव, A.) सम्पन्नवान, P.P. 2.;
सम्पन्नवान, B.C. २. वरसमे, P.P. 2.; ३. अरुमये, D.E.
४. अगो सो, D.E. ५. पृद्धं, M.; सोयेषु ६.—पृद्धं (५°, D.E.),

६. पुं १४, ७९, ८०

१. वरि C.D.M.; सम्पन्नपानिमोक्तं सवरं, B.C.M.P.; सर्वेज
वाक्येन गृह २० पुं १७ P. 2. प्रवर्तं द्वितीयं वाक्यं च आगता भिन्नं भविष्य
एकीकृतं २. व, P. 2. वरं पुनः—भिन्नये, आचारं इ वरं वरं ३. वि,
B.C.P.; विनो, D.E. ४. व, केवलं M.; १त, D.; ५. नि, B.C.F.
P.P. 2.; समादाय गिरणये गिरणये—हरयाग्रेहये (६० पुं १७ अट्टम
Index S.V. गिरणये), अतः गिरणये—हरियाग्रे अट्टमस्य, यथा वा
१. वरि, D.M.; सम्पन्नपानिमोक्तानं सवरं B.C. सम्पन्नपानिमोक्तानं
P.M. २. B.C. आग्रेहये—भिन्नये, आचारं इ वरं वरं ३. वि,
केवलं M.; विनो, D.E.P., ५. वि, B.C. ४. गिरणये, B.C.
५. विनिश्चय, D.E.; विचार, B.; विनो, M. ६. पुं १७ सवरं
१. वरं, D.E., यथा पुं ११०. २. के वि, M.; केवलं के, D.E.P.
केवलं—वि, B.C.; ६. पुं ११०.

बायो अत्तारुडो, समाहितं वित्तं एकतां, सरानो वि भिक्खवे भिक्खु आगरो
एवंमूतो आतापी ओत्तपी सज्जं समिं आरुडविरियो पहिततो ति मुच्चतीति ।

यत्तं^१ चरे^२ यत्तं^३ निट्ठे यत्तं^४ अज्जे^५ यत्तं^६ सये ।

यत्तं^१ समिञ्जये^६ भिक्खु यत्तमेनं^७ पत्ताये^८ ॥

उज्जं निरियं अपाचिनं^९ यावणा अगरो^{१०} गति^{११} ।

समवेस्मिन्ना वा^{१२} सम्मानं सन्धानं उदयम्बरं^{१३} ॥

एवं विहारिमा^{१४} तापि^{१५} सन्नपुत्ति^{१६} मनुद्धतं ।

केनोपमवत्तापीचि^{१७} भिक्खुमानं सदा सत्तं^{१८} ।

सगतं^{१९} पहिततो नि^{२०} आहु भिक्खु^{२१} तथाविधन्ति^{२२} ॥१२॥

११२—लोक-मुत्तं [अनु. १२]

युत्तं^१ हेनं^२ भगवणा युत्तमरहणा ति ये पुनं । लोरो भिक्खवे तथागणेन
अभिसम्भुडो, लोवसमा तथागणे वितम्भुत्तो; लोवसमुदयो भिक्खवे तथागणेन
अभिसम्भुडो, लोवसमुदयो तथागणस पहिनो; लोवनिरोधो भिक्खवे तथा-
गणेन अभिसम्भुडो, लोवनिरोधो तथागणस सञ्चिगणो; लोवनिरोधमामिनी
पटिपदा भिक्खवे तथागणेन अभिसम्भुडा^३, लोवनिरोधमामिनी पटिपदा
तथागतस भाविता । यं^४ भिक्खवे सदेवसस लोवसस । समावसस ससस

^१ लनं, B.C. ^२ चरे, D.E. ^३ लनं, B. ^४ निट्ठे, C. ^५ अज्जे, I.
^६ समिञ्जये, M.; ^७ जाये, D.E.; ^८ समिञ्जये, B.P.; ^९ समिञ्जये, C.
गुणद्वयवित्तमिनी, I. P. 196. ^{१०} यत्तमेनं, D.I., ^{११} केन, P.P.

लनं^१, B. ^२ पत्ताये, P.P. ^३ अपाचिनं—इति वत्तमया (= हेतु, A.); अपाचिनं, P.P. 2; अपाचि
B., नी, C.; अपाचिनं D.E.; अपाचि, M. ^४ अगरो, P; आगरो, P. 2; अग
D.E.; अगरो, B. C.; अनी, D. I.; यावणा व लोवपति M. 11
E.; अगदसस सेल्लवाडे—अ, लोववेस्मिन्ना सम्मानं, C. 12 ^५ उदयं, D

१३ ^६ इय, M; ^७ इ, B.C.D.E.P. 2; ^८ विहारि, P. 12 ^९ लनं, P.
गति, 12 ^{१०} लति, D.E.; ^{११} पुत्ति, M.; ^{१२} इ, D.I.; ^{१३} इ, P.
^{१४} पुत्ति, B.C. 12 ^{१५} लय, C.; ^{१६} इय, B.M.P.P. 2; ^{१७} M. 11
P. 2. ^{१८} लति, D.E. ^{१९} विहिततो, D.I. ^{२०} इ, I.
^{२१} विहित, D.E. ^{२२} लय, C. ^{२३} इय, C. ^{२४} इय, C. ^{२५} इय, C.
अनु. ११ ^{२६} युत्तमेनं, B.P.P. 2; ^{२७} केन, C. ^{२८} इय, C. ^{२९} इय, C.
अनु. १२, Morris अनु. १२, I.C. ^{३०} पुत्तो. ^{३१} इय, C. ^{३२} इय, C.

इति देवाः १ मनुष्याश्च ये ब्रह्म गच्छन्त्याः
 संपद्यन्ते २ तं ३ मयस्मिन् मत्स्यं वीर्यमायम् ॥
 इतो वयस्य ४ वेदो ५ शान्ति मयस्य इति ६ ।
 मुनो मोक्षयन् अग्नौ विष्णो मारयन् जपो ॥
 इति तैत्ति मयस्मिन् मत्स्यं वीर्यमायम्
 सदेवस्मिन् मोक्षस्मिन् मत्स्यं ते ७ पशुगण्यो वि ॥
 अस्मिन् जपो मुनो मयस्या इति मे गुपति ॥११॥
 अनुवर्तितान् विद्वान् ८
 तान्मुक्ष्यन् ९ ।

वाङ्मन्त्रा १ (१००) अस्मिन् (१०१) ज्ञानं १० (१०२) समय (१०३)
 गीता ११ (१०४) सत्ता (१०५) ज्ञाना (१०६) । ब्रह्मरत्ना १२ (१०७)
 ब्रह्म १३ (१०८) पुत्रिता (१०९) अर १४ (११०) सत्पन्न (१११) लोरेन
 (११२) वेदमात्रि १५ ॥

इतिमुत्तरे वाङ्मन्त्राधिकारं गुपति १६ ।

इतिमुत्तरे विद्वान् १७ ।

१ देव, B.C., and Morris l.c. २ तपसाय D.E. ३ यम्ययत्
 मेह, B. ४ इति, B. ५ अ. स., P.; जित्, P. ६ देवान् M.
 ७ देवान् in M. ८ अस्मिन् M.P.P. ९ अ., C.; ब्रह्मण,
 B.M.P.P. (I take वाङ्मन्त्रा as ablative: after br.) १० ज्ञानं,
 M.; ज्ञाना, B.P.P.; ज्ञानाय यय C.; परिक्रमा, D.E. ११ शील,
 P.P. १२ अनुवीचने; ब्रह्मरत्ना, M.; ब्रह्मरत्ना, B.C.P.P. १३ तत्पन्न,
 D.E. १४ अ., D.; अ., E.; ब्रह्म, P.; ब्रह्म, M. १५ अनुवीचने अर,
 M.; अ., B.C.P.P.; अ., D.E. १६ तेरसायि, M. १७ वा, मास्ति
 D.E.; "विद्वत्सत्पन्न" B.C.—Instead of this line M. has the
 following verses:

सत्पन्नितेवनिषात् पुत्रत्वं वाङ्मन्त्रमुत्तरेणहिनं ।
 सत्पन्नितेवनिषात् तेरसा अनुवर्तन् इति शक्ति ॥
 इतिमुत्तरमुत्तरे सत्पन्नितेवनिषात् सत्पन्नितेवनिषात् पुत्रा ।
 अरहन्तो विरहितितया सत्पन्नितेवनिषात् इतिमुत्तरे ॥
 १७ इतिमुत्तराजि निता, C.M.

